

Sami Määttä, Pirita Korpivaara, lines Palmu

TAIDE JA KULTTUURI OSAKSI KOULULAISTEN PÄIVÄÄ

Opetus- ja kulttuuriministeriön
teettämä selvitys hallituksen
kärkihanke 4 toimenpide 1
toteuttamisesta

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

TAIDE JA KULTTUURI OSAKSI KOULULAISTEN PÄIVÄÄ

Opetus- ja kulttuuriministeriön
teettämä selvitys hallituksen
kärkihanke 4 toimenpide 1
toteuttamisesta

Sami Määttä, Pirita Korpivaara, lines Palmu

Taitto:

Atte Palokangas

Layout:

Lasse Eskola

© Niilo Mäki Instituutti 2018

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	7
1.1 Hallituksen kärkihanke: parannetaan lasten taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta.....	7
1.2 Syksyllä 2016 käynnistyneiden hankkeiden toteutuksen arviointi.....	8
1.3 Tutkittavat aihealueet.....	10
2. Hankkeiden toteuttaminen lukuvuoden 2016 – 2017 aikana.....	12
2.1 Hankehakemukset.....	12
2.2 Opetus- ja kulttuuriministeriön aineisto.....	14
2.3 Niilo Mäki Instituutin keräämä aineisto.....	17
3. Hankkeiden onnistuminen.....	26
3.1 Onnistumisen indikaattorit.....	26
3.2 Harrastetoiminnan onnistumista tukevat ja haittaavat tekijät.....	30
4. Saavutettavuuden parantaminen.....	35
4.1 Saavutettavuuden parantaminen maan tasolla.....	35
4.2 Saavutettavuuden parantaminen kunnissa ja kouluissa.....	39
4.3 Saavutettavuuden paraneminen: yksilötaso.....	40
4.4 Hanketoimijoiden ehdotuksia taiteen ja kulttuurin saatavuuden parantamiseksi.....	44
5. Tapauskuvauksia onnistuneista hankkeista.....	48
5.1 Lastenkulttuurin saatavuuden parantaminen Sipoossa.....	49
5.2 Tanssi-valokuvaprojekti Raaseporin alueella.....	52
5.3 KYLILLE! Monitaiteista harrastetuntitoimintaa koulujen arkeen.....	55
5.4 ARKKITEHTUURIA! Arkkitehtuurin taiteen perusopetus tutuksi koulujen kerhoissa.....	61
5.5 Valokuvausharrastetunnit.....	63
5.6 Johtopäätöksiä onnistuneiden hankkeiden toiminnasta.....	66
6. Johtopäätökset ja suositukset.....	70
6.1 Kärkihankkeen tavoitteiden toteutuminen.....	70
6.2 Suositukset.....	72
Lähteet.....	79

1. Johdanto

1.1 Hallituksen kärkihanke: parannetaan lasten taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta

Hallitusohjelman Osaaminen ja koulutus -kokonaisuuden kärkihankkeessa 4 tavoitteena on parantaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Kärkihankkeen toimenpiteessä 1 toteuttamissuunnitelmana on parantaa epätasaisesti jakautunutta taiteen perusopetusta ja lastenkulttuurin saatavuutta taiteenaloittain eri osissa. Tavoitteena on tuoda kulttuuri osaksi lasten arkea, vahvistaa lasten ja nuorten luovuutta sekä lisätä taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta.

Käytännössä kärkihankkeella halutaan lisätä lastenkulttuurin toimijoiden yhteistyötä koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa sekä edistää tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa taidetta ja kulttuuria koulun tiloissa. Toimilla halutaan vahvistaa lasten luovia taitoja, kulttuurikompetenssia ja kiinnittymistä kouluun sekä vähentää turvattomuutta, yksinäisyyttä ja tekemisen puutetta. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa koulun taide- ja kulttuurikasvatusta. Koulujen toimintakulttuuria pyritään kärkihankkeen kautta uudistamaan ja vakiinnuttamaan yhteistyötä koulujen/varhaiskasvatuksen sekä taide- ja kulttuuritoimijoiden välillä.

Aiemman tutkimuksen perusteella taide- ja kulttuuriharrastuksiin kannattaa panostaa. Musiikki- ja kädentaitoharrastuksiin osallistuminen parantaa oppilaiden akateemisia - (lukeminen, kirjoittaminen, laskutaito) ja sosiaalisia (tunteiden ja käyttäytymisen säätely) taitoja (Metsäpelto & Pulkkinen, 2012, 2014) ja itsesäätelyä yleisesti. Lisäksi harrastusten yhdistäminen koulupäivään ja sen kautta koulupäivän eheyttäminen voi parhaimmillaan vähentää ahdistuneisuutta ja masennusoireita (Metsäpelto, Pulkkinen & Tolvanen, 2010).

Kärkihankkeessa kiinnitettiin erityisesti huomiota siihen, että lapset ja nuoret huomioitiin toteutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) toteutti 2016 valtakunnallisen (230 kuntaa) koululaiskyselyn, johon osallistui 118 160 oppilasta 1107 koulusta kaikilta peruskoulun luokka-asteilta. Kyselyssä selvitettiin oppilaita kiinnostavat taiteen ja kulttuurin alat sekä liikuntalajit. Oppilaat toivoivat myös lisää ohjattuja harrastetunteja koulupäivän jälkeen ja oppituntien väliin. Toteutusvaiheessa kärkihankkeesta rahoitusta saaneet lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen harrastetunnit järjestettiin koulukohtaisten oppilaiden kiinnostusten pohjalta. Myös harrastetuntien laatuun kiinnitettiin huomiota. Harrastekokonaisuuksien keston tuli olla 30 tuntia tai enemmän; lisäksi taiteen

---

ja kulttuurin ammattilaiset (esim. kulttuurikeskukset, taidekoulut, taideyliopisto) suunnittelivat ja toteuttivat harrastetunnit.

Kärkihankkeen käytännön toiminta aloitettiin rahoittamalla lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen hankkeita harrastetuntien järjestämiseksi lukuvuodelle 2016–2017. Avustusta hanketoiminnan käynnistämiseksi sai hakea 18.3.-13.4.2016. Avustuksen saamisen keskeisinä kriteereinä olivat lasten kuuleminen, harrastetuntisuunnitelma (laadukas, tavoitteellinen ja lapsilähtöinen toiminta), koulujen kanssa sovittu yhteistyö ja omarahoitusosuuden järjestäminen. Harrastetunnit järjestettiin koulupäivän yhteydessä koulujen tiloissa tai kouluja lähellä olevissa kulttuuritiloissa (kävely- tai pyöräilyetäisyys koululta). Koulujen tilojen tuli olla maksutta lasten ja nuorten harrastuskäytössä ja toiminnan joko maksutonta tai siitä voitiin periä vain kohtuullinen osallistumismaksu. Myös vähävaraisten perheiden lasten osallistuminen piti mahdollistaa. Avustusta voivat hakea lastenkulttuurikeskukset, kunnat, taidelaitokset, museot, kirjastot, perinneyhdistykset sekä muut taide- ja kulttuuritoimijat, joilla on osaamista lasten kanssa työskentelystä. Hakijan piti olla oikeuskelpoinen yhteisö tai säätiö.

Ensimmäisessä vaiheessa rahoitettiin yhteensä 92 (41 lastenkulttuurin ja 51 taiteen perusopetuksen) hanketta noin 1,9 miljoonalla eurolla. Järjestettävät harrastetunnit ovat osa taiteen perusopetusta ja lastenkulttuurin tarjontaa. Yhteensä Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on kolmen vuoden aikana (2016-2018) käytettävissä lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen kärkihankkeeseen 7,7 miljoonaa euroa. Vuonna 2017 koululaiskysely uusittiin ja Kärkihankkeen toinen toimintavuosi käynnistyi. Tällä hetkellä Hallituksen Kärkihanke rahoittaa 40 000 oppilaan kulttuurin ja taiteen harrastekokonaisuuksia 1100 koulussa (8 % peruskoulun oppilaista).

1.2 Syksyllä 2016 käynnistyneiden hankkeiden toteutuksen arviointi

Niilo Mäki Instituutti (NMI) arvioi Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen saatavuuden parantamiseen tähtäävän hallituksen kärkihankkeen toteutumista. NMI:n selvityksen – tämän raportin - tavoitteena on selvittää keskeisiä kärkihankkeessa rahoitettujen hankkeiden onnistumista tukevia sekä toteuttamista haittaavia tekijöitä. Nostamme myös esille arvioinnissa ilmeneviä asioita, jotka tulisi ottaa huomioon tulevaisuuden hankkeissa sekä muissa lastenkulttuurin tai taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantamiseen kohdentuvissa toimenpiteissä. Arviointi kohdistui lukuvuonna 2016-2017 toteutettuihin, ensimmäisen hakukierroksen hankkeisiin.

Arviointi perustuu kolmeen määrälliseen (taulukko 1) ja yhteen laadulliseen aineistoon. Suurin määrällinen aineisto on tätä raporttia varten kerätty kyselyaineisto. Lisäksi käytimme tietoja OKM:n keräämästä palautteesta ja ensimmäisen kierroksen hankehakemuksista. Laadullinen aineisto perustuu tätä arviointia varten tehtyihin haastatteluihin hyvin onnistuneissa hankkeissa, ja se käsitellään tarkemmin raportin luvussa viisi.

Taulukko 1. Raportissa käytetyt määrälliset aineistot

Niilo Mäki Instituutin kyselyaineisto	Lastenkulttuuri	Taiteen perusopetus	
		Yht.	Yht.
Vastanneiden hankkeiden määrä	37	47	84
Vastaajia yhdestä hankkeesta	1 – 12	1 – 8	1 – 12
Vastaajia yhdestä hankkeesta keskiarvo/mediaani/moodi	3,6/ 2/ 1	2,4/ 2/ 1	2,9/ 2/ 1
Vastaajia yhteensä	132,5	112,5	248
Harrastustoiminnan vetäjiä	76,5	52,5	129
Harrastustoiminnan koordinaattoreita	46	41	87
Vastaaja sekä vetäjä että koordinaattori	6	15	21
Naisia	82	71	152
Miehiä	18	16	34
Opetus- ja kulttuuriministeriön aineisto			
Vastanneiden hankkeiden määrä	32	41	73
Vastaajia yhteensä	33	47	80
Kärkihankehakuun lähetetyt hankehakemukset			
Rahoitetut hankkeet	41	51	92
Hylätyt hankkeet	86	89	175

Niilo Mäki Instituutin kyselyaineisto. Kaikkien rahoitettujen hankkeiden ilmoittamiin sähköpostiosoitteisiin lähetettiin kevättalvella 2017 sähköposti, jossa oli linkki sähköiseen kyselyyn. Vastaukset tallentuivat NMI:n turvalliselle palvelimelle. Kyselyssä vastattiin hankkeiden toteutuksen ja kärkihankkeen tavoitteiden kannalta relevantteihin aihealueisiin joko valmiisiin monivalintatai likert-asteikollisiin kysymyksiin tai avokysymyksiin (kysymykset käydään tarkemmin läpi luvuissa 2 – 4). Kysely ja vastatut kysymykset muokkautuivat vastaajan työkuvaan mukaan; ts. hankkeen koordinaattori ja harrastetoiminnan vetäjä vastasivat osittain erilaisiin kysymyksiin. Ajankohdasta johtuen kyselyn tulokset kuvaavat käynnissä olevia hankkeita.

Kyselyyn vastasi 248 henkilöä; heistä 132 työskenteli lastenkulttuurin hankkeissa ja 112 taiteen perusopetuksen hankkeissa. Yksi vastaaja työskenteli hankkeissa, jotka saivat rahoitusta molemmilta tahoilta (tämän takia taulukossa 1 on lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen sarakkeisiin lisätty 0,5).

Vastauksia saatiin 84 eri hankkeesta (37 Lastenkulttuurin ja 47 taiteen perusopetuksen rahoitusta saavaa hanketta), eli noin 90 % hankkeista on mukana kyselyssä. Kolmen vastaajan hanketta ei saatu tunnistettua. Yleistä oli, että hankkeesta vastasi vain yksi henkilö (31,3 % hankkeista), mutta keskimäärin vastaajia oli kaksi (26,5 % hankkeista). Hyvin harvasta hankkeesta vastasi enemmän kuin kolme henkilöä (1-2 vastaajaa 57,8 % hankkeista, 1-3 vastaajaa 71,1 % hankkeista), joistakin isommista hankkeista vastattiin enemmänkin (4 tai enemmän 28,9 % hankkeista; 12 vastaajaa yksi hanke).

Vastaajista 87 oli hanketoiminnan koordinaattoreita ja 129 harrastetuntien vetäjiä. 21 vastaajaa toimi sekä koordinaattorina että vetäjänä. Lastenkulttuurin (käytämme tästä eteenpäin myös lyhennettä LK) ja taiteen perusopetuksen (TPO) hankkeiden vastaajat toimivat todennäköisesti hieman eri rooleissa. TPO:n hankkeiden vastaajat olivat todennäköisemmin sekä koordinaattoreita että toiminnan vetäjiä kuin LK:n hankkeiden vastaajat ($\chi^2(2) = 7.00$, $p = .030$, Cramerin $V = .17$); toisin sanoen TPO:n hankkeissa tehtiin hieman enemmän töitä päällekkäisissä rooleissa. Vastaajista suurin osa oli naisia (152). Miehiä vastasi 34, ja kolme vastaajaa valitsi vaihtoehdon "muu".

NMI:n kyselyn lisäksi taulukossa 1 löytyvät tiedot OKM:n kyselyn vastaajista sekä hankehakuun lähetetyistä hakemuksista. OKM:n toteuttama kysely toteutettiin sähköisesti syksyllä 2017. Kyselyyn vastasi 80 henkilöä 73 hankkeesta (79 % kaikista hankkeista). Yleensä vastaajia oli yksi hanketta kohti, joskin neljästä hankkeesta vastasi kaksi ja yhdestä neljä henkilöä. Vastanneista hankkeista 32 sai rahoitusta lastenkulttuurin (78 % LK:n hankkeista) ja 41 taiteen perusopetuksen rahoituksesta (80 % TPO:n hankkeista). Vastamattomista hankkeista viisi oli sellaisia, jotka eivät vastanneet kumpaankaan toteutetuista kyselyistä.

Kaiken kaikkiaan rahoitusta haettiin 267 hankkeeseen (127 lastenkulttuurin hakemusta, 149 taiteen perusopetuksen hakemusta). Hakemuksista hyväksyttiin rahoitettaviksi hankkeiksi 92 (34 %), joista 41 (32 %) lastenkulttuurin ja 51 (34 %) taiteen perusopetuksen puolelta.

1.3 Tutkittavat aihealueet

Tässä raportissa tutkitaan laajasti ottaen neljää erilaista aihealuetta, joiden mukaan seuraavat luvut on järjestetty. Nämä aihealueet ovat:

Kuvaus hankkeiden toteuttamisesta lukuvuoden 2016–2017 aikana.

Luvussa 2 käsitellään ensin, miltä tilanne näytti hankkeiden hakuvaiheessa; sitten tilannetta ensimmäisen toimintavuoden jälkeen; ja lopuksi tarkastellaan tarkemmin hankkeiden laajuutta, tyypillisiä piirteitä, osallistujia ja hankkeisiin osallistuneiden lasten ikäryhmiä. Lisäksi kuvataan hankkeiden toiminnan dynamiikkaa, kuten osallistujien määrän ja sisällön mahdollisia muutoksia.

Hanketyöntekijöiden kokemus hankkeiden onnistumisesta.

Luvussa 3 kolme tarkastellaan hankkeiden onnistumista mm. ryhmien toteutumisen, jatko-mahdollisuuksien ja lasten uusien harrastusten kautta. Lisäksi hanketyöntekijät arvioivat hankkeen onnistumista ja kertovat mitkä tekijät tukivat tai haittasivat harrastetoiminnan onnistumista.

Saavutettavuuden parantaminen.

Luvussa 4 paneudutaan kysymykseen siitä, onnistuiko hallituksen kärkihanke parantamaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Kysymystä tarkastellaan koko maan tasolla, kuntien ja koulujen tasolla sekä yksilötasolla. Lopuksi harrasteryhmien vetäjät ja hankekoordinaattorit arvioivat sitä, millä keinoilla taiteen ja kulttuurin saatavuutta voidaan lisätä paikoissa, missä sitä ei vielä ole.

Tapauskuvauksia onnistuneista hankkeista.

Luvussa 5 kuvaamme yksittäisten onnistuneiden hankkeiden toteuttamista. Yksittäisten hankkeiden kuvausten avulla hankkeiden kenttätyö ja sen onnistumiseen vaikuttavat tekijät aukenevat konkreettisesti ja monipuolisesti. Hankkeiden kuvaukset perustuvat hankkeiden toteuttamispaikkakunnilla tehtyihin haastatteluihin.

Johtopäätökset ja suositukset.

Viimeisessä luvussa vedämme yhteen raportin keskeiset tulokset: miten kärkihankkeen tavoitteita on saavutettu hankkeissa ja mitkä ovat keskeisiä onnistumiseen vaikuttaneita tekijöitä. Nostamme myös esille tekijöitä, joita tulisi ottaa huomioon tulevissa hankkeissa sekä muissa lastenkulttuurin tai taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantamiseen kohdentuvissa toimenpiteissä.

---

2. Hankkeiden toteuttaminen lukuvuoden 2016 – 2017 aikana

Tässä luvussa kuvataan hankkeiden toimintaa lukuvuonna 2016-2017. Aloitimme siitä, miltä tilanne näytti hankkeiden hakuvaiheessa: montako hakemusta OKM vastaanotti, miten hankkeet toteuttivat valintakriteerejä (järjestämispaikka, lasten kiinnostuksen huomioiminen), oliko hankkeissa mukana erityisryhmiä, millaisia olivat suunnitellut osallistujamäärät ja minkälaista rahoitusta oli haettu ja myönnetty. Seuraavaksi kerromme tilanteesta ensimmäisen toimintavuoden jälkeen: kuinka monta lasta ja nuorta keskimäärin osallistui hanketoimintaan, saivatko he uusia harrastuksia; sekä kuinka monta erityyppistä harrastekonaisuutta toteutettiin ja millä tavalla tämä työllisti hanketyöntekijöitä. Luvun lopuksi tarkastellaan tarkemmin hankkeiden laajuutta, osallistujia ja hankkeisiin osallistuneiden lasten ikäryhmiä. Lisäksi kuvataan hankkeiden toiminnan dynamiikkaa, kuten osallistujien määrän ja sisällön mahdollisia muutoksia.

2.1 Hankehakemukset

Taulukossa 2 on esitetty OKM:n saapuneista, hyväksytyistä hankehakemuksista kerätty hankkeiden järjestämiseen liittyvää tietoa. Näistä tuloksista näkee, että hankesuunnitelmat täyttävät hyvin kärkihankkeen keskeiset kriteerit: yli 90 % järjestetään kouluissa ja 85 % on huomioitu lasten kiinnostuksen kohteet. Lasten kiinnostuksen kartoittamiseen käytettiin ennen kaikkea valtakunnallista koululaiskyselyä, mutta joissain kunnissa ja kouluissa oli tehty tämän lisäksi omia selvityksiä. Lisäksi yli puolessa rahoitetuista hankkeista oli suunniteltu mukaan maahanmuuttajia tai erilaisia erityisryhmiä (esim. erilaiset tuen tarpeet sosio-emotionaalisissa taidoissa, oppimisvaikeudet, lievät kehitysvammat jne). Tämäkin sopii myös hyvin kärkihankkeen tavoitteeseen lisätä taide- ja kulttuuritoiminnan saavutettavuutta, koska nämä lapsiryhmät ovat hyvin todennäköisesti aliedustettuina taide- ja kulttuuriharrastuksissa. Taiteen perusopetuksen hankkeet olivat selkeämmin suunnattu maahanmuuttajataustaisille lapsille lastenkulttuuriin verrattuna.

Taulukko 2. Tietoja kaikista rahoitetuista hankkeista; järjestämispaikka, kiinnostus ja erityisryhmät (hankehakemuksista kerätty aineisto).

Hanketoiminta järjestettiin:	Lastenkulttuurihankkeiden lukumäärä/ Prosenttiosuus kaikista LK:n hankkeista	Taiteen perusopetushankkeiden lukumäärä/Prosenttiosuus kaikista TPO:n hankkeista	Kaikkien hankkeiden lukumäärä/ Prosenttiosuus kaikista hankkeista
Koulussa	37/ 92,2 %	50/ 98 %	87/ 94,6 %
Koulun ulkopuolella	4/ 9,8 %	1/ 2 %	5/ 5,4 %
Lasten kiinnostuksen huomioiminen:			
Kiinnostuksen kohteet huomioitu hankkeen suunnittelussa	35/ 85,4 %	35/ 68,6 %	70/ 76,1 %
Kiinnostuksen kohteita ei kartoitettu	6/ 14,6 %	16/ 31,4 %	22/ 23,9 %
Erytisryhmät ja maahanmuuttajataustaiset lapset:			
Hankkeessa ei mukana erityisryhmiä eikä maahanmuuttajataustaisia lapsia	29/ 70,7 %	16/ 31,4 %	45/ 48,9 %
Hankkeessa mukana erityisryhmiä	5/ 12,2 %	5/ 9,8 %	10/ 10,9 %
Hankkeessa mukana maahanmuuttajataustaisia lapsia ^a	2/ 4,9 %	19/ 37,3 %	21/ 22,8 %
Hankkeessa mukana sekä erityisryhmiä että maahanmuuttajataustaisia lapsia	5/ 12,2 %	11/ 21,6 %	16/ 17,4 %

Tilastollisesti merkitsevät erot Lastenkulttuurin ja Taiteen perusopetuksen välillä merkitty yläindeksiin kirjaimilla.

^a $\chi^2(3) = 18,9$, $p = 0,000$, Cramerin $V = 0,45$.

Hankkeiden suunnitellut osallistujamäärät ja rahoitusta koskevat tiedot löytyvät taulukosta 3. Hankkeiden arvioitiin tavoittavan yli 40 000 lasta, joista suurin osa harrastaisi lastenkulttuurin rahoittamissa hankkeissa. Keskimäärin hankkeisiin suunniteltiin osallistuvan noin 200 lasta, mutta hankkeiden koot vaihtelivat suuresti, aina pienistä kymmenelle lapselle suunnitelluista hankkeista suuriin tuhansia osallistujia tavoittaviin hankkeisiin. Hankkeet suunniteltiin tapahtuvan yhteensä lähes 800 koulussa tai päiväkodissa. Tyypillisesti yksittäisen hankkeen yhteistyökumppanina suunnitteluvaiheessa toimi yhdestä kuuteen koulua tai päiväkotia, joskin isommissa hankkeissa kouluja saattoi olla mukana kymmeniä. Hankkeet käynnistettiin keskimäärin 20 000 euron budjetilla. Hankkeen koosta riippuen hankekohtaiset avustukset vaihtelivat kuitenkin noin 2000 eurosta kymmeneen tuhansiin euroihin. Lastenkulttuurin rahoittamat hankkeet saivat hienoisempaa hankekohtaista rahoitusta kuin taiteen perusopetuksen hankkeet, mikä johtunee osittain taiteen perusopetuksen vakiintuneemmista rakenteista.

Taulukko 3. Tietoja kaikista rahoitetuista hankkeista; osallistujat ja rahoitus (hankehakemuksista kerätty aineisto).

Suunnitellut osallistujat:	Lastenkulttuurin hankkeissa	Taiteen perusopetuksen hankkeissa	Yhteensä
Lapsia, n.	10 – 10000	24 – 930	10 – 10000
Lapsia yhteensä, n.	31500	13100	44600
Lapsia keskiarvo/mediaani/moodi	770/ 160/ 20	330/ 225/ 504	550/ 196/ 504
Koulut/päiväkodit, n	1 – 63	1 – 31	1 – 63
Kouluja tai päiväkoteja yhteensä, n.	397	387	784
Koulut tai päiväkodit keskiarvo/mediaani/moodi	9,7/ 4/ 1	7,9/ 7/ 6	8,7/ 6/ 1
Suunniteltu hankerahoitus:			
Haetun rahoituksen vaihteluväli	1760 – 420000 €	2820 – 133350 €	1760 – 420000 €
Haettu rahoitus kokonaissumma	2949974 €	968394 €	3918368 €
Haettu rahoitus keskiarvo ^a	71950,60 €	19763,14 €	43537,43 €
Myönnetyn rahoituksen vaihteluväli	1700 – 90000 €	2800 – 42400 €	1700 – 90000 €
Myönnetyn rahoituksen kokonaissumma	1060400 €	800000 €	1860400 €
Myönnetyn rahoituksen keskiarvo ^b	25863,41 €	15686,27 €	20221,74 €
Myönnetty rahoitus/lapsi vaihteluväli, n.	9 – 740 €	7 – 367 €	7 – 740 €
Myönnetty rahoitus/lapsi kokonaissumma, n.	5870 €	3230 €	9100 €
Myönnetty rahoitus/lapsi keskiarvo ^c	143,18 €	85,02 €	115,21 €

Tilastollisesti merkitsevät erot Lastenkulttuurin ja Taiteen perusopetuksen välillä merkitty yläindeksiin kirjaimilla. ^a $t(43.83)=3.35$, $p=.002$, Cohenin $d =.74$; ^b $t(59.11)=2.91$, $p=.005$, Cohenin $d =.62$; ^c $t(77)=2.04$, $p=.044$, Cohenin $d =.47$.

2.2 Opetus- ja kulttuuriministeriön aineisto

Seuraavaksi analysoimme hankkeiden toteuttamista ensimmäisen toimintavuoden jälkeisestä näkökulmasta. Tähän käytimme OKM:n hankkeilta keräämää palautekyselyä syksyltä 2017. Taulukosta 4 löytyvät osallistuvia lapsia ja kouluja/päiväkoteja koskevat tiedot. Taulukon tunnuslukuja ei voida verrata suoraan hankehakemusten vastaaviin (taulukko 3), koska noin 20 % hankkeista ei vastannut kyselyyn. Osallistujatiedot kertovat joka tapauksessa sen, että tuhannet lapset ja sadat koulut osallistuivat taide- ja kulttuuritoimintaan kärkihankkeen ensimmäisen toimintavuoden aikana. Erityisen mielenkiintoista on kysymys uuden harrastuksen saaneista lapsista: vähintään 3000 lasta on

saanut kärkihankkeen toiminnan kautta uuden harrastuksen. Kärkihankkeen tavoitteena oleva taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen näyttää selkeästi toteutuneen. Keskiluvut, jotka eivät riipu vastaajien määrästä, viittaavat kuitenkin siihen, että hankkeet eivät ole tavoittaneet aivan niin useaa lasta kuin suunniteltiin; ja kenties myös siihen, että taiteen perusopetuksen hankkeet eivät saaneet mukaan kaikkia suunniteltuja yhteistyökouluja. Lisäksi tässä aineistossa lastenkulttuurin hankkeissa oli mukana enemmän lapsia ja kouluja kuin taiteen perusopetuksen hankkeissa. Muistetaan kuitenkin, että vastaajakato on saattanut vaikuttaa tuloksiin.

Taulukko 4. Tietoja hankkeiden toteutumisesta: osallistujat (OKM:n keräämä aineisto).

Osallistujat	Lastenkulttuurin hankkeissa	Taiteen perusopetuksen hankkeissa	Yhteensä
Lapsia tai nuoria	5 – 2275	16 – 465	5 – 2275
Lapsia tai nuoria yhteensä	9830	5345	15175
Lapsia tai nuoria keskiarvoa/mediaani/moodi	298/ 108/ 35	114/ 85/ 28	190/ 101/ 50
Koulut tai päiväkodit	1 – 28	1 – 12	1 – 28
Kouluja tai päiväkoteja yhteensä	269	233	502
Koulut tai päiväkodit keskiarvo ^b /mediaani/moodi	8/ 4/ 3	5/ 5/ 7	6/ 5/ 3
Lapsia ja nuoria, jotka saivat harrastotoiminnan myötä itselleen harrastuksen	0 – 362	0 – 190	0 – 362
Lapsia ja nuoria, jotka saivat harrastotoiminnan myötä itselleen harrastuksen yhteensä	1616	1346	2962
Lapsia ja nuoria, jotka saivat harrastotoiminnan myötä itselleen harrastuksen keskiarvo/mediaani/moodi	65/ 20/ 20	50/ 28/ 30	57/ 24,5/ 20

Tilastollisesti merkitsevät erot Lastenkulttuurin ja Taiteen perusopetuksen välillä merkitty yläindeksiin kirjaimilla. ^a ($t(38.75)=2.25$, $p=.031$, Cohenin $d =.54$); ^b ($t(33.76)=2.29$, $p=.028$, Cohenin $d =.56$).

Taulukosta 5 löytyy tietoja siitä, kuinka laajoja harrastekokonaisuuksia hankkeet järjestivät. Yleisin harrastekokonaisuustyyppi vastasi hankkeiden hakukriteeriä, eli harrastekokonaisuus jota järjestettiin vähintään 30 tuntia vuodessa. Hankkeet järjestivät tällaisia harrastekokonaisuuksia hankkeen koosta riippuen keskimäärin 1 - 7 vuodessa (70 % hankkeista järjesti 1 – 10 harrastekokonaisuutta), yhden ja kolmen kokonaisuuden ollessa tyypillisimmät vastaukset. Näiden suurempien kokonaisuuksien lisäksi järjestettiin myös lyhyempiä, produktiollisia harrastekokonaisuuksia. Näitä järjestettiin kuitenkin noin puolet vähemmän kuin suurempia kokonaisuuksia (50 % hankkeista järjesti 1-6 lyhyempää

kokonaisuutta, 17 % ei järjestänyt yhtään lyhempää kokonaisuutta). Lisäksi järjestettiin harrastetuntien esittelytunteja, joiden määrä oli samoin vähäisempi kuin 30 tunnin kokonaisuuksia (51 % hankkeista järjesti 1-6 esittelytuntia, 24 % ei järjestänyt lainkaan esittelytunteja). Varsin yleistä oli siis myös se, että produktioita ja esittelytunteja ei järjestetty lainkaan.

Taulukko 5. Tietoja hankkeiden toteutumisesta: harrastekokonaisuudet (OKM:n keräämä aineisto).

Harrastekokonaisuudet	Lastenkulttuurin hankkeissa	Taiteen perusopetuksen hankkeissa	Yhteensä
Vähintään 30 t vuodessa	1 – 44	1 – 192	1 – 192
Vähintään 30 t vuodessa yhteensä	363	539	902
Vähintään 30 t vuodessa keskiarvo/mediaani/moodi	12/ 7,5/ 1	16/ 6/ 2	14/ 6/ 1
Projekti/produktio (alle 30h vuodessa)	0 – 23	0 – 23	0 – 23
Projekti/produktio yhteensä	123	152	275
Projekti/produktio keskiarvo/mediaani/moodi	6/ 2/ 2	6/ 3,5/ 0	6/ 3/ 0
Harrastetuntien esittelytunteja	0 – 42	0 – 20	0 – 42
Harrastetuntien esittelytunteja yhteensä	144	68	212
Harrastetuntien esittelytunteja keskiarvo/mediaani/moodi	7/ 3/ 0	4/ 2/ 0	6/ 3/ 0

Lopuksi katsoimme hankkeiden työllistävää vaikutusta (taulukko 6). Hankkeet työllistivät vain muutaman kokopäiväisen työntekijän ja puolipäiväisesti työllistyneitä ilmeisesti joitain kymmeniä (11 % hankkeista vastasi työllistäneensä puolipäiväisen työntekijän). Ylivoimaisesti tyypillisin toimintatapa hankkeissa oli palkata tuntityöntekijöitä. Jokaisessa hankkeessa oli tuntityöntekijöitä, keskimäärin 3 – 5, yhteensä vähintäänkin 500-600 kun huomioidaan hankkeet, jotka eivät vastanneet OKM:n kyselyyn. Lastenkulttuurin hankkeet näyttäisivät työllistäneet enemmän tuntityöntekijöitä kuin taiteen perusopetuksen hankkeet, mikä on ymmärrettävää koska niissä oli myös enemmän lapsia ja kouluja mukana.

Taulukko 6. Tietoja hankkeiden toteutumisesta; työllistyminen (OKM:n keräämä aineisto).

Työllistyminen hankkeissa	Lastenkulttuurin hankkeissa	Taiteen perusopetuksen hankkeissa	Yhteensä
Kokopäiväisesti työllistyneitä	0 – 1	0 – 1	0 – 1
Kokopäiväisesti työllistyneitä yhteensä	2	1	3
Kokopäiväisesti työllistyneitä keskiarvo/mediaani/moodi	0,2/ 0/ 0	0,2/ 0/ 0	0,2/ 0/ 0
Puolipäiväisesti työllistyneitä	0 – 19	0 – 1	0 – 19
Puolipäiväisesti työllistyneitä yhteensä	34	1	35
Puolipäiväisesti työllistyneitä keskiarvo/mediaani/moodi	2,6/ 1/ 0	0,2/ 0/ 0	1,8/ 0/ 0
Tuntiperustaisesti työllistyneitä	1 – 24	1 – 14	1 – 24
Tuntiperustaisesti työllistyneitä yhteensä	249	225	474
Tuntiperustaisesti työllistyneitä keskiarvo ^a /mediaani/moodi	8/ 6/ 3	5/ 4/ 7	6/ 5/ 3

Tilastollisesti merkitsevät erot Lastenkulttuurin ja Taiteen perusopetuksen välillä merkitty yläindeksiin kirjaimilla. ^a ($t(43.13)=2.35$, $p=.023$, Cohenin $d =.57$).

2.3 Niilo Mäki Instituutin keräämä aineisto

NMI:n tätä raporttia varten keräämä aineisto antaa tässä luvussa aiemmin kuvattuja aineistoja tarkemman kuvan kärkihankkeen toteutuksesta. Voimme korkeamman vastausprosentin ja vastaajien kokonaismäärän avulla esittää myös arvioita koko hankkeeseen osallistuneiden lasten ja koulujen määristä. Näiden lisäksi kuvaamme tarkemmin hankkeisiin osallistuneiden lasten ikäryhmiä. Lisäksi avaamme hankkeiden toiminnan dynamiikkaa, kuten osallistujien määrän ja sisällön mahdollisia muutoksia.

Hankkeisiin osallistuminen. NMI:n keräämän aineistossa oli mukana paljon hankkeita, joista vastasi useampi henkilö. Jotta voisimme tehdä oikeita päätelmiä hankkeiden osallistujista, näitä mittaavat muuttujat piti aggregoida hankkeittain. Tämä tarkoittaa sitä, että kustakin 84 hankkeesta laskettiin kaikkien vastaajien keskiarvo, joista muodostettiin uusi aineisto (aggregoitu aineisto), jonka ”vastaajien” määrä oli 84. Seuraavaksi käsiteltävät, osallistujien määriä koskevat tulokset on laskettu pääasiassa tästä aineistosta. Vastaajien ilmoittamien määrien lisäksi laskimme todennäköiset koko kärkihanketta koskevat luvut suhteuttamalla ne NMI:n aineiston vastausprosenttiin (90 %).

Taulukko 7. Tietoja hankkeiden laajuudesta ja osallistujista; hankkeittain aggregoitu aineisto.

Osallistajat:	Lastenkulttuurin hankkeissa	Taiteen perusopetuksen hankkeissa	Yhteensä
Lapsia n.	8 – 2275	6 – 250	6 – 2275
Lapsia yhteensä n.	8990	3790	12780
Lapsia keskiarvo ^a /mediaani/moodi	265/ 95/ 15	108/ 100/ 160	185/ 100/ 100
Arvio kaikkien Kärkihankkeeseen osallistuneiden lasten kokonaismäärästä	9990	4210	14200
Hankkeita, joissa erityistä tukea tarvitsevia oppilaita määrä/prosenttiosuus	18/ 49 %	16/ 34 %	34/ 40 %
Hankkeita, joissa maahanmuuttajataustaisia oppilaita määrä/prosenttiosuus	15/ 41 %	17/ 36 %	32/ 38 %
Koulut/päiväkodit	1 – 26	1 – 19	1 – 26
Kouluja tai päiväkoteja yhteensä n.	279	188	467
Koulut* keskiarvo ^b /mediaani/moodi	8/ 4/ 1	4/ 5/ 7	6/ 5/ 3
Arvio koulujen/päiväkotien kokonaismäärästä	310	210	520
Harrasteryhmiä kouluissa/päiväkodeissa	1 – 8	1 – 14	1 – 14
Harrasteryhmiä kouluissa* keskiarvo/mediaani/moodi	3/ 3/ 1	4/ 3/ 1	4/ 3/ 1
Vetäjiä	1 – 23	1 – 12	1 – 23
Vetäjiä yhteensä	266	188	454
Vetäjiä keskiarvo ^c /mediaani/moodi	8/ 6/ 1	5/ 5/ 2	6/ 5/ 1
Arvio kaikkien Kärkihankkeeseen osallistuneiden vetäjien määrästä	300	200	500

Tilastollisesti merkitsevät erot Lastenkulttuurin ja Taiteen perusopetuksen välillä merkitty yläindeksiin kirjaimilla. ^a $t(34.41)=2.10$, $p=.045$, Cohenin $d =.50$; ^b $t(40.37)=2.65$, $p=.011$, Cohenin $d =.64$; ^c $t(46.85)=2.36$, $p=.057$, Cohenin $d =.47$.

* Keskiluvuissa huomioitu vain koulut, koska lastenkulttuurin hankkeissa oli mukana vain yksi päiväkoti.

Taulukossa 7 löytyvät aggregoidusta aineistosta lasketut osallistujien määrät ja keskiluvut. Lasten määrä hankkeissa vaihtelee huomattavasti, vajaasta kymmenestä kahteen tuhanteen osallistujaan. Erityisesti lastenkulttuurin hankkeissa lasten määrä näyttäisi vaihtelevan runsaasti, johtuen ilmeisesti siitä, että isoimmat hankkeet toteutettiin lastenkulttuurin rahoituksella. Tämä näkyy myös siinä, että lastenkulttuurin hankkeissa on keskimäärin enemmän osallistujia kuin taiteen perusopetuksen hankkeissa. Keskimääräinen hankkeen osallistujien määrä oli noin 100 (korkeintaan 200 osallistujan hankkeita oli 80 % kaikista hankkeista; korkeintaan 20 osallistujan 10 %). Todella isoja hankkeita oli vähän,

yli 400 osallistujan hankkeita seitsemän, yli tuhannen osallistujan hankkeita vain kaksi. Arviolta 40 % hankkeista oli mukana erityistä tukea tarvitsevia oppilaita. Maahanmuuttajia oli lähes yhtä useassa hankkeessa. Erityistä tukea tarvitsevat ja maahanmuuttajataustaiset oppilaat olivat myös todennäköisesti samoissa ryhmissä ($\chi^2(1)=25.57$, $p=.000$, Cramerin $V = .55$); 29 % hankkeista oli sellaisia joissa molempia, 50 % sellaisia joissa ei kumpaakaan.

Yhteistyökouluja tai päiväkoteja hankkeissa oli keskimäärin viisi - kuusi (korkeintaan 7 koulua oli mukana 80 % hankkeista, korkeintaan 15 90 % hankkeista). Monissa hankkeissa (25 %) oli mukana vain 1 – 2 koulua. Yhdessä koulussa oli keskimäärin kolme harrasteryhmää, joskin tyypillistä oli että ryhmiä oli vain 1 - 2 koulua kohti (40 % hankkeista). Vetäjiä hankkeissa oli keskimäärin viisi (korkeintaan 12 90 % hankkeista), toisaalta yhden ja kahden vetäjän hankkeita oli myös runsaasti (23 %). Muutaman isomman lastenkulttuurin hankkeen vaikutus näkyi siinä että yhteistyökouluja, harrasteryhmiä ja vetäjiä oli enemmän lastenkulttuurin kuin taiteen perusopetuksen hankkeissa.

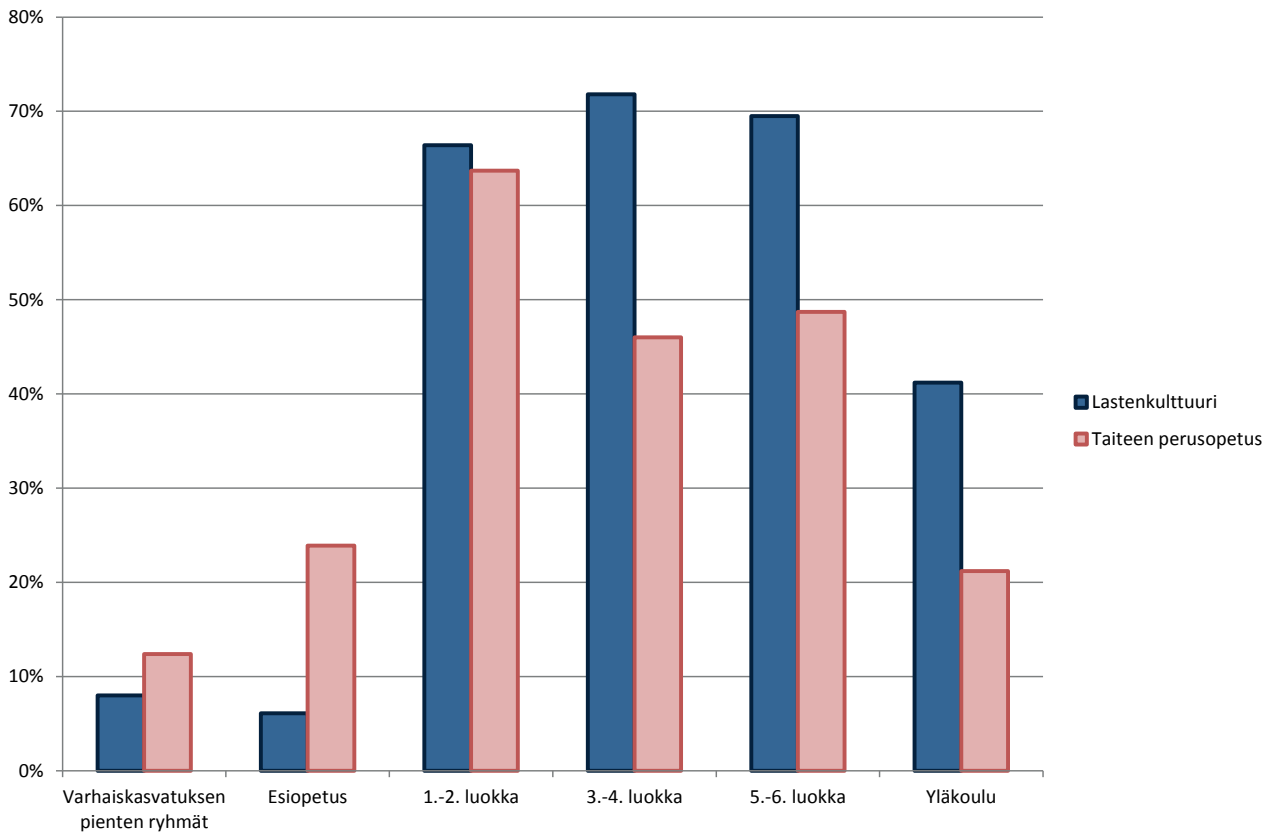
Kuten edellä mainittiin, laskimme myös arviot koko hankkeen osallistujamääristä hankkeittain aggregoidun aineiston perusteella. Kärkihankkeeseen osallistui tämän arvion mukaan noin 14 200 lasta, 520 koulua tai päiväkotia ja 500 harrastetoiminnan vetäjää. Kun näitä lukuja vertaa taulukossa 3 esitettyihin suunniteltuihin osallistujiin ja kouluihin, niin näyttää samalta kuin OKM:n aineistoa tarkasteltaessa: kaikki yhteistyökoulut eivät ole ehkä osallistuneet; ja kenties lasten määrä hakemuksissa kuvaa potentiaalisten osallistujien määrää. Joka tapauksessa nämä arvioidut toteutuneetkin luvut ovat vaikuttavia, ja kuvaavat taide- ja kulttuuriharrastusten saatavuuden runsasta lisääntymistä kärkihankkeen tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi näyttää siltä, että erityistä tukea tarvitsevia ja maahanmuuttajataustaisia oppilaita on ollut mukana suunnitellusti, mikä puolestaan kuvaa harrastusten saavutettavuuden paranemista.

Taulukko 8. Hankkeissa mukana olleet ikäryhmät; hankkeittain aggregoitu aineisto.

Lasten koulutustaso:	Lastenkulttuurin hankkeita	Taiteen perusopetuksen hankkeita	Hankkeita yhteensä
Varhaiskasvatuksen pienten ryhmät ^a lukumäärä/prosenttiosuus	1/ 2,7 %	8/ 17,0 %	9/ 10,7 %
Esiopetus lukumäärä/prosenttiosuus	5/ 13,5 %	14/ 29,8 %	19/ 22,6 %
1.-2. luokka lukumäärä/prosenttiosuus	29/ 78,4 %	34/ 72,3 %	63/ 75,0 %
3.-4. luokka ^b lukumäärä/prosenttiosuus	34/ 91,9 %	35/ 74,5 %	69/ 82,1 %
5.-6. luokka ^c lukumäärä/prosenttiosuus	36/ 97,3 %	27/ 57,4 %	63/ 75,0 %
Yläkoulu ^d lukumäärä/prosenttiosuus	23/ 62,2 %	13/ 27,7 %	36/ 42,9 %

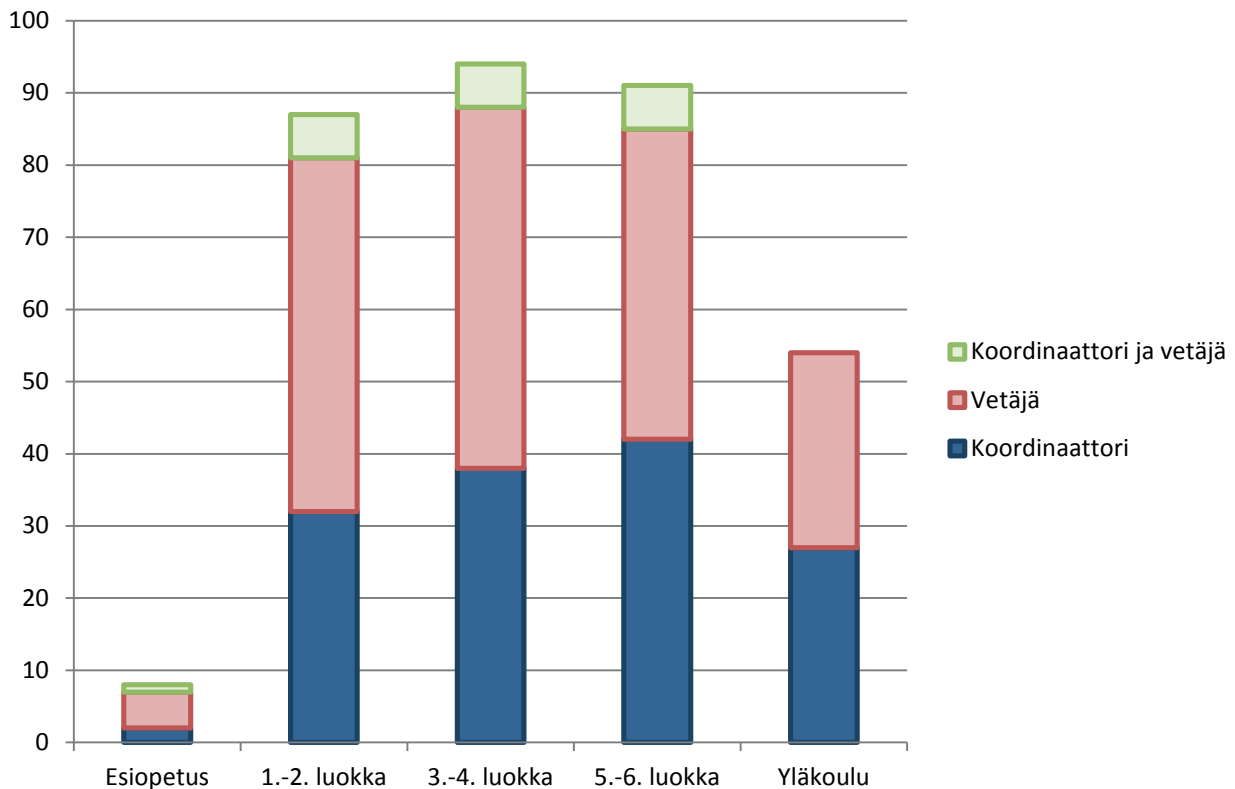
Tilastollisesti merkitsevät erot Lastenkulttuurin ja Taiteen perusopetuksen välillä merkitty yläindeksiin kirjaimilla. ^a $\chi^2(1) = 4.44$, $p = .035$, Cramerin $V = .23$; ^b $\chi^2(1) = 4.29$, $p = .038$, Cramerin $V = .23$; ^c $\chi^2(1) = 17.53$, $p = .000$, Cramerin $V = .46$; ^d $\chi^2(1) = 10.06$, $p = .002$, Cramerin $V = .35$

Osallistujien määrien lisäksi tutkimme myös vastaajien ikää. Taulukossa 8 on esitetty kuinka monessa hankkeessa eri-ikäiset oppilaat osallistuivat harrasteryhmiin. Suurimmassa osassa hankkeita toiminnassa oli mukana alakouluikäisiä lapsia. Yläkoululaisia osallistui alle puoleen hankkeista ja varhaiskasvatus/esiopetusikäisiä noin kolmasosaan. Lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen hankkeet erosivat hieman toisistaan siinä, minkä ikäiset lapset osallistuivat toimintaan: lähes kaikissa lastenkulttuurin hankkeissa oli mukana 3.-6. luokkalaisia ja yläkoululaisiakin yli 60 % hankkeista, kun taas varhaiskasvatusikäisiä oli mukana yleensä vain taiteen perusopetuksen hankkeissa.

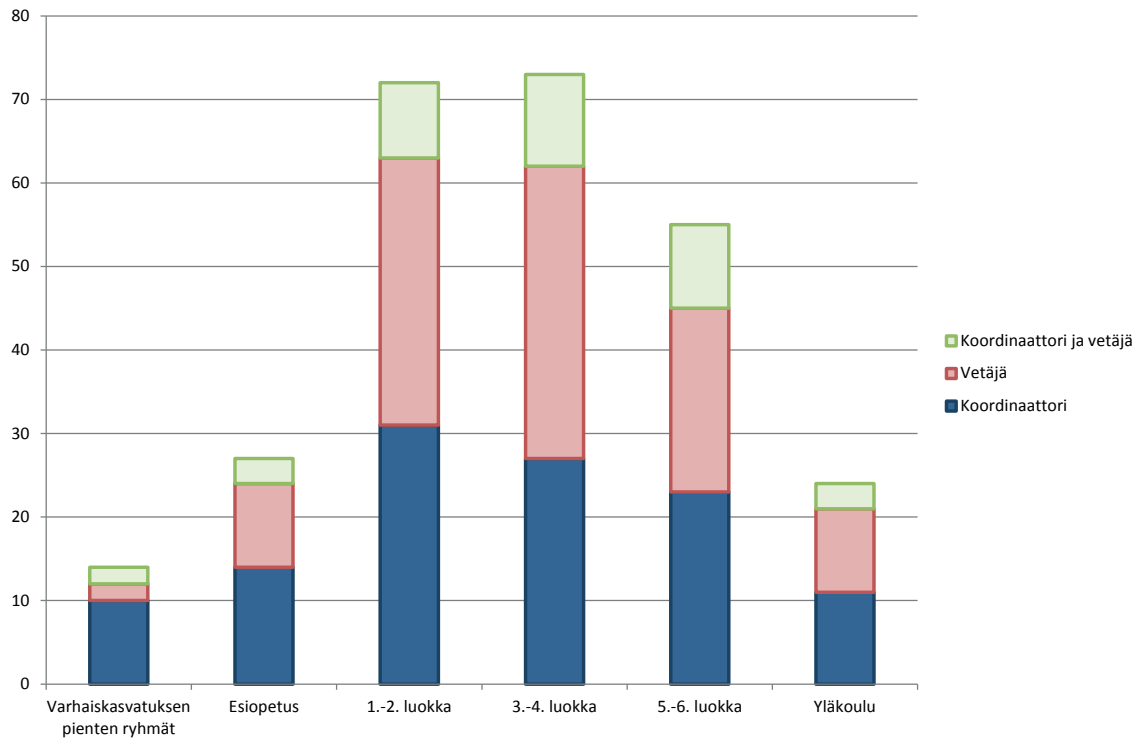
Kuvio 1. Harrastetuntien osallistujien iät.

Tutkimme lasten ikää myös kaikkien yksittäisten vastaajien aineistosta (NMI:n keräämä alkuperäinen aineisto, 248 vastaajaa) saadaksemme tarkemman kuvan siitä, minkä ikäisiä lapsia erilaiset hanketyöntekijät työssään kohtasivat. Kuvioista 1 näkyy, että myös yksittäiset vastaajat olivat pääasiassa tekemisissä alakouluikäisten lasten kanssa. Tässäkin aineistossa lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen hankkeet erosivat toisistaan: taiteen perusopetuksen hankkeissa oli todennäköisemmin varhaiskasvatuksen pienten ryhmiä ($\chi^2(1) = 14.21$, $p = .000$, Cramerin $V = .24$) ja esiopetusikäisiä ($\chi^2(1) = 15.62$, $p = .000$, Cramerin $V = .25$); lastenkulttuurin hankkeissa todennäköisemmin 5.-6. luokkalaisia ($\chi^2(1) = 10.91$, $p = .001$, Cramerin $V = .21$) ja yläkoululaisia ($\chi^2(1) = 10.91$, $p = .001$, Cramerin $V = .25$). Tämä osallistujien jakautuminen, kuten hankekohtaisetkin tulokset, kertoo siitä että taiteen perusopetuksen hankkeet oli suunnattu nuoremmille lapsille, lastenkulttuurin vanhemmille lapsille.

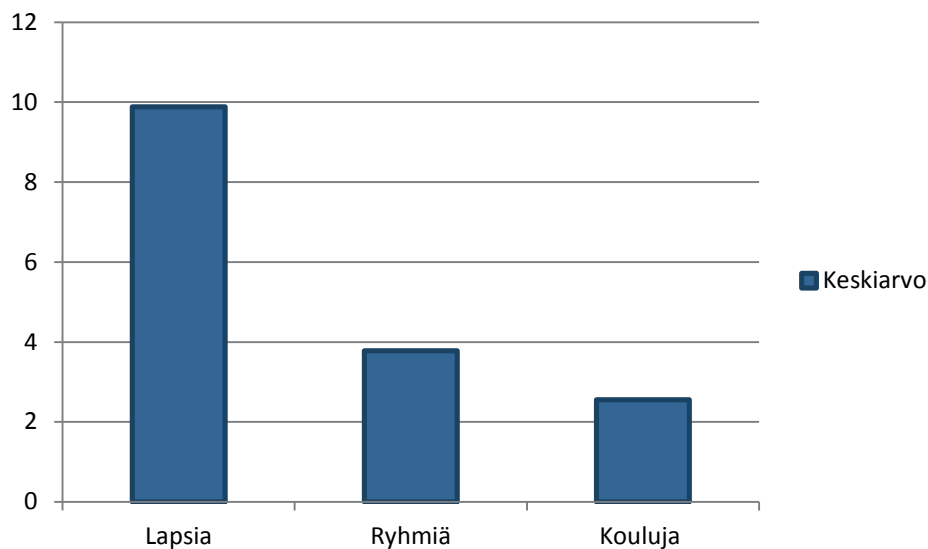
Kuvio 2. Hanketoiminnassa mukana olleiden lasten iät eri tehtävissä toimineiden vastaajien mukaan (Lastenkulttuurin hankkeet). Pylväät kuvaavat vastaajien määrää.

Tarkastelimme hanketoiminnassa mukana olleiden lasten ikäjakaumaa myös eri tehtävissä toimineiden vastaajien näkökulmasta. Koska lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen jakaumat olivat erilaiset, tarkastelimme kumpaakin erikseen. Lastenkulttuurin hankkeissa (kuvio 2) hankkeiden koordinaattorit olivat epätodennäköisesti tekemisissä 3.-4. luokkalaisten kanssa ($\chi^2(2) = 6.43$, $p = .040$, Cramerin $V = .22$); koordinaattorit todennäköisesti ja vetäjät epätodennäköisesti tekemisissä 5.-6. luokkalaisten kanssa ($\chi^2(2) = 19.37$, $p = .000$, Cramerin $V = .39$), koordinaattorit todennäköisesti ja työntekijät jotka toimivat sekä koordinaattoreina että vetäjinä epätodennäköisesti tekemisissä 5.-6. luokkalaisten kanssa ($\chi^2(2) = 10.90$, $p = .004$, Cramerin $V = .29$). Nämä erot saattoivat johtua eri-ikäisille lapsille tarkoitettujen hankkeiden laadullisista eroista; nuorempien lasten hankkeissa tarvittiin enemmän vetäjiä, vanhempien koordinoitua. Taiteen perusopetuksen hankkeissa (kuvio 3) ei ole vastaavia eroja, joskin varhaiskasvatusikäisten kanssa tekemisissä olevat todennäköisesti koordinaattoreita ($\chi^2(2) = 8.58$, $p = .014$, Cramerin $V = .28$), mutta tämä ero selittynee vastaajien vähäisellä määrällä.

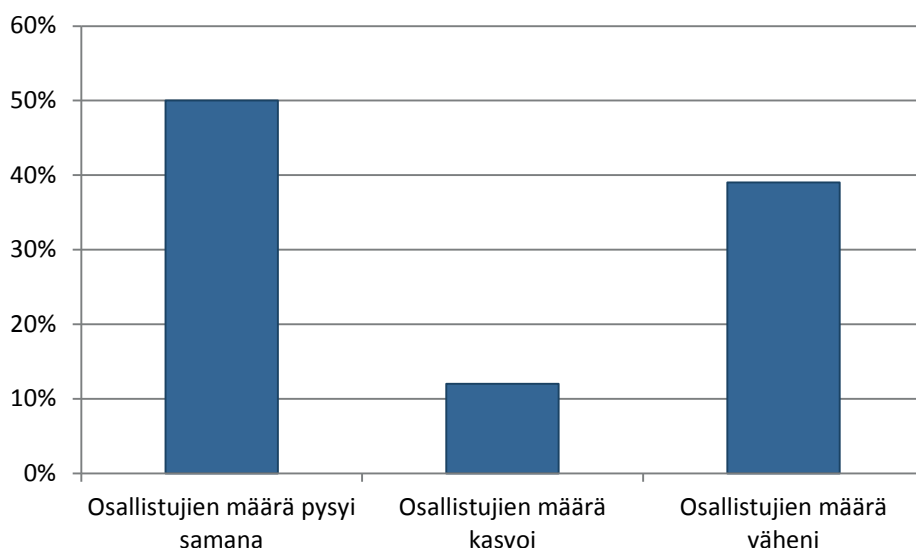
Kuvio 3. Hanketoiminnassa mukana olleiden lasten iät eri tehtävissä toimineiden vastaajien mukaan (Taiteen perusopetuksen hankkeet). Pylväät kuvaavat vastaajien määrää.

Lasten ikien lisäksi tutkimme perusaineistossa myös harrasteryhmien vetäjien työn laajuutta, joka ei aggregoidusta aineistosta avaudu yhtä selkeästi. Kuviossa 4 on esitetty harrasteryhmien keskimääräinen lapsimäärä, yhden vetäjän vetämien ryhmien määrä ja niiden kouluja määrä joissa vetäjä toimi. Tyypillisen hanketoiminnan vetäjän työn kuvaan kuului siis kymmenen lapsen ryhmien vetäminen; tämä tapahtui neljässä eri ryhmässä, joita pidettiin kahdessa koulussa.

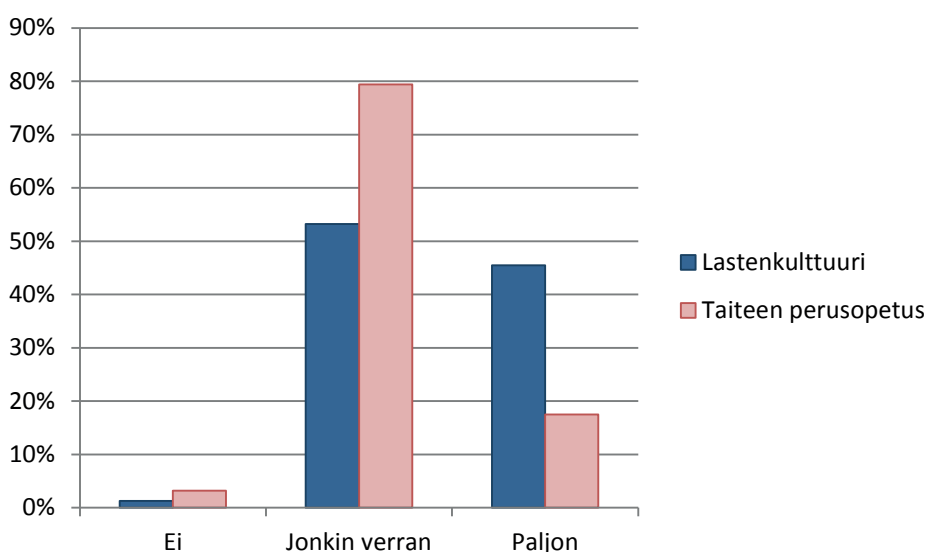

Kuvio 4. Hanketoiminnan vetäjien keskimääräiset lasten, ryhmien ja koulujen määrät.

Muutokset hankkeen aikana. Seuraavaksi tutkimme sitä, tapahtuiko hankkeissa muutoksia toteutuksen aikana. Kuviossa 5 näkyy hanketoiminnan vetäjien arvio osallistujien määrän muutoksista hankkeen aikana. Noin puolet vastaajista veti harrasteryhmiä joiden osallistujamäärä pysyi samana ja noin 40 % ryhmiä, joissa osanotto väheni. Ryhmien kasvaminen oli harvinaisempaa. Kysyimme myös, saivatko osallistujat tehdä ehdotuksia sisältöön hankkeen toiminnan aikana. Vastaajista suurin osa toimi ryhmissä, joissa lapset vaikuttivat toiminnan sisältöön (kuvio 6); vain 2 % toimi ryhmissä joissa osallistujat eivät voineet vaikuttaa sisältöön. Suurin vaikutusmahdollisuus oli lastenkulttuurin hankkeissa ($\chi^2(2) = 12.47, p = .002, \text{Cramerin } V = .30$). Tämä selittyy taiteen perusopetuksen erityyppisellä tavoitteellisuudella (esim. instrumentin soitto).

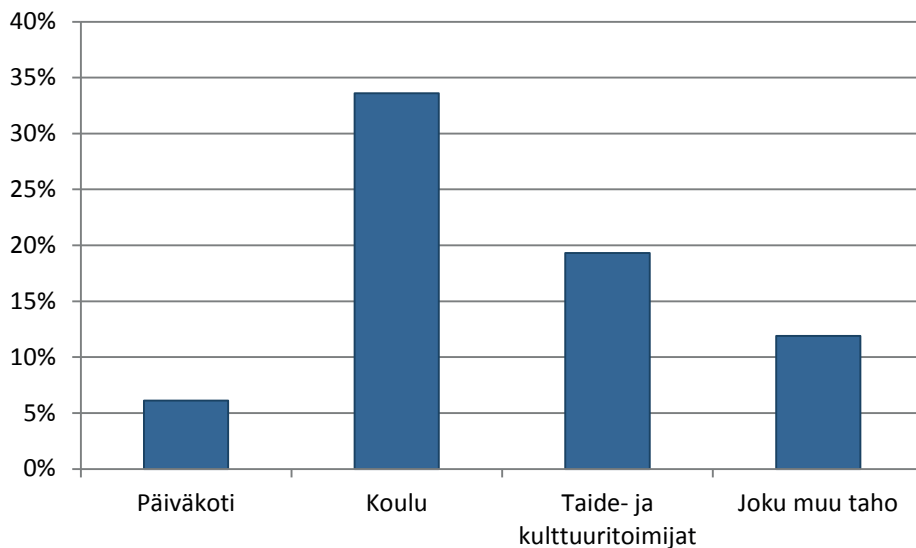
Kuvio 5. Hanketoimintaan osallistuneiden lasten määrän muutos vetäjien arvioimana.

Kuvio 6. Saivatko osallistujat tehdä ehdotuksia hanketoiminnan sisältöön?

Toteuttamisen organisointiin liittyviä tekijöitä. Lopuksi tutkimme vielä muutamaa hankkeen organisointiin liittyvää kysymystä. Kuviossa 7 näkyvät hankkeen harrasteryhmistä lapsille tiedottaneet tahot koordinaattorien arvioina. Keskeisimmät tiedottajat olivat koulut ja päiväkodit, mutta myös taide- ja kulttuuritoimijat itse olivat tärkeä informaatiokanava. Koordinaattorit vastasivat myös siihen, miten lasten kiinnostus oli huomioitu. Suurin osa vastaajista (85 %) mainitsi valtakunnallisen koululaiskyselyn, lisäksi pienessä osassa kuntia (4,2 %) ja kouluja (4,2 %) oli järjestetty omat kyselyt. Vain pienessä osassa (6,3 %) toimintaa lasten kiinnostusta ei juurikaan huomioitu. Lisäksi iso osa hankkeista oli maksuttomia: 72 % koordinaattoreista kertoi toiminnan olevan lapsille ilmaista. Taiteen perusopetuksen hankkeissa oli todennäköisemmin pieni osallistumismaksu ($\chi^2(2) = 12.47$, $p = .002$, Cramerin $V = .30$).

Kuvio 7. Mikä taho tiedotti harrasteryhmistä lapsille?

Kärkihankkeeseen osallistui:

- Yli 14 000 lasta
- Yli 500 koulua tai päiväkotia
- 500 harrastetoiminnan vetäjää
- paljon erityistä tukea tarvitsevia ja maahanmuuttajataustaisia lapsia

Hankkeiden toiminta:

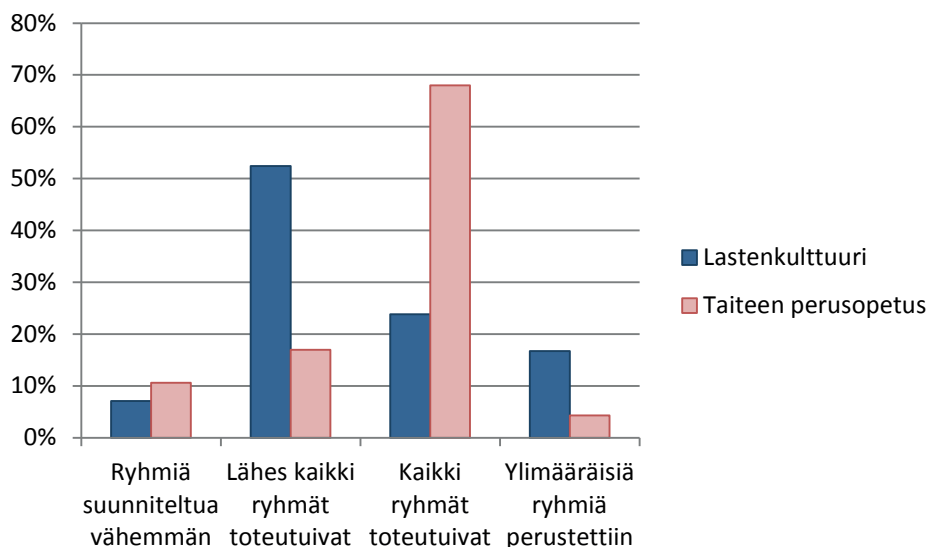
- tapahtui suurimmaksi osaksi kouluissa
- huomioi lasten kiinnostuksen kohteet
- kohdistui pääasiassa alakouluihin
- sisälsi myös pienempiä kokonaisuuksia ja esittelytunteja
- vastasi kärkihankkeen tavoitteeseen lisätä taiteen ja kulttuurin saata- vuutta

3. Hankkeiden onnistuminen

Tässä luvussa tarkastelemme harrastetoimintahenkkeiden hankkeiden onnistumista kärkihankkeen tavoitteiden ja hanketoiminnan työntekijöiden kokemusten kautta. Onnistumisen indikaattoreina käytimme harrasteryhmien toteutumista suunnitellulla tavalla, mahdollisuutta jatkaa hanketoimintaa erityisrahoituksen jälkeen sekä taide- ja kulttuuriharrastamisen lisääntymistä lapsilla. Lisäksi luvussa kuullaan hanketyöntekijöiden ääntä: he arvioivat harrastetoiminnan onnistumista tukevia ja haittaavia tekijöitä.

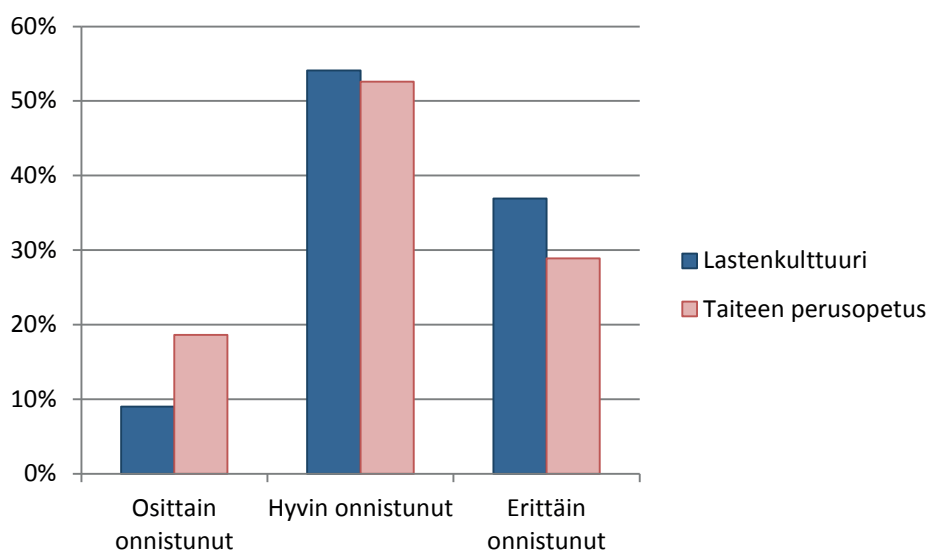
3.1 Onnistumisen indikaattorit

Ensimmäisenä toiminnan onnistumista kuvaavana tekijänä tarkastelimme harrasteryhmien toteutumista suunnitellusti. Kuviossa 9 näkyy hankekoordinaattoreiden arvio suunniteltujen harrasteryhmien toteutumisesta. Ryhmät toteutuivat suunnitellusti; vain 9 % vastaajista oli sitä mieltä, että ryhmiä oli suunniteltua vähemmän. Taiteen perusopetuksen hankkeissa ryhmien toteutuminen täysin suunnitelmien mukaan oli todennäköisempää kuin lasten kulttuurin hankkeissa ($\chi^2(3)=21.12, p=.000, \text{Cramerin } V =.49$). Lastenkulttuurin hankkeissa puolestaan oli todennäköistä, että ryhmien määrä vaihteli jonkin verran. Tämä johtunee jälleen hankkeiden erilaisesta luonteesta. Koordinaattorit arvioivat myös, että yleisesti ottaen hanketoiminta alkoi suunnitellussa aikataulussa (78 % vastaajista). Tämä kertoo toisaalta myös siitä, että hanketoiminnan aloittaminen myöhässä oli pieni ongelma (22 % vastaajista). Vetäjät puolestaan arvioivat välineiden ja materiaalien riittävyyttä. Vastaajista 78 % oli sitä mieltä, että materiaaleja ja välineitä oli riittävästi, mutta huomattava vähemmistö (22 %) koki materiaalien riittävyyden ongelmaksi.

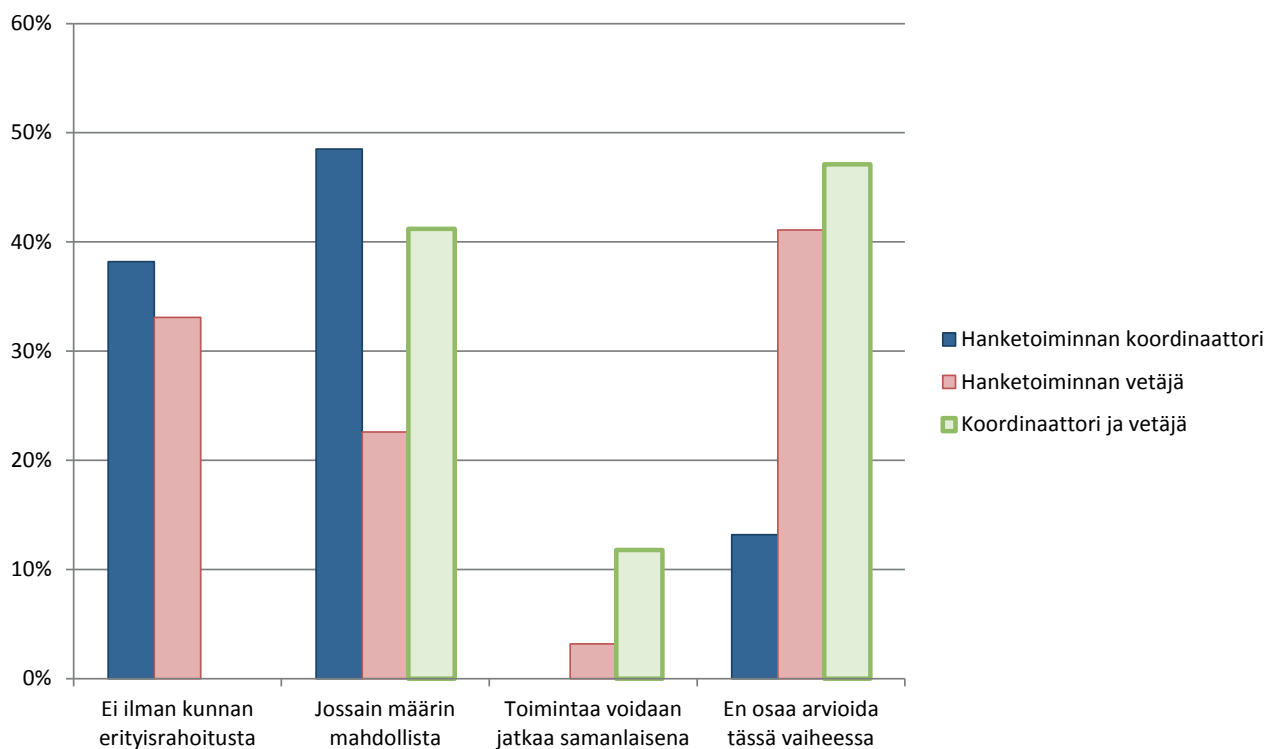
Kuvio 9. Harrasteryhmien toteutuminen

Seuraavaksi kaikki NMI:n kyselyn vastaajat arvioivat harrastetoiminnan onnistumista (kuvio 10). Yksikään vastaaja ei kokenut, että hanke ei vastannut heidän odotuksiaan; eli jokainen vastaaja koki, että harrastetoiminta oli onnistunut vähintään osittain. Harrastetoiminta oli siis hanketyöntekijöille positiivinen kokemus: puolet vastaajista oli sitä mieltä, että toiminta onnistui hyvin, kolmasosa koki, että toiminta onnistui erittäin hyvin. Keskiarvotasolla mitattuna taiteen perusopetuksen hankkeiden vastaajien kokemus harrastetoiminnan onnistumisesta (3,1; 3 = hanketoiminta hyvin onnistunutta) saattoi olla hieman lastenkulttuurin hankkeiden työntekijöitä (3,3) matalampi ($t(206)=1.95$, $p=.053$, Cohenin $d=.28$), mutta kokemus oli keskiarvollakin mitattuna selvästi positiivinen.

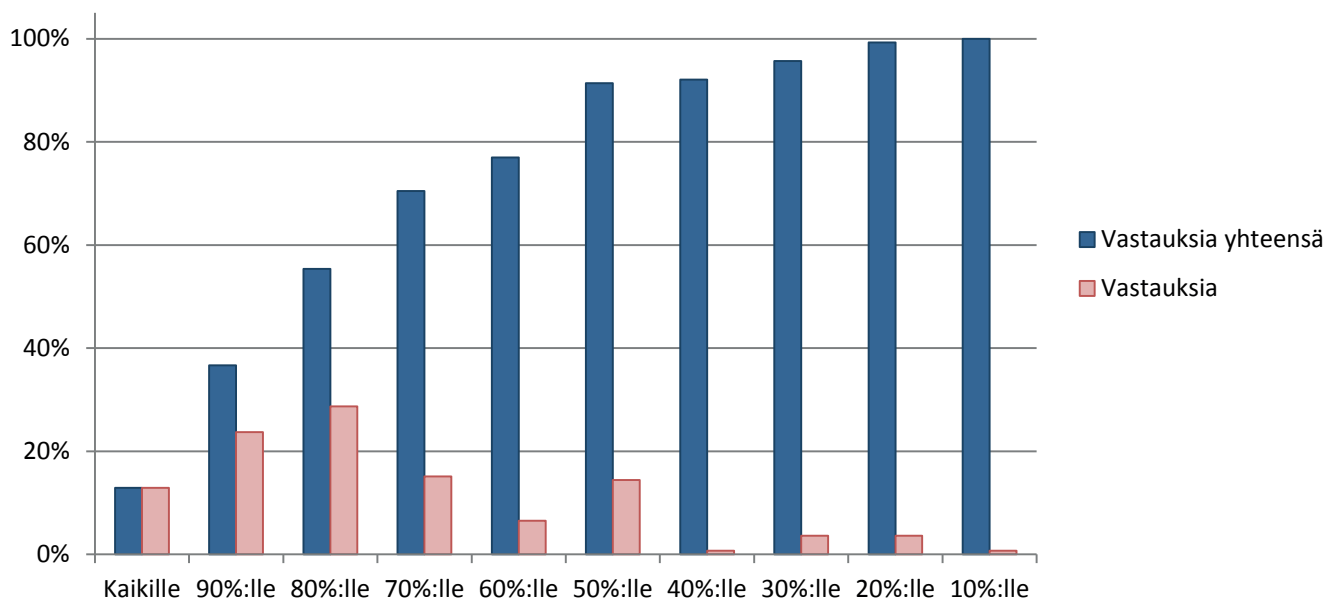

Kuvio 10. Arvio harrastetoiminnan onnistumisesta kokonaisuutena.

Sen sijaan hankkeen jatkumahdollisuuksien arvio eroaa selkeästi edellisissä kappaleissa esitetyistä onnistumisen indikaattoreista. Kuviosta 11 näkyy, että hanketyöntekijät olivat selkeästi epävarmoja hankkeen jatkumahdollisuuksista. Vain kuusi vastaajaa oli sitä mieltä, että harrastetoimintaa voidaan jatkaa samalla tavalla. Kolmasosa vastaajista - sekä koordinaattoreista että vetäjistä - oli sitä mieltä, että hanketoimintaa ei voida jatkaa lainkaan ilman lisärahoitusta. Toisaalta kolmasosa vastaajista koki, että hanketoiminnan jatkaminen jossain muodossa on mahdollista. Näkemys jatkumahdollisuuksista riippui myös jossain määrin vastaajan työnkuvasta: koordinaattorit näkivät jatkumahdollisuudet vetäjiä todennäköisempinä ($\chi^2(6)=34.20$, $p=.000$, Cramerin $V=.29$). Vetäjät eivät toisaalta osanneet arvioida jatkumahdollisuuksia yhtä usein kuin koordinaattorit; tämä voi johtua siitä, että NMI:n kysely toteutettiin hankkeiden ollessa käynnissä. Toinen mahdollisuus on se, että koordinaattoreilla oli yksinkertaisesti enemmän tietoa siitä, mitä tällaisen toiminnan järjestäminen vaatii. Joka tapauksessa hanketoiminnan vakiinnuttaminen oli vastaajien mielestä selkeä ongelma.

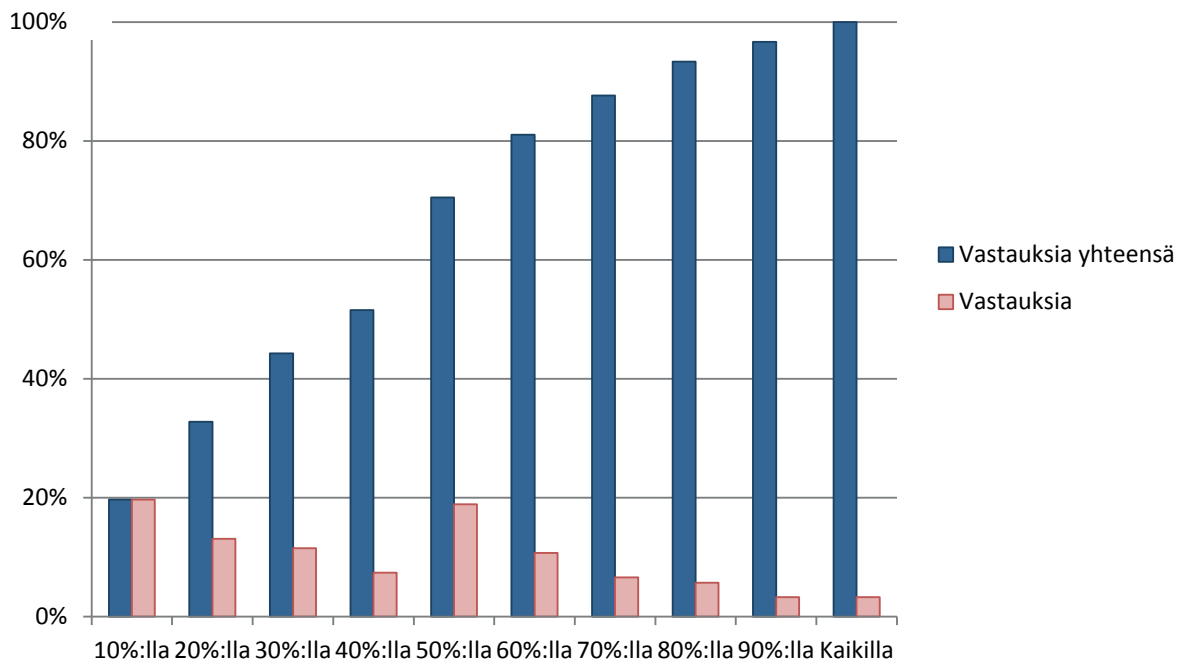

Kuvio 11. Arvio mahdollisuudesta jatkaa harrastetoimintaa hankerahoituksen päättyttyä.

Kuvio 12. Kuinka monelle prosentille oppilaista hankkeen toiminta oli uusi harrastus?

Onnistumisen indikaattoriosuuden lopuksi kuvaamme vielä harrastetoiminnan vetäjien arvioimia kysymyksiä lasten harrastusten lisääntymisestä. Vetäjät arvioivat ensin kuinka suurelle osalle heidän harrasteryhmiensä kouluikäisistä lapsista kyseisessä ryhmässä tehty taide- tai kulttuuriharrastus oli kokonaan uusi (kuvio 12). Tulokset osoittavan, että harrastus oli uusi suurimmalle osalle osallistujista. Toiminnan vetäjistä 90 % oli sitä mieltä, että puolet tai enemmän osallistujista oli saanut uuden harrastuksen (Kuviossa 12 pylväs ”Vastauksia yhteensä” tavoittaa 90 % rajan vaiheessa, jossa 50 % tai enemmän osallistujista on arvioitu saaneen uuden harrastuksen). Seuraavaksi vetäjät arvioivat sitä, kuinka monella oli entuudestaan harrastuksia (kuvio 13). Vastausten perusteella isolla osalla harrasteryhmäläisistä ei ollut muita harrastuksia; 70 % vastaajista arvioi, että korkeintaan puolella osallistuvilla lapsilla oli muita harrastuksia. Nämä tulokset kertovat siis siitä, että lapset saivat uusia taide- ja kulttuuriharrastuksia kärkihankkeessa, ja lisäksi monille se oli ensimmäinen harrastus. Uusien harrastusten saaminen ei kuitenkaan ollut yhteydessä vanhojen määrään, eli uuden taide- tai kulttuuriharrastuksen saaminen ei riippunut siitä oliko lapsella muita aiempia harrastuksia. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tulokset viittaavat samoihin päätelmiin, mutta ne jätettiin analyysien ulkopuolelle vastaajien vähäisen määrän vuoksi. Lisäksi lasten ikä luultavasti vaikutti aiempien harrastusten todennäköisyyteen.

Kuvio 13. Kuinka monella prosentilla osallistujista oli muita harrastuksia?

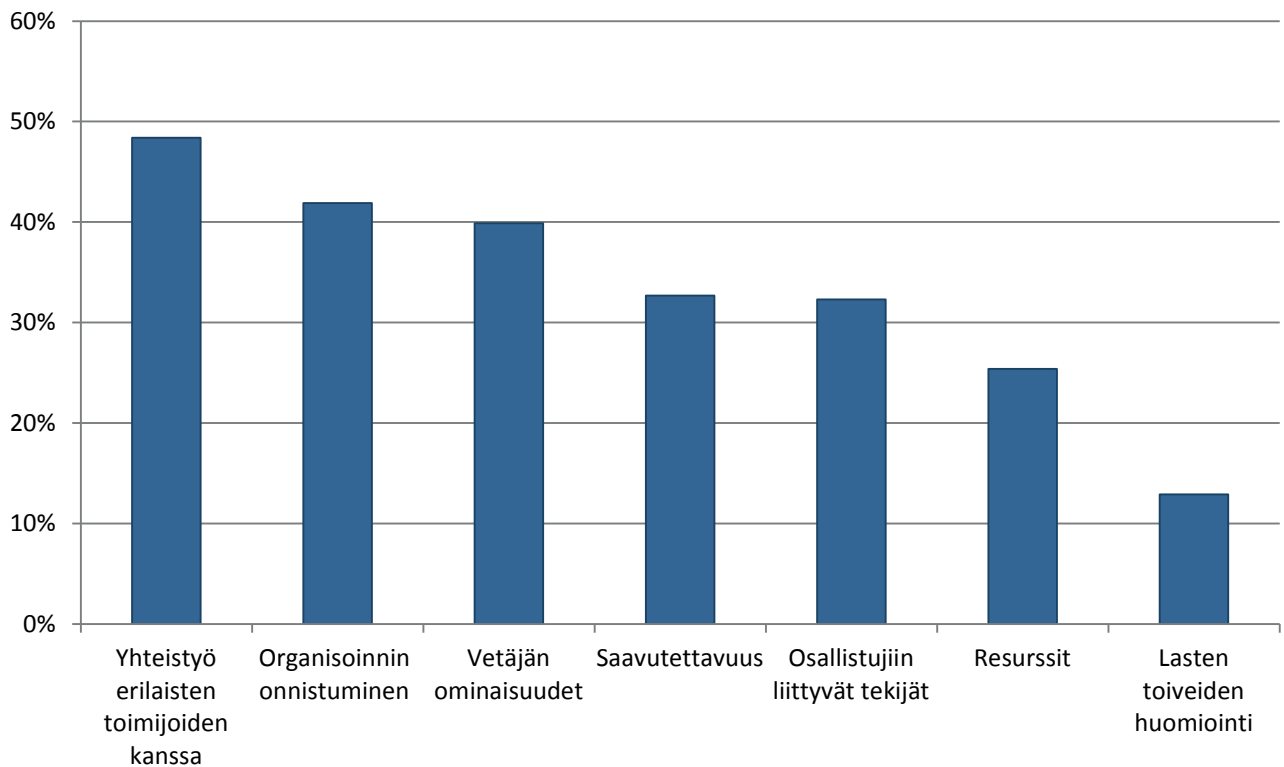
3.2 Harrastetoiminnan onnistumista tukevat ja haittaavat tekijät

Tämän luvun loppuksi käsittelemme hanketyöntekijöiden omia näkemyksiä asioista, jotka tukivat tai haittasivat hankkeiden toimintaa. Näkemykset kerättiin avoimilla kysymyksillä, ja jokaisella kyselyn täyttäneellä oli mahdollisuus vastata niihin. Kaikkien vastausten perusteella kaksi NMI:n tutkijaa muodosti vastauskategorioita, joihin vastausten sisältämiä ideoita luokiteltiin. Tämä lähestymistapa mahdollisti sen, että pystyimme arvioimaan määrällisesti avokysymysvastauksia ja sen, että jokainen idea samasta vastuksesta voitiin ottaa huomioon. Vastausten kategorisointi tehtiin kahdessa vaiheessa, ensin luokiteltiin selkeästi tulkittavat vastaukset, toisella lukukierroksella vaikeammin tulkittavat. Jälkimmäisen arviointikierroksen yhteydessä tarkistettiin vielä vastauskategorioiden nimet ja sisällöt. Tämän analyysityön lopputulokset, kaikkien hanketyöntekijöiden mainitsemat harrastetoimintaa tukevat ja haittaavat tekijät, löytyvät taulukosta 9. Vastausten pääkategoriat on lihavoitu ja niiden alta löytyvät niihin lasketut alakategoriat. Mainintoja –sarakkeeseen on merkitty, kuinka monta kertaa kaikissa vastuksissa mainittiin kategoriaan kuuluva tekijä. Pääkategorioiden mainintojen määrä on alakategorioiden mainintojen summa.

Taulukko 9. Hanketoimintaa tukevat ja haittaavat tekijät.

Hanketoimintaa tukevat tekijät	Mainintoja	Hanketoimintaa haittaavat tekijät	Mainintoja
Yhteistyö erilaisten toimijoiden kanssa^a	161	Organisoinnin ongelmat	182
koulun/opettajien kanssa	81	puutteet resursoinnissa/koordinoinnissa	56
yleinen maininta	27	tiedotus/markkinointiongelmät	56
eri taiteenalojen välillä	25	aikataulujen yhteensopimattomuus (koulu/lapsi/harrastetunti)	26
kunnan toimijoiden kanssa	11	toiminnan käynnistämisessä liian kiire (rahoituspäätös saatu myöhään)	22
vanhempien kanssa	5	aika lyhyt tavoitteelliseen toimintaan	9
koordinaattorin kanssa	8	tiedonkulku (vetäjät/vanhemmat)	5
lastenkulttuurikeskuksen kanssa	3	ei tukea työyhteisöstä	3
seurakunnan kanssa	1	Järjestämissaikkaan liittyvät tekijät^d	135
Organisoinnin onnistuminen	149	tilaongelmät	48
toiminnan suunnittelun onnistuminen (motivointi, tehtävät)	39	koulujen jaksojärjestelmä ja tapahtumat	24
innostunut koulun johto	33	välimatkat: koulut hajallaan	21
onnistunut koordinointi	28	koulujen passiivisuus	19
tiedottamisen/markkinoinnin onnistuminen toiminnalle selkeä tarve	20	Koulukyytien järjestämisen jäykkyys	10
toiminnalla selkeä tavoite	5	yhteistyön ongelmat (yleinen maininta)	10
työryhmän/ esimiehen tuki	4	koulutilaa ei mielletä organisoidun toiminnan alueeksi	
toiminta uutta paikkakunnalla	4	Osallistujiin liittyvät haasteet	120
toteutetun hankkeen monipuolisuus	2	osallistujat eivät sitoudu toimintaan	38
hyvän ilmapiirin luominen	2	osallistujien levottomuus	27
harrastuksen kokeilumahdollisuudet	2	osallistujilla on liikaa harrastuksia	13
Vetäjän ominaisuudet	123	osallistujien vähyyt	12
osaaminen ja ammattitaito	69	liian suuri ryhmä	9
motivaatio	52	eri-ikäisiä samassa ryhmässä (esim. 1-6)	9
yleinen maininta	2	väsymys ja nälkä koulupäivän jälkeen	7
Saavutettavuus^b	111	osallistujien arkuus kokeilla uutta	3
koulun tilat sopivat toimintaan	58	osallistumismaksut	2
harrastetunnin aika sopiva	33	Harrastustoiminnan vetämisen haasteet^e	44
koululla sopivia välineitä	20	välineet ja kuljetus vetäjien vastuulla	15
Osallistujiin liittyvät tekijät^c	86	työsuhteen ongelmat/palkkauksen riittämättömyys	14
innostuneet lapset	71	vetäjiä vaikea löytää	9
kaikkien mahdollisuus osallistua	5	sitoutuminen/motivaatio	6
onnistunut ikäryhmäjako	5	Muita syitä	10
sopivat ryhmäkoot	5		
Resurssit	65		
rahoitus/resurssien riittävyys	44		
toiminta ilmaista lapsille	14		
materiaalit ilmaisia lapsille	5		
toiminnan jatkuvuus	2		
Lasten toiveiden huomioiminen	32		
toiveet selvitetty etukäteen	20		
toiveet huomioitu toiminnan aikana	11		
yleinen maininta	1		
Muita syitä	9		

Tilastollisesti merkitsevät erot avovastausten pääkategorioissa merkitty yläindeksiin kirjaimilla. Lastenkulttuurin ja Taiteen perusopetuksen väliset erot: ^a $t(215.52)=-2.18$, $p=.031$, Cohenin $d =-.67$. Koordinaattoreiden ja hanketoiminnan vetäjien väliset erot: ^b $F(2)=7.51$, $p=.001$, $\eta^2=.06$; ^c $F(2)=11.00$, $p=.000$, $\eta^2=.09$; $(F(2)=11.00$, $p=.000$, $\eta^2=.09)$; ^d $F(2)=11.00$, $p=.000$, $\eta^2=.09$; ^e $t(228.80)=2.75$, $p=.007$, Cohenin $d =.40$.

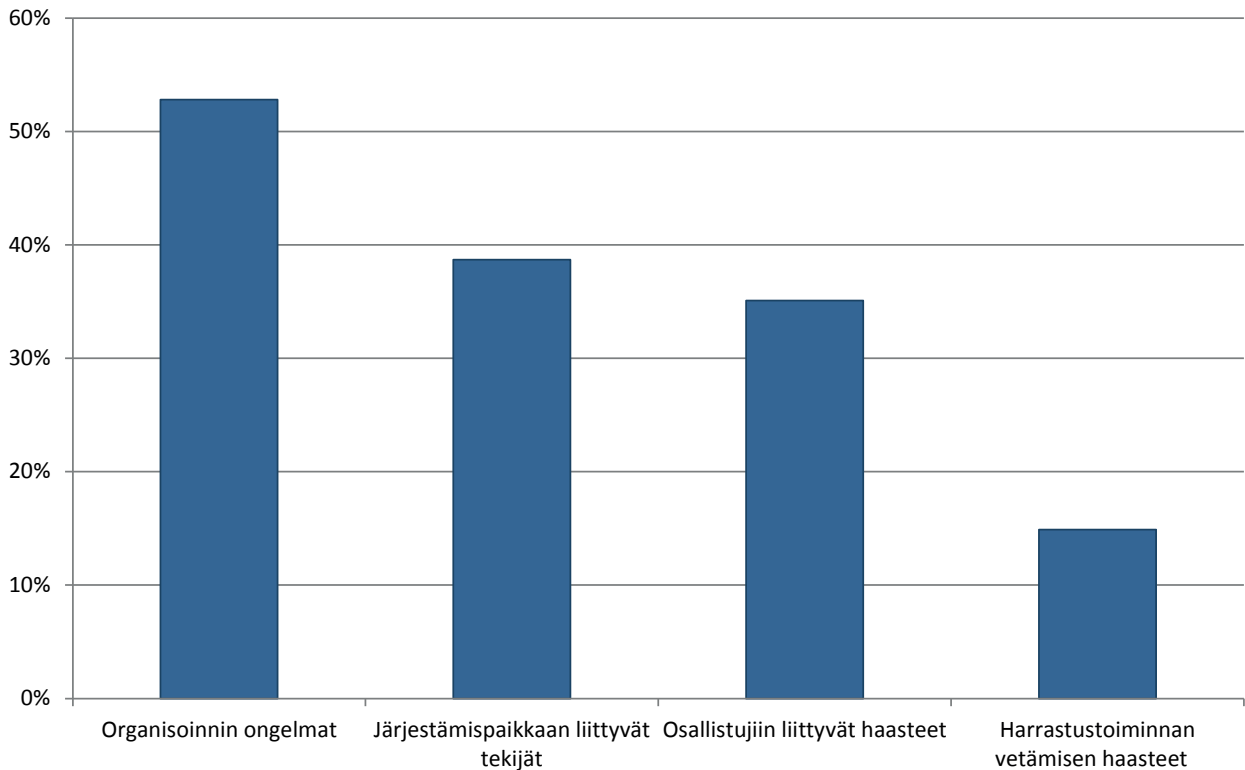

Kuvio 14. Harrastetoiminnan onnistumista tukevat tekijät.

Harrastetoimintaa tukevat tekijät. Kuviosta 14 löytyvät toimintaa tukevien tekijöiden pääkategoriat ja kuinka todennäköisesti (eli missä prosenttiosuudessa vastauksista) vastaaja mainitsi tähän kategoriaan kuuluvan vastauksen. Lähes puolet vastaajista mainitsi jonkinlaisen yhteistyön olevan keskeinen harrastetoimintaa tukeva tekijä (esim. ”Yhteistyöhalukkuus -myönteisyys toiminnan kehittämiseksi, olemassa olevan toimintakulttuurin muuttamiselle ja/tai sen testaamiselle”). Seuraavaksi todennäköisimmät vastaukset (n. 40 %) olivat organisoinnin onnistuminen (esimerkkivastaus: ”Riittävä, mutta myös riittävän joustava ja mukautuva suunnitelma”) ja vetäjän ominaisuudet (esim. ”Kokeneet, ammattitaitoiset ja joustavat harrasteryhmien vetäjät”). Saavutettavuus (esim. ”Kerholaisten oli helppo osallistua, sillä kerho järjestettiin koulun tiloissa ja heti koulupäivän jälkeen”) ja osallistujiin liittyvät tekijät (esim. ”Aktiiviset ja innostuneet ryhmäläiset”) mainittiin noin kolmasosassa vastauksista. Resurssit (esim. ”Riittävä korvaus ohjaajalle”) mainittiin neljäsosassa vastauksista. Viimeinen selkeä vastaustyyppi (n. 12 %) painotti lasten toiveiden huomiointia (esim. ”Kerhojen suunnittelu ja toteutus lasten/nuorten toiveiden mukaan”). Useimmin mainitut yksittäiset hankkeen onnistumista tukevat tekijät olivat hyvä yhteistyö koulun ja opettajien kanssa (81 mainintaa), innostuneet lapset (71), harrastetunnin vetäjän osaaminen ja ammattitaito (69), koulun tilojen soveltuminen hanketoimintaan (58), harrastetunnin vetäjien motivaatio (52), riittävät resurssit (44) ja toiminnan suunnittelun onnistuminen (39). Taiteen perusopetuksen hankkeissa yhteistyö

mainittiin lastenkulttuurin hankkeita todennäköisemmin, ja harrastetuntien vetäjät mainitsivat saavutettavuuteen ja osallistujiin liittyvät tekijät koordinaattoreita todennäköisemmin.

Kuvio 15. Harrastetoiminnan onnistumista haitanneet tekijät.

Harrastetoiminnan onnistumista haittaavat tekijät. Kuviossa 15 on esitetty hanketyöntekijöiden mainitsemien toiminnan onnistumista haittaavien tekijöiden pääkategoriat vastausten todennäköisyyden järjestyksessä. Suurin haitta näyttäisi johtuvan erilaisista hankkeen organisointiin liittyvistä tekijöistä (esimerkki vastauksesta: ”Markkinointi, jota ei juurikaan ollut toimeksiantajan puolelta, ei selvyttä kenen tehtävä on markkinoida”): yli puolet kaikista vastauksista mainitsi jonkun organisointiin liittyvän tekijän. Toiseksi yleisimmät ongelmat liittyivät hankkeen järjestämispaikkaan (esim. ”Koulujen vaihtelevat tilankäyttömahdollisuudet: liikuntasalien, musiikkiluokkien ym. tilojen käyttöaste on korkea ja harrastetuntien mahdollistaminen iltapäiviin oli osittain haasteellista”); näitä mainittiin vajaassa 40 % vastauksista. Osallistujiin liittyvät ongelmat (esim. ”Oppilaiden sitoutuminen; sitoutumisen aste oli osassa projekteja heikkoa, oppilaiden keskinäiset sosiaaliset jännitteet saattoivat jatkua vielä heti koulupäivän jälkeenkin harrastetoiminnan parissa”) olivat lähes yhtä todennäköinen vastaustyyppi, 35 % vastauksista sisälsi jonkun tämän tyyppisen ongelman. Näiden lisäksi useat vastaukset mainitsivat harrastustoiminnan vetämisen haas-

teet (15 %; esim. ”Taiteilijoiden on vaikeaa sitoutua koko lukuvuodeksi pieniin tuntimääriin”). Yleisimmät harrastustoiminnan onnistumista haittaavia tekijöitä kuvaavat vastaukset näiden kategorioiden sisällä olivat: puutteet resursoinnissa tai koordinoinnissa (56 mainintaa), tiedotuksen tai markkinoinnin ongelmat (56), ongelmat koulujen tilojen käytössä (48) sekä vaikeus sitouttaa lapsia ja nuoria harrasteryhmän toimintaan (38). Sitoutumisessa haasteellisin ryhmä olivat yläkoululaiset. Hankekoordinaattorit mainitsivat järjestämisaikkaan liittyvät haasteet useammin verrattuna vastaajiin, jotka toimivat sekä harrasteryhmien vetäjinä että koordinaattoreina; lisäksi koordinaattorit näkivät harrastustoiminnan vetämisen haasteellisempänä kuin varsinaiset harrastetuntien vetäjät.

Hankkeiden toteutus onnistui:

- harrasteryhmät toteutuivat suunnitellusti
- suurin osa hanketoiminnasta alkoi suunnitellussa aikataulussa
- suuri osa toimintaan osallistuneista lapsista sai uuden taide- tai kulttuuriharrastuksen
- useat lapset saivat ensimmäisen harrastuksensa hankkeen kautta
- toiminta oli hanketyöntekijöille positiivinen kokemus: lähes kaikki kokivat hanketoiminnan onnistuneen hyvin

Ongelmia:

- hanketoiminnan vakiinnuttaminen: hanketoimintaa vaikea jatkaa ilman lisärahoitusta
- osa hankkeista aloitti toimintansa suunniteltua myöhemmin
- osassa hankkeista ei ollut tarpeeksi materiaaleja tai välineitä toteuttaa toimintaa

Harrastetoimintaa tukevia tekijöitä:

- yhteistyö, erityisesti koulun ja opettajien kanssa
- organisoinnin onnistuminen
- harrastetoiminnan vetäjien ammattitaito ja motivaatio
- saavutettavuus; erityisesti koulun tilojen soveltuminen hanketoimintaan
- motivoituneet osallistujat
- riittävät resurssit
- lasten toiveiden huomiointi

Haastavia tekijöitä:

- organisointi: puutteet resursoinnissa, koordinoinnissa ja tiedottamisessa
- hanketoiminnan järjestämisaikka: erityisesti koulujen tilojen käyttö
- osallistujat: vaikeus sitouttaa lapsia ja nuoria harrasteryhmän toimintaan
- harrastustoiminnan vetämisen haasteet: toiminnasta liian suuri osa vetäjien vastuulla

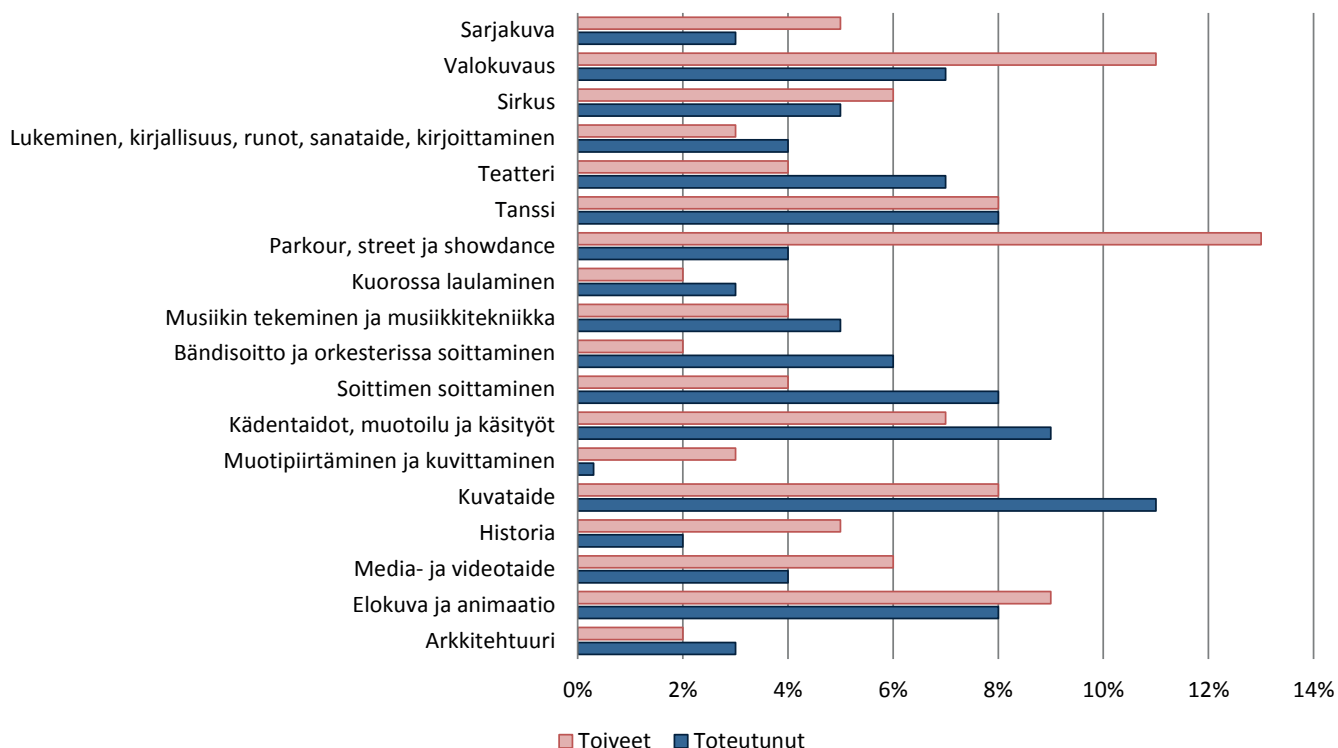
4. Saavutettavuuden parantaminen

Hallitusohjelman Osaaminen ja koulutus -kokonaisuuden kärkihankkeessa 4 tavoitteena on parantaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Kärkihankkeen toimenpiteessä 1 toteuttamissuunnitelmana on parantaa epätasaisesti jakautunutta taiteen perusopetusta ja lastenkulttuurin saatavuutta taiteenaloittain maan eri osissa. Tässä luvussa tarkastelemme näitä molempia kysymyksiä: sitä, onnistuiko hallituksen kärkihanke parantamaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta, ja onnistuttiinko toteuttamissuunnitelman mukaisesti parantamaan saatavuutta. Saavutettavuuden ja saatavuuden käsitteet viittaavat hyvin samantyyppisiin asioihin, mutta ne eroavat toisistaan jonkin verran. Saavutettavuus viittaa siihen, että taiteen ja kulttuurin harrastamisen kynnys madaltuu, erilaisille ihmisille mahdollistuu osallistuminen yksilöiden erilaisista ominaisuuksista riippumatta. Saatavuus taas viittaa siihen, että taide- ja kulttuuriharrastuksia on luotettavasti saatavilla. Luonnollisesti ilman saatavuutta ei ole saavutettavuuttakaan.

Saavutettavuuden lisääntymistä tarkastellaan koko maan tasolla, kuntien ja koulujen tasolla sekä yksilötasolla. Luvun lopuksi harrasteryhmien vetäjät ja hankekoordinaattorit kertovat näkemyksensä taiteen ja kulttuurin saatavuuden lisäämiseksi alueille, joissa tällä hetkellä on vähän tällaista toimintaa tarjolla lapsille ja nuorille.

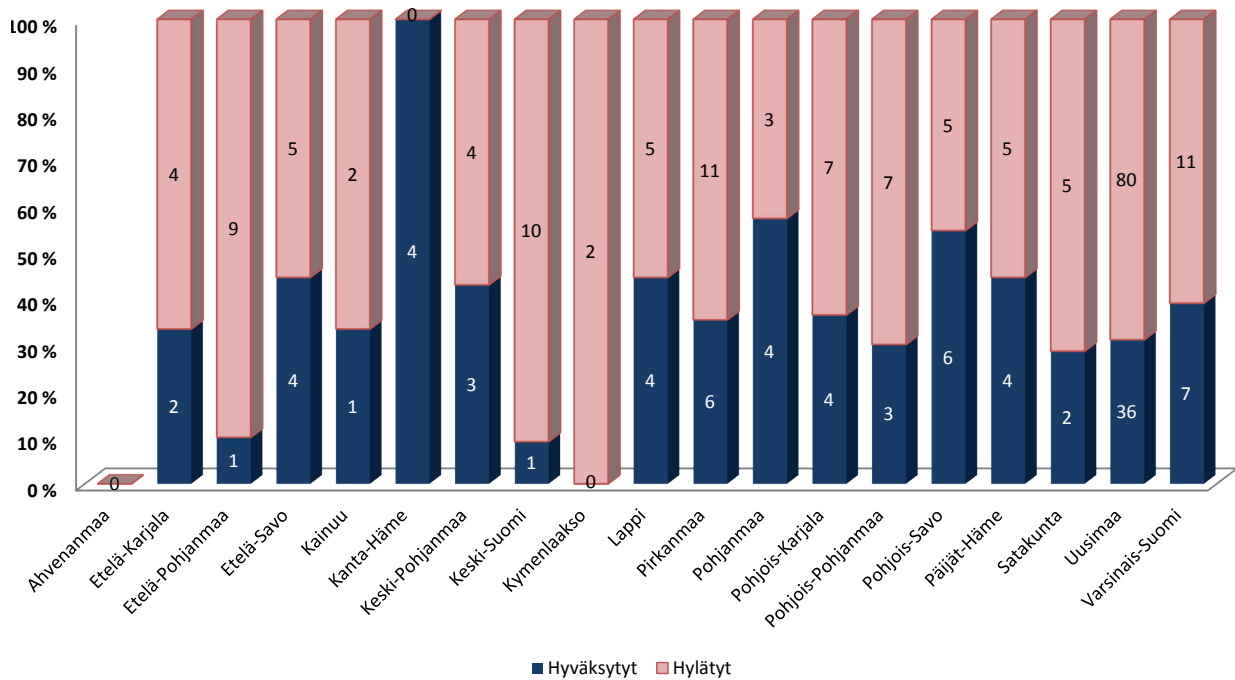
4.1 Saavutettavuuden parantaminen maan tasolla

Arvioimme taide- ja kulttuuriharrastusten saavutettavuuden lisäystä koko maan tasolla kahdella tavalla: ensin miten rahoitetut hankkeet vastasivat valtakunnallisessa koululaiskyselyssä mitattuja lasten toiveita; ja toiseksi miten rahoitetut hankkeet jakautuivat maantieteellisesti. Rahoitettuja hankkeita koskevat tiedot saimme hankehakemuksista.

Kuvio 16. Mihin taiteen tai kulttuurin alaan harrastetunnit liittyivät?

Kuviossa 16 näkyvät koululaiskyselyssä kartoitetut taiteen ja kulttuurin alat jaettuna kahteen ryhmään: prosenttiosuus toivotuista harrastuksista ja vastaavasti prosenttiosuus toteutuneista hankkeista. Kuvioista näkee ensinnäkin, että kärkihankkeessa rahoitettiin kaikkia koululaiskyselyssä toivottuja taiteen ja kulttuurinaloja sisältäviä hankkeita. Rahoitetut hankkeet vastasivat myös määrällisesti suhteellisen hyvin lasten ja nuorten toivomia harrastemahdollisuuksia; eli saatavuuden lisääminen lisäsi myös saavutettavuutta. Muutamassa alassa harrastusmahdollisuuksien tarjonta näytti jäävän toiveita vähäisemmäksi. Tällaisia aloja olivat parkour, street ja showdance, valokuvaus, historia, sarjakuva sekä muotipiirtäminen ja kuvittaminen. Muistetaan kuitenkin, että näitäkin harrastusmahdollisuuksia rahoitettiin. Koululaiskyselyssä suosittuja taiteen ja kulttuurinaloja, joihin rahoitetut hankkeet sen sijaan vastasivat hyvin, olivat elokuva ja animaatio, kuvataide, tanssi ja sirkus.

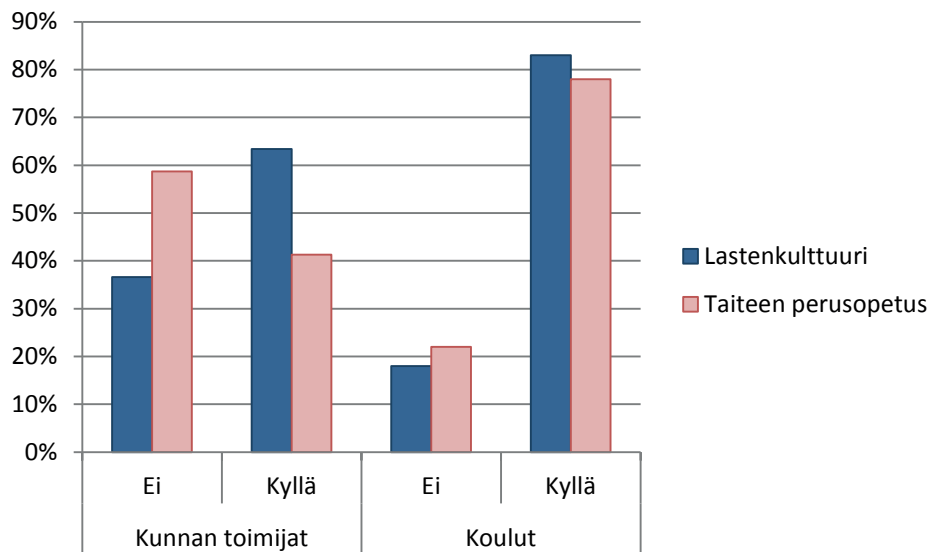

Kuvio 17. Hyväksytyt ja hylätyt hankehakemukset maakunnittain.

Kärkihankkeeseen lähetettyjen hankehakemusten jakautuminen maakunnittain, sekä rahoitettujen ja hylättyjen hakemusten suhteet, on näkyvät kuviossa 17. Lähes kaikissa maakunnissa toteutettiin hankkeita, poikkeuksena Kymenlaakso, josta tosin tuli vain kaksi hankehakemusta (Ahvenanmaa ei ollut mukana kärkihankkeessa). Keski-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla näyttäisi olleen muita maakuntia enemmän rahoittamatta jääneitä hakemuksia. Tarkemmat maakuntakohtaiset tiedot hankehakemuksista löytyvät taulukosta 10. Taulukossa hankkeiden määrään on laskettu mukaan eri maakuntiin jakautuneet yhteishankkeet, mikä mahdollistaa hankkeiden maanlaajuisen saatavuuden tarkemman arvioinnin. Yksittäisten hankkeiden rahoituksen suuruus vaihtelee suuresti maakunnittain (keskiarvo n. 23 000€/hanke), mutta maakuntiin saadun hankerahoituksen osuus näyttää kuitenkin vastaavaan suunnilleen maakunnan osuutta koko maan väestöstä. Toisin sanoen taide- ja kulttuuriharrastusten saatavuutta on onnistuttu lisäämään suhteellisen tasaisesti koko maassa. Poikkeuksellisen suuri hankerahoitus suhteessa väestöpohjaan on myönnetty Keski-Pohjanmaan hankkeille. Lisäksi Kanta-Hämeessä, Etelä-Pohjanmaalla ja ruotsinkielisellä Pohjanmaalla on hyvin rahoitettuja hankkeita. Huomattavan pieni rahoitus suhteessa väestöön on Keski-Suomessa, jossa toteutetaan vain yksi osahanke; lisäksi Etelä-Karjalassa näyttäisi olevan suhteellisen pieni rahoitus.

Taulukko 10. Hankkeet ja myönnetty rahoitus maakunnittain.

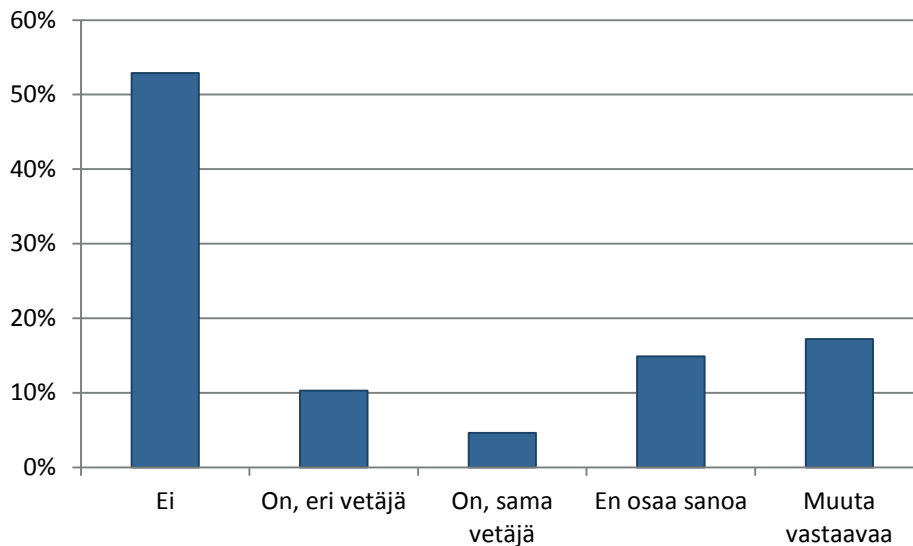
Maakunta	Hankkeiden määrä	Myönnetty rahoitus €	Yksittäisen hankkeen keskiarvo €	Prosenttiosuus rahoituksesta	Prosenttiosuus rahoitetuista hankkeista	Prosenttiosuus haetuista hankkeista	Prosenttiosuus väestöstä	Rahoitusosuus/väestön osuus
Etelä-Karjala	2	18200	9100	1	2,2	2,2	2,4	0,42
Etelä-Pohjanmaa	1,75	111500	63714	6	1,9	3,7	3,5	1,74
Etelä-Savo	3,5	52300	14943	2,8	3,8	3,4	2,7	1,05
Kainuu	1,33	30333	22750	1,6	1,4	1,1	1,3	1,22
Kanta-Häme	4	114300	28575	6,2	4,3	1,5	3,1	1,97
Keski-Pohjanmaa	3	97600	32533	5,3	3,3	2,6	1,2	4,22
Keski-Suomi	0,33	6000	6000	0,3	0,4	4,1	5,0	0,06
Lappi	5	79400	15880	4,3	5,4	3,4	3,2	1,32
Pirkanmaa	5,58	149833	26835	8,1	6,1	6,4	9,3	0,87
Pohjanmaa	3,5	96900	27685	5,2	3,8	2,6	3,3	1,60
Pohjois-Karjala	4	40600	10150	2,2	4,3	4,1	3,0	0,74
Pohjois-Pohjanmaa	2,58	97000	37548	5,2	2,8	3,7	7,5	0,70
Pohjois-Savo	6	84800	14133	4,6	6,5	4,1	4,5	1,02
Päijät-Häme	4	54800	13700	3,0	4,3	3,4	3,6	0,81
Satakunta	2	55600	27800	3,0	2,2	2,6	4,0	0,75
Uusimaa	35,67	590633	16560	31,9	38,8	43,4	30,0	1,06
Varsinais-Suomi	7,25	170100	23462	9,2	7,9	6,7	8,7	1,06
Yhteensä	92	1849900						
Keskiarvo		108818	23022					

Kuvio 18. Uusien yhteistyömuotojen syntyminen taide- ja kulttuuritoimijoiden sekä kunnan tai koulun toimijoiden välille.

4.2 Saavutettavuuden parantaminen kunnissa ja kouluissa

Saavutettavuuden paraneminen kunta- ja koulutasolla on esitetty kuviossa 18. Hankkeiden koordinaattoreista noin puolet arvioi, että taide- ja kulttuuritoimijoiden ja kunnan toimijoiden välille syntyi uusia yhteistyömuotoja kärkihanketoiminnan myötä. Erityisesti näin tapahtui lastenkulttuurin hankkeissa, joissa yli 60 % koordinaattoreista kertoi yhteistyön lisääntyneen; taiteen perusopetuksessa vastaavasti 40 % vastaajista näki yhteistyön lisääntyneen ($\chi^2(1)=4.24$, $p=.039$, Cramerin $V=.22$). Taide- ja kulttuuritoimijoiden yhteistyö koulujen kanssa näyttää lisääntyneen vielä selkeämmin: koordinaattoreista 80 % vastasi uusien yhteistyömuotojen syntyneen koulun toimijoiden suuntaan. Kysyimme myös, onko koulussa ollut aiemmin hanketoimintaa vastaavia harrastetunteja (kuvio 19). Yli puolet koordinaattoreista oli sitä mieltä, että vastaavia harrastetunteja ei ole aiemmin kouluissa järjestetty; noin kolmasosan mukaan jotain vastaavaa on ollut. Päiväkodeissa tilanne oli vielä selkeämpi: 80 % vastaajista kertoi, että vastaavia harrastetunteja ei ole järjestetty aiemmin (20 % ei osannut sanoa). Tässä on kuitenkin muistettava, että vastaajia oli vain yksitoista. Nämä tulokset kertovat siitä, että uusia yhteistyömuotoja syntyi kunnan ja erityisesti koulujen toimijoiden ja paikallisten taide- ja kulttuuritoimijoiden välille, mikä todennäköisesti auttaa harrastetoiminnan saavutettavuuden paranemista myös jatkossa. Harrastetunnit toivat myös selkeästi täysin uusia harrastusmahdollisuuksia kouluhin, eli myös saatavuus lisääntyi selvästi.

Kuvio 19. Onko kouluissa ollut vastaavanlaisia harrastetunteja?

4.3 Saavutettavuuden paraneminen: yksilötaso

Yksilötason saavutettavuuden paranemista voidaan tarkastella kahdella tavalla: osallistujamäärien kautta (raportin luku 2), tai yksilöiden oman kokemuksen kautta, kuten seuraavaksi teemme. Yksilötason kokemukset perustuvat lasten ja heidän huoltajiensa haastatteluihin ja huoltajien palautteisiin erilaisissa kyselyissä, sekä hanketyöntekijöiden haastatteluihin ja vastauksiin kyselyissä. Näitä kyselyitä olivat OKM:n syksyn 2017 kysely (tässä kyselyssä hanketoimijat välittivät itse keräämäänsä vanhempien ja lasten palautetta eteenpäin) ja tässä raportissa myöhemmin kuvattavien yksittäisten onnistuneiden hankkeiden (luku 5) keräämät palautteet. Haastattelimme myös itse joitain huoltajia ja lapsia luvun 5 hankekuvauksia varten.

Mahdollisuudet taiteen ja kulttuurin tasavertaiseen harrastamiseen.

Edellä kuvattujen aineistojen perusteella mahdollisuuksien on koettu parantuneen selkeästi. Esimerkiksi syrjäkylillä on kärkihankkeen mahdollistamana järjestetty kokonaan uusia, lasten toiveiden mukaisia harrastetunteja kyläkouluilla. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus on parantunut paljon myös esimerkiksi kaksikielisillä alueilla ja joillakin erityisryhmillä kuten kielivähemmistöillä, maahanmuuttajataustaisilla ja erityislapsilla sekä valmistavilla luokilla. Päiväkotiryhmissä harrastetunnit ovat tavoittaneet koko päiväkotiryhmän.

”Mahdollisuudet tasavertaiseen taiteen ja kulttuurin harrastamiseen kasvoivat syrjäseudun kouluilla sataprosenttisesti. Mahdollisuuksiin myös tartuttiin hyvin ja kiittävää palautetta tuli sekä oppilailta, kouluilta että vanhemmilta.” – hanketyöntekijä OKM:n kyselyssä

”Erityisesti valmistavan luokan oma kerho paransi huomasti näiden nuorten mahdollisuuksia, heillä ei ennestään ollut mitään harrastuksia ja he olisivat toivoneet kerhon jatkuvan läpi kesän.” – hanketyöntekijä OKM:n kyselyssä

”Ei täällä oo ollu suomenkielisille teatteria. Tää kerho oli ihan mun pelastus.” – lapsi (Kemiönsaari)

”Hienoa, että lapset saavat harrastaa omalla kylällä.” – huoltaja OKM:n kyselyssä

Harrastetuntien edullisuus tai maksuttomuus on mahdollistanut harrastamisen vähävaraisten perheiden lapsille. Lasten ja nuorten on ollut helppo mennä harrastetunneille, jotka on järjestetty koulupäivän yhteydessä koulun tiloissa. Se on helpottanut myös perheiden arkea, koska vanhempien ei ole tarvinnut kuljettaa lapsia näille harrastustunneille. Toisaalta koulukyyditysten jäykkyys on voinut olla esteenä osallistumiselle, koska harrastetunneille ei ole voinut lähteä, jos ainoa koulukyyti on lähtenyt suoraan koulun jälkeen.

”Myös sellaiset lapset joilla ei ole mahdollisuutta siirtyä harrastuspaikkaan osallistuivat koululla järjestettävään kerhoon. Toinen iso ryhmä on maahanmuuttajataustaiset lapset, joille maksuton kerho on ainoa mahdollisuus harrastaa.” – hanketyöntekijä OKM:n kyselyssä

”Paransi näiden lasten kohdalla huomasti mahdollisuuksia. Jos opetuspaikka ei olisi ollut näin lähellä, opetusedullista sekä toimintaa mainostettu demotunnilla omassa koulussa, eivät nämä koululaiset olisi toimintaan päässeet.” – hanketyöntekijä OKM:n kyselyssä

”Kyllähän se huomattavasti helpotti sitä taiteen, tanssin ja valokuvataiteen saavutettavuutta tässä tapauksessa lapsille, koska se oli koulupäivän jälkeen, koulun tiloissa, eikä maksanut mitään. Kyllähän se oli aika ainutlaatuinen juttu.” – tanssinopettaja

”Kerho hyvään aikaan, hyvässä paikassa, ei tarvi kuljetella.” – huoltaja OKM:n kyselyssä

”Mukava, kun on järjestetty kerhotoimintaa kyläkoululla. Kerho on toiminut hyvin koulun jälkeen, kuljetuskin onnistunut.” – huoltaja OKM:n kyselyssä

”Hyvä että heti koulupäivän jälkeen. Lapsi tykännyt kerhosta tosi paljon.” – huoltaja OKM:n kyselyssä

”Tykkään harrastaa teatteria, mutta aiemmin se ei ole onnistunut, kun perheellä ei ole ollut siihen varaa.” – lapsi OKM:n kyselyssä

Lasten luovien taitojen, kulttuurikompetenssin ja kouluun kiinnittymisen vahvistaminen. Kärkihankkeen yhtenä tavoitteena oli lasten luovien taitojen, kulttuurikompetenssin ja kouluun kiinnittymisen vahvistaminen. Tätä tavoitetta on tukenut harrastetuntien järjestäminen koulujen ja päiväkotien tiloissa, lasten ja nuorten kuuleminen koululaiskyselyssä ja harrastetuntien tarjoaminen lasten kiinnostusten kohteiden suuntaamana, hyvin suunnitellut ja toteutetut kerhosiällöt sekä pätevien taide- ja kulttuurialan vetäjien yhteistyö koulujen kanssa. Harrasteryhmissä lapset ovat myös voineet tutustua koulunsa oppilaisiin eri luokilta ja luokka-asteilta.

” Hanketunneilla on luotu turvallinen ja mielekäs oppimisympäristö, jossa lasten luovuus on ollut keskiössä. Hankkeen myötä lasten luovuus on näkynyt mm. ongelmanratkaisutaitojen ja omatoimisuuden lisääntymisenä sekä aktiivisuutena asioihin tarttumisessa. Kouluun kiinnittyminen on lisääntynyt, sillä muunlainen kuin koulupäiviin kuuluva toiminta koulujen tiloissa on selkeästi lapsille mieluisaa. Kulttuurintuntemuksen lisääntyminen on luonut avoimuutta ja uteliaisuutta eri asioihin, tapahtumiin ja ilmiöihin.” – hanketyöntekijä OKM:n kyselyssä

Lasten luovien taitojen, kulttuurikompetenssin ja kouluun kiinnittymisen vahvistaminen onnistui toimintaan osallistuneiden koululaisten osalta pääsääntöisesti hyvin. Lapsilla oli mahdollisuus tutustua ja kokeilla uusia taiteen ja kulttuurin lajeja, oppia harrastetunneilla uusia taitoja ja tutustua toisiin samasta harrastuksesta innostuneisiin koululaisiin. Usein harrasteryhmien toiminta oli kouluissa esillä joko loppunäyttelyiden tai -näytösten kautta, mikä lisäsi taide- ja kulttuuriharrastusten näkyvyyttä koko koulun tasolla ja sitä kautta myös kiinnostusta taide- ja kulttuuriharrastamista kohtaan. Parhaimmillaan harrastetuntitoiminta on voinut lisätä yhteisöllisyyttä koko koulussa. Joka tapauksessa tietoisuus uusista harrastusmahdollisuuksista ja siitä, että erilaista taide- ja kulttuuritoimintaa voidaan järjestää kouluilla, on lisääntynyt hankkeen ansiosta.

”Opettajilta saatu palaute on ollut kiittävää. Mukana olleet lapset ja nuoret ovat hankkeen mittaan parantaneet myös koulusuorituksiaan ja muuttuneet koulussa rohkeammiksi, avoimmiksi ja lisäksi heidän käyttäytymisensä on tullut vastuuntuntoisemmaksi.” – hanketyöntekijä OKM:n kyselyssä

”On ollut ihana nähdä, miten tällainen yhteisöllinen harrastaminen ja saavutetut taidot ja yhteisten esiintymisten mahdollisuudet ovat saaneet lapset muodostamaan keskuudestaan bändejä ja ideoimaan omia biisejä ja esityksiä. Tämä on nostanut valtavasti yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia koulussa.” – hanketyöntekijä OKM:n kyselyssä

”Näyttely, tehtiin musiikkiluokkaan, se on kuitenkin keskeinen paikka. Siellä kaikki luokat vierailevat. Järjestettiin seinätilat töille. Näyttely oli hyvin suosittu, siellä vierailtiin virallisesti, kuin taidenäyttelyssä käytiin, ja myös silloin tällöin ruokailun jälkeen. Mietittiin, että täytyy olla joka vuosi joku tällöinen taidenäyttely, jossa tavoitteellisesti tehdään jotakin. Joku ajatus, tavoite, jota lähdetään hakemaan - tehdään niitä monilla eri taiteen tavoilla.” – rehtori

”Täällä oppii ilmaisemaan itseään ja saa kokeilla olla niinku joku toinen henkilö. Se on hauskaa.” – lapsi OKM:n kyselyssä

Yksinäisyyden, turvattomuuden ja tekemisen puutteen vähentäminen iltapäivisin. Harrastetuntotoimintaan osallistuminen mahdollisti lapsille mielekästä tekemistä turvallisessa ympäristössä, turvallisen aikuisen ohjauksessa, toisten lasten seurassa harrastetun ajan. Yksinäiset iltapäivät, turvattomuus ja tekemisen puute vähentyivät harrastetunneille osallistuneilla hyvin, ainakin yhtenä iltapäivänä viikossa. Harrastetunneilla on ollut mielekästä tekemistä turvallisessa ympäristössä ikätoverien seurassa, turvallisen aikuisen ohjauksessa. Lapset ovat pitäneet siitä, että on saanut olla kavereiden kanssa ja oppia uusia taitoja. Uusiakin ystävyys-suhteita on voinut syntyä ja innostuksen kipinän syttyä harrastamista on saatettu jatkaa myös kotona.

”Toiminta on tukenut ryhmässä olemisen tarpeita, syrjäytymisen ehkäisyä ja kotoutumista.” – hanketyöntekijä OKM:n kyselyssä

”Kerho on turvallinen paikka kodin läheisyydessä jonne on ollut helppo tulla. Monien oppilaiden mukaan iltapäivät kotona ovat yksinäisiä. Kerhoissa on myös purettu koulun tapahtumia, vaikeitakin, yhdessä, ja kerhojen toiminnassa on voitu huomioida erityistä tukea tarvitsevia.” – hanketyöntekijä OKM:n kyselyssä

”Oli se kuitenkin kivempaa kuin et vaan odotella puolitoist tuntii.” - lapsi (Raasepori)

”Mä eilen jo olin niin innoissani, että olispa huominen” – lapsi OKM:n kyselyssä

4.4 Hanketoimijoiden ehdotuksia taiteen ja kulttuurin saatavuuden parantamiseksi

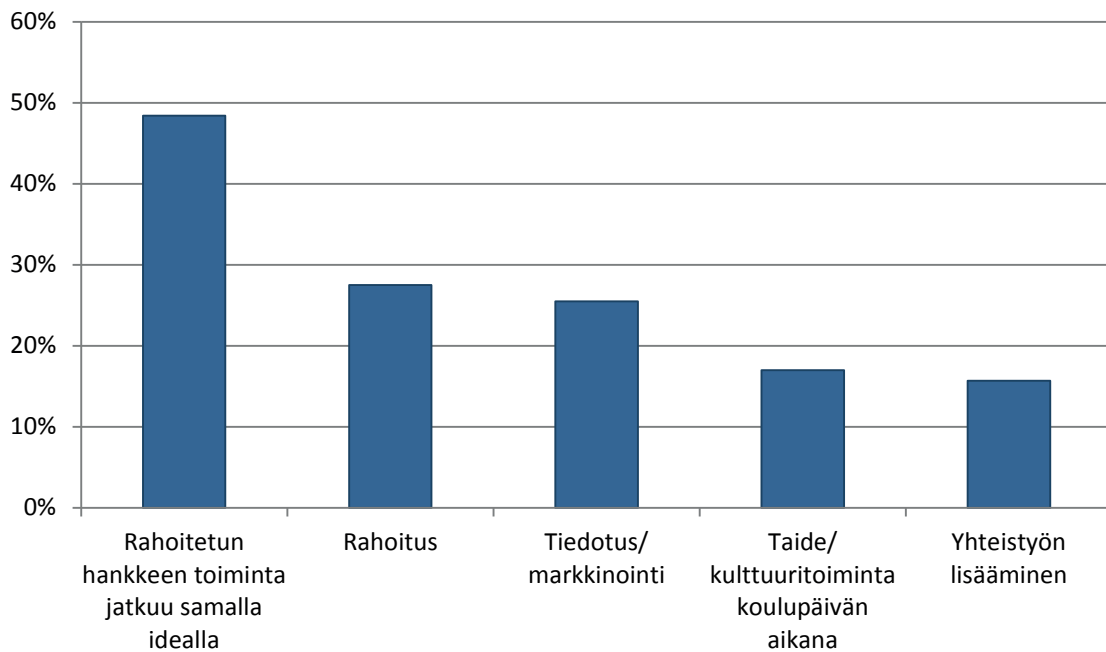
Lopuksi esittelemme hanketyöntekijöiden ehdotuksia taiteen ja kulttuurin saatavuuden parantamiseksi. Nämä ehdotukset kerättiin avoimilla kysymyksillä. Harrastetuntien vetäjien ja hanketoiminnan koordinaattoreiden vastaukset poikkesivat toisistaan, joten käsitelimme ne erikseen. Vastausten analysoinnissa käytimme samaa metodologiaa kuin luvussa 3.2. Analyysin tulokset ovat taulukossa 11. Vastausten pääkategoriat on lihavoitu ja niiden alta löytyvät niihin lasketut alakategoriat. Mainintoja –sarakeeseen on merkitty, kuinka monta kertaa kaikissa vastuksissa mainittiin kategoriaan kuuluva tekijä. Pääkategorioiden mainintojen määrä on alakategorioiden mainintojen summa.

Harrastetuntien vetäjien ehdotukset taiteen ja kulttuurin saatavuuden parantamiseksi. Kuvioista 20 löytyvät vetäjien ehdotusten pääkategoriat ja kuinka todennäköisesti vastaaja mainitsi tähän kategoriaan kuuluvan vastauksen. Lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä, että heidän toteuttamansa harrastetoiminta oli hyvä tapa lisätä taiteen ja kulttuurin saatavuutta (esimerkkinä vastaus: ”Juuri tämänkaltaisella toiminnalla, eli viemällä sitä sinne, missä lapset muutenkin ovat [koulut ja päiväkodit] ja missä varallisuus tai perhetausta ei vaikuta osallistumismahdollisuuksiin.”). Seuraavaksi todennäköisimmät vastaukset (vajaa 30 % vastaajista) olivat rahoituksen riittävyys (esim. ”Rahoitus tulisi järjestää niin, että perheiden ei tarvitsisi maksaa toiminnasta joko mitään tai sitten ihan nimellinen summa”) ja tiedotukseen ja markkinointiin liittyvät tekijät (25 % vastaajista, esim. ”Tuomalla toimintaa entistä enemmän tiedoksi kouluille. Esim. konsertoimalla, kertomalla mahdollisuudesta, infoamalla vanhempia jne.”). Vähän pienempi osa vastaajista (18 %) mainitsi selkeästi toiminnan vieminen koulupäivän sisälle hyvänä tapana saatavuutta (esim. ”Koulupäivien aikana annet-

Taulukko 11. Hanketoimijoiden ehdotukset taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantamiseksi.

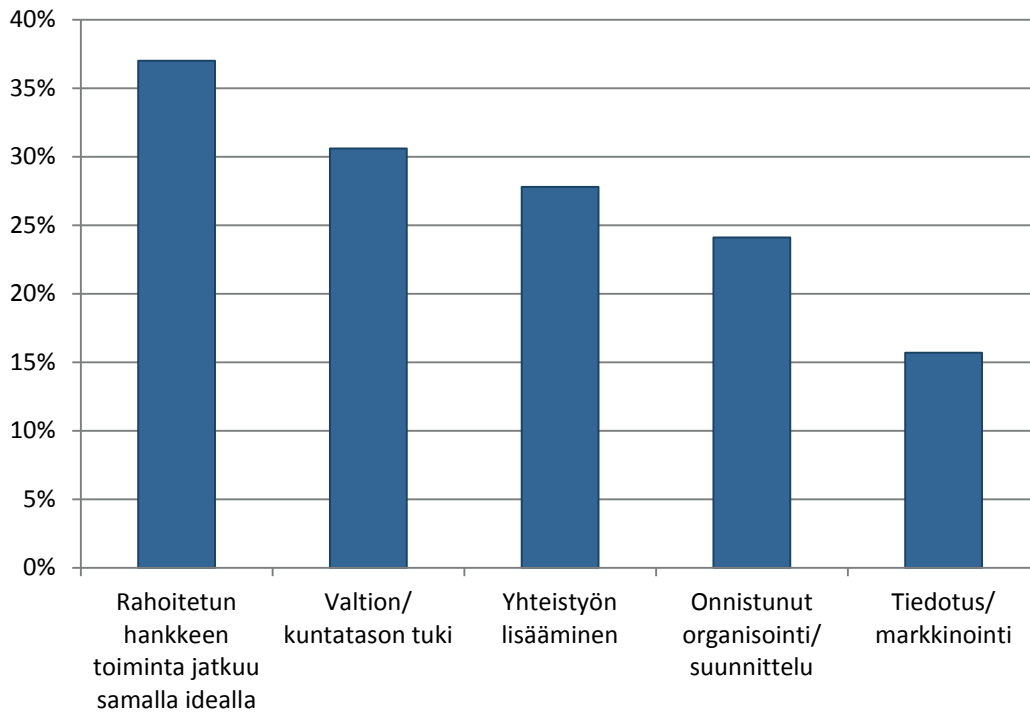
Harrastetuntien vetäjät	Mainintoja	Hanketoiminnan koordinaattorit	Mainintoja
Rahoitetun hankkeen toiminta jatkuu samalla idealla	84	Rahoitetun hankkeen toiminta jatkuu samalla idealla	51
hankkeen toteutus lisää saavutettavuutta	37	hankkeen toteutus lisää saavutettavuutta	26
toiminta kouluille/lasten luokse	34	toiminta kouluille/lasten luokse	21
taide/kulttuuritoiminnan vetäjien kouluttaminen/palkkaaminen	13	toiminta koulupäivän aikana	4
Rahoitus	53	Valtion/kuntatason tuki	41
rahoituksen riittävyys	24	rahoitus	29
toiminta ilmaista/kohtuuhintaista	17	valtion/kunnan tuki	8
palkka/korvaukset vastaamaan työtä	8	ylemmän organisaatiotason kehittäminen	4
välinehankinnat	4	Yhteistyön lisääminen	40
Tiedotus/markkinointi	50	maininta yhteistyön lisäämisestä	23
tiedotus	28	asenne/tahtotila	7
harrastusten kokeilumahdollisuudet	12	oppilaiden ohjaaminen harrastuksiin	6
lyhyemmät kurssit/tapahtumat/projektit	10	toimintamallien jakaminen	4
Taide/kulttuuritoiminta koulupäivän aikana	26	Onnistunut organisointi/suunnittelu	30
taiteilijat koululla, taiteiden integrointi koulupäivään	13	sopivien harrastetuntien vetäjien löytäminen	13
lisää tunteja taideaineisiin	5	hyvä ennakkosuunnittelu	6
maininta taide/kulttuuritoiminnasta koulupäivän aikana	5	lyhyemmät projektit	5
harrasteryhmien vetäjien ja opettajien yhteistyö samassa ryhmässä	3	uudet tilat	4
Yhteistyön lisääminen	25	Tiedotus/markkinointi	19
maininta yhteistyön lisäämisestä	18	näytetunnit, demot, maistiaiset ym.	10
jatkuvuus ja säännöllisyys	6	maininta paremmasta tiedottamisesta	9
Muita ehdotuksia			
avoimempi asennoituminen	9		
sopivat tilat	7		
onnistunut suunnittelu	3		

tava bändiopetus mahdollistaa sen saannin kaikille oppilaille riippumatta esim. vanhempien tulotasosta”). Viimeinen selkeä vastaustyyppi (15 %) oli yhteistyö (esim. ”Tekemällä yhteistyötä päiväkotien ja koulujen kanssa joilla toivottavasti on avoin asenne tällaista toimintaa kohtaan”). Useimmin mainitut yksittäiset saatavuutta lisäävät tekijät olivat oman hankkeen toiminta (37 mainintaa), toiminnan vieminen kouluille/lasten luokse (34), tehokas tiedotus (28) ja rahoituksen riittävyys (24). Taiteen perusopetuksen hankkeissa toiminnan vieminen lasten luo mainittiin lastenkulttuurin hankkeita todennäköisemmin.

Kuvio 20. Harrastetuntien vetäjien ehdotukset taiteen ja kulttuurin saatavuuden parantamiseksi.

Hanketoiminnan koordinaattoreiden ehdotukset taiteen ja kulttuurin saatavuuden parantamiseksi. Kuvioista 21 löytyvät puolestaan koordinaattoreiden ehdotusten pääkategoriat ja kuinka todennäköisesti vastaaja mainitsi tähän kategoriaan kuuluvan vastauksen. Lukuja tulkittaessa kannatta huomata, että koordinaattorit vastasivat vetäjiä harvemmin tähän kysymykseen (kaikki kysymykset olivat vapaaehtoisia). Myös koordinaattoreiden yleisin vastaus oli, että heidän toteuttamansa harrastetoiminta oli hyvä tapa lisätä taiteen ja kulttuurin saatavuutta (37 %, esim. ”Tämä hanke on ollut toimiva malli”; ”Kulttuurin tulisi tapahtua osana koulupäivää, joko koulupäivän sisällä tai kokonaiskoulupäivämuodossa”). Seuraavaksi yleisin vastaus (30 %) koski valtion ja kunnan tuen lisäämistä (esim. ”Taideoppilaitoksilla on osaamista, jota voidaan tarjota kunnan järjestämissä palveluissa lapsille ja nuorille: koulussa, päivähoitossa, nuoriso- ja kulttuuritoimissa, ym:ssa. Kunnan on myös osallistuttava toiminnan rahoitukseen”). Yhteistyö mainittiin 28 % koordinaattoreiden vastauksia (esim. ”Koulujen ja taidetoimijoiden tiiviillä yhteistyöllä. Vaatii yhteistä tahtotilaa saada perusopetusta sinne, missä sitä ei ole.”) ja organisoinnin ja suunnittelun onnistuminen 24 % vastauksista (esim. ”Kartoituksella, suunnittelulla, yhteistyöllä ja oppilaiden mielipiteitä kuunnellen. Koulujen, opetustoimen ja taide-, kulttuuritoimijoiden yhteissuunnittelulla”). Tiedotuksen ja markkinoinnin keinona lisätä saatavuutta mainitsi 15 % koordinaattoreista (esim. ”Lastenkulttuurin saatavuutta lisää näkyvyys ja tunnettuus - aikuiset eivät vie lapsiaan harrastukseen, josta eivät tiedä”). Yleisimmät koordinaattorien mainitsemat yksittäiset saatavuutta lisäävät tekijät olivat rahoituksen riittävyys (29), oman hankkeen toiminta (23 mainintaa), yhteistyön lisääminen (23) ja toiminnan vieminen kouluille/lasten luokse (21).

Kuvio 21. Hanketoiminnan koordinaattoreiden ehdotukset taiteen ja kulttuurin saatavuuden parantamiseksi.

Taide- ja kulttuuriharrastusten saavutettavuuden parantaminen:

- kaikkia koululaiskyselyssä toivottuja taiteen ja kulttuurinaloja sisältäviä hankkeita rahoitettiin
- taide- ja kulttuuriharrastusten saatavuutta lisättiin suhteellisen tasaisesti koko maassa
- uusia yhteistyömuotoja kunnan ja koulujen toimijoiden sekä paikallisten taide- ja kulttuuritoimijoiden välille
- uusia harrastusmahdollisuuksia kouluihin

Lasten näkökulma:

- Mahdollisuudet taiteen ja kulttuurin tasavertaiseen harrastamiseen paranivat
- Luovien taitojen, kulttuurikompetenssin ja kouluun kiinnittymisen vahvistuminen
- Iltapäivien yksinäisyyden, turvattomuuden ja tekemisen puutteen väheneminen

Ehdotuksia taiteen ja kulttuurin saatavuuden lisäämiseksi:

- hankkeessa toteutetun harrastetoiminnan jatkaminen
- valtion tai kunnan jatkuva tuki tai rahoitus
- toiminnan vieminen kouluympäristöihin
- taidetoimijoiden ja koulujen/kuntien yhteistyö
- tehokas tiedotus ja markkinointi

5. Tapauskuvauksia onnistuneista hankkeista

Tässä luvussa kuvaamme muutamien yksittäisten onnistuneiden hankkeiden toteuttamista. Yksittäisten hankkeiden tapauskuvausten avulla hankkeiden kenttätö ja sen onnistumiseen vaikuttavat tekijät aukenevat vielä määrällistä analyysiä konkreettisemmin. Jokaisesta tarkemmin kuvatussa hankkeesta haastateltiin niihin eri rooleissa osallistuneita henkilöitä hankkeiden toteuttamipaikkakunnilla. Haastatteluja täydennettiin myöhemmin tarvittaessa puhelimitse. Kaikki haastateltavat valittiin yhteistyössä hankehakijan kanssa. Luvussa esiteltävät hankkeiden yksityiskohdat löytyvät taulukosta 12.

Taulukko 12. Tarkemmin esiteltävät hankkeet.

Nimi	PopUpSipoo	TanssivaKuva	KYLILLE!	ARKKITEHTUURIA!	Valokuvaus-harraste-tunnit
Hanketyyppi	Lastenkulttuuri	Taiteen perusopetus	Lastenkulttuuri	Taiteen perusopetus	Lastenkulttuuri
Rahoitus	55 000 €	12 600 €	54 000 €	11 000 €	10 000 €
Sijainti	Sipoo	Raasepori	Lapinlahti, Siilinjärvi, Vieremä, Juankoski, Rautavaara	Kuopio	Kulosaari
Rahoituksen hakija	Sipoon kunta	Hurja Piruetti, Länsi-Uudenmaan Tanssiopistoyhdistys Ry	Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu Ry	Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu Ry	Kulosaaren Taidekoulu Oy
Osallistuneita kouluja	9	3	20	2	2
Harrasteryhmiä 30 h vuodessa	30	3	18	2	3
Harrasteryhmiä alle 30h vuodessa	7		11		1
Harrastusten esitelytunteja	4	2			3
Harrasteryhmien vetäjiä	21	5	13	2	1
Koordinaattoreita	1	1	3	1	1
Osallistujia	700	28	731	30	35
Osallistujien ikä	Ala- ja ylä-koululaisia	Ala- ja yläkoululaisia	Ala- ja yläkoululaisia	Alakoululaisia	Alakoululaisia
Osallistumis-maksu	60 €/lukukausi	Ilmainen	Ilmainen	Ilmainen	20–25 €/lukukausi
Haasteltavat	Koulun rehtori, koordinaattori, opetus-päällikkö, erityisuunnittelija, ryhmänvetäjä, kehityspäällikkö	Hakija, kaksi ryhmänvetäjää, kolme lasta, koulun rehtori	Hakija, kaksi ryhmänvetäjää, kulttuurikoordinaattori, lapsi ja äiti	Hakija ja koulun rehtori	Hakija ja koulun rehtori
Haasteltavia yhteensä	6	7	6	2	2
Hankkeen erityispiirteitä	Kaksikielinen kunta, oma palautekysely lapsille	kaksikielinen kunta, maahanmuuttajataustaisia osallistujia, oma palautekysely lapsille	Maaseutuhanke, yhteistyökumppaneina Itä-Suomen Tanssin Alue-keskus, VB-valokuvakeskus ja Sanataidekoulu Aapeli	Kehittämishanke	kaksikielinen kunta

Hankkeet valittiin tarkempaan analyysiin useiden kriteerien perusteella. Ensimmäkin halusimme mukaan sekä lastenkulttuurin että taiteen perusopetuksen hankkeita. Lisäksi otimme mukaan erilaisia hankkeiden järjestäjiä, jolloin saimme esimerkkejä erilaisista tavoista organisoida toimintaa. Kolmanneksi huomioimme hankkeiden maantieteellisen sijainnin: mukana on hankkeita kaupungieista, maaseudulta, Ruuhka-Suomesta ja harvaanasuilla sekä kaksikielisiltä alueilta. Halusimme myös, että eri kokoluokan hankkeet ovat edustettuina. Käytimme myös NMI:n kyselyn vastauksia kriteereinä; tähän lukuun valituista hankkeista oli yleensä useita hyviä vastauksia.

5.1 Lastenkulttuurin saatavuuden parantaminen Sipoossa

Sipoon kunnan lastenkulttuurin saatavuuden parantamisen hanke ”PopUpSipoo” oli vahvasti sidoksissa opetustoimeen ja kunta olikin sekä hankkeen käynnistäjä, kehittäjä että hakija. Tavoitteena oli tarjota ja kehittää harrastetuntitoimintaa mahdollisimman monella koululla sekä tarjota oppilaille uusia elämyksiä. Kunnassa on keskitettyjä isoja kouluja sekä monta pientä kyläkoulua, mikä asetti haasteita toiminnalle. Oppilaiden toiveiden mukaan räätälöityjä harrasteryhmiä oli 30, vetäjiä 21 ja mukana olleita kouluja 9 lukuvuonna 2016–2017. PopUpSipoossa harrastettiin mm animaatiota, pianonsoittoa, elokuvaa, arkkitehtuuria, beatboxausta ja parkouria.

”Itse vertasin tätä jossakin vaiheessa taideoppilaitoksen vetämiseen. On tullut kysymyksiä siitä, mitä tämä koordinointi on. Itse kuvittelin työhön lähtiessäni, että koordinoin kouluja ja opettajia ja oppilaita. Mutta käytännössä, koska Sipoon kunnassa ei ole harrastustoiminnan koordinaattoria, se työ on käsitänyt ihan kaiken lähtien siitä, että selvitetään minkälaista toimintaa koulut haluaisivat, minkälaisia tiloja heillä on käytössään, minkälaisia toimijoita Sipoon kunnassa on jo nykyisellään, ja kun on haluttu oppilaslähtöisesti tarjota hyvin monipuolista toimintaa, lähteä etsimään niitä toimijoita, kaksikielisiä toimijoita, mikä on tuonut omat haasteensa. --- Ei ole ollut sellaista olemassa olevaa rakennetta, vaan kaikki toimintatavat on kehitetty ihan alusta asti. Wilman käyttö otettiin tammikuussa mukaan. Se helpotti esimerkiksi oppilaisiin ja vanhempiin yhteydenpitoa.”

– koordinaattori

Harrastustoimintaa ei ollut aiemmin koordinoitu kunnan tasolla kokonaisvaltaisesti. Hankkeen koordinaattorilla riitti työsarkaa oppilaiden toiveiden kartoittamisessa, koulujen tilojen käytön selvittämisessä, aikataulujen yhteensovittamisessa sekä sipoolaisten ja kunnan ulkopuolisten toimijoiden löytämisessä. Yhteydenpitoa eri yhteistyötahoihin ja kouluihin oli paljon.

Hankkeessa järjestetyistä harrastetunneista suosituin oli parkour; kaikki halukkaat eivät mahtuneet ryhmiin mukaan, koska ryhmäkoot oli pidettävä turvallisina. Viidessä koulussa oli yhteensä seitsemän parkour-ryhmää. Ryhmien organisointi eri kouluihin vaati runsaasti työtä. Vetäjiä löydettiin Keravalta Lasten liikuntakeskus PompiT:sta ja Helsinki Parkourista. Liikuntakeskus PompiT:n kehityspäällikkö Tuula Vorselman, parkour-ohjaaja Janne Sillman ja PopUpSipoo-hankkeen koordinaattori tekivät tiivistä yhteistyötä toimintatapojen luomiseksi. Tässä tiimissä työnjaosta ja käytännön asioista saatiin sovittua ja vastuuta jaettua. ”Tuleva kausi tuntuu jopa helpolta.”, totesi Vorselman, joka sopii jatkossa käytännön asioista koulujen ja harrastetuntien vetäjän kanssa.

Muihin harrastetuntiryhmiin liittyi erilaisia haasteita. Pienillä kyläkouluilla ryhmät saattoivat jäädä pieniksi ollen kuitenkin työläitä järjestää. Ilman hankerahoitusta toimintaa ei voi jatkaa samanlaisena. Rahoituspäätöksen saamisen ajankohta ja rahoituksen lyhytaikaisuus aiheuttivat hankaluuksia toiminnan käynnistämisessä ja jatkuvuuden takaamisessa.

”Ehkä juuri tästä ensimmäisestä vuodesta ollaan opittu se, että pitää miettiä tarjontaa uudestaan. --- Ongelmana on se, että niitä ryhmiä on peruuntunut, kaikki eivät toteudu. Me olemme todella paljon räätälöineet tunteja. --- Jos tällaisen projektin pitäisi jatkua vielä hankerahoituksen jälkeenkin, --- niin sellainen pikkunäpertely ja räätälöinti on liian työlästä ja tulee liian kalliiksi. Siihen pitäisi saada paljon isompia volyymeja ja jatkuvuutta.”

– opetuspäällikkö Hannu Ollikainen

”Jos rahoituspäätös tulisi maaliskuussa, niin maailma olisi ihan erilainen. Ja jos tietäisi että jatkuvuutta on 4 vuotta, niin sitten voisi ehkä rakentaa sellaisen järjestelmän, jolla on mahdollisuus myös jäädä henkiin hankkeen jälkeen.”

– opetuspäällikkö Hannu Ollikainen

Vetäjien löytämiseen liittyi myös haasteita. Näin isossa hankkeessa tarjottiin paljon uusia taideaineita, joihin piti etsiä vetäjiä kauempaa. Lisäksi Sipoon haja-asutusalueilla välimatkat ovat pitkiä ja yksittäisten harrastekerhojen vetäminen eri kouluilla olisi suunniteltava järkeväksi.

Tulevan hankekauden haaste on löytää kaksikielisiä toimijoita. Koska parkour on niin suosittu, kaksikielisiä toimijoita on todella vähän. On haastavaa löytää henkilö, joka pääsee pitämään harrastetunteja tiettyinä päivinä ja mahdollisesti kyläkouluille.

– koordinaattori

Koordinointi- ja tiedonvälitysurakkaa helpottamaan löydettiin ratkaisu Wilma-järjestelmän avulla; opetustoimi perusti järjestelmään virtuaalikoulun. PopUpSipoo-hankkeella on myös omat nettisivut (<http://www.popupsipoo.org/>), josta löytyivät lukujärjestykset sekä tiedot harrastetunneista ja hankkeesta.

"Me teimme Wilmaan oman koulun, PopUpSipoo. Olen koulun ainoa opettaja, käytännössä siis koordinoija. Lähetän viestejä vanhemmille sitä kautta. Auttaisi, jos jatkossa ottaisimme kerhojen ohjaajat mukaan Wilmaan, että he voisivat myös pitää yhteyttä oppilaisiin."

– koordinaattori

Hankaluuksista huolimatta PopUpSipoo-hanke paransi ja monipuolisti lastenkulttuurin saatavuutta. Hanke toi paikkakunnalle mahdollisuuksia harrastaa kulttuurimuotoja, jotka eivät olleet aiemmin saatavilla, esim. beatboxausta, arkkitehtuuria ja poplaulua, ja näitä mahdollisuuksia myös käytettiin. Lisäksi hanke näytti tuovan kouluihin uudenlaista toimintakulttuuria; oppilaat alkoivat nähdä koulun paikkana, jonne voi jäädä opetuksen jälkeen harrastamaan.

"Meidän oppilaat harrastavat todella paljon, varsinkin liikunnallista harrastusta heillä on. Ja nämä olivat ehkä sellaisia vähän erilaisia harrastuksia. Sipoolaiset lapset urheilevat paljon: pelaavat jääkiekkoa, yleisurheilevat, pelaavat jalkapalloa, sählyä. Nyt oli parkouria, elokuvaa, ja arkkitehtuuria. Niin sellaista siis, mitä he eivät ehkä muuten harrastaisi. Sillä tavalla tämä mahdollisuus oli hyvä meille."

– rehtori

"Nämä kerhot ovat tuoneet sen, että oppilaat saavat jäädä kouluun, myös koulupäivän jälkeen. On ollut leppoisa tunnelma, juuri sellaista mitä minä olen rehtorina halunnut tuoda kouluun, sellaista että täällä viihtyy ja on vähän kuin oppilaiden toinen koti. Täällä on kiva olla ja tänne voi jäädä odottelemaan kerhon alkamista. Toisaalta on ollut myös keskustelua siitä, että mitkä säännöt pätee, kun koulu on loppunut mutta kerho ei ole vielä alkanut. Siitä me olemme käyneet keskustelua oppilaiden kanssa. Odotusaika pitäisi olla valvottua, jotta siitä ei tule liian villiä touhua. Kerhot ovat opettaneet ja todistaneet lapsille, että koulussa voi tehdä muutakin kuin opiskella, koulussa voi harrastaa."

– rehtori

Hankkeen onnistumisen kannalta keskeisiä tekijöitä olivat kunnan opetustoimen aktiivinen mukana olo, koulujen yhteistyöhalukkuus ja taidetoimijoiden myönteisyys harrastetoiminnan toteuttamiseen.

"No tietysti että Sipoon kunnassa opetustoimessa lähdettiin aktiivisesti tähän mukaan, he näkivät tässä mahdollisuuksia. Kokonaisvaltainen lasten kasvun ja kehityksen tukeminen, ei pelkästään perusopetus, mikä on heillä kuitenkin se perustehtävä. Jotenkin ajatellaan kokonaisvaltaisemmin."

– koordinaattori

"Kouluissa työtämme ovat auttaneet aktiiviset rehtorit, jotka ovat ratkoneet logistisia haasteita. Että löydetään tiloja ja saadaan tulla kouluille. Se oli ehkä yllätys. --- Aina ei ole niin sanottua, että pääsemme kouluille. --- Että saadaan avaimia ja löydetään tiloja. Jotenkin se yhteistyö nähdään myös koulun toimintaa rikastuttavana eikä vain häiritsevänä tai ekstrana kouluille. Se on auttanut työtämme."

– koordinaattori

"Ja sitten tietysti myös näissä taidetoimijoissa taiteen saavutettavuuteen liittyvät kysymykset ja ymmärrys – sen ymmärtäminen, että he haluavat lähteä tukemaan sellaista toimintaa, joka voisi saavuttaa kaikkia lapsia. Se tietysti auttaa, että on myönteisyyttä sille, että kaikille tarjotaan eikä vaan rajatuille ryhmille."

– koordinaattori

Hankkeen haastatteluissa mietittiin myös paljon sitä, millä tavalla vastaavaa toimintaa voitaisiin kehittää tulevaisuudessa. Valmiin toimintakulttuurin puuttessa uudenlaisen toiminnan käynnistäminen on aluksi vaikeaa. Sipoossa pidettiin tärkeänä yhteistyön tiivistämistä, esimerkiksi koulujen rehtorit on hyvä saada yhteiseen pöytään, samoin taidetoimijoiden kanssa on hyvä löytää yhteisymmärrys etukäteen, jolloin ei synny väärintäsitä esim. kilpailutilanteesta. Wilman hyödyntämistä tai muita digitaalisia keinoja olisi hyvä saada käyttöön ja kehittää niin, että kaikki vetäjät käyttäisivät niitä. Kevätlukukaudella ryhmiin ilmoittautuminen olikin jo lisätty Wilman ominaisuudeksi. Keskeisinä parannuskeinoina nähtiin myös parempi integraatio koulupäivään.

"Ollaan puhuttu, että nivottaisi (harrastetunnit) vielä vahvemmin koulupäivään. Se mahdollistaisi myös näille taidetoimijoille pidemmät työpäivät. Kun heillä on tällä hetkellä se pieni aika siellä päivän jälkeen. --- Jos saisimme nivottua koulupäivään harrastetunteja, se osaltaan auttaisi uuden opetussuunnitelman jalkauttamista ja siten mahdollistaisi taidetoimijoiden työn ja sitten tietysti myös lapsia pääsisi tähän mukaan, varmasti vielä niitä lapsia, joita toiminta ei tällä hetkellä tavoita."

– koordinaattori

Taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten on ollut vaikea löytää oma roolinsa tällaisessa hankkeessa. Se on ollut harmi, että esimerkiksi musiikkiopiston toimialueella on ollut vaikeuksia löytää sellaista tapaa toimia. Kun heilläkin on kuitenkin ryhmiä, vastaavanlaisia. Että koetaanko tällainen kilpailuna vai nähdäänkö se mahdollisuutena. --- Saavutettavuuden lisääminen tukee myös vakiintuneen kentän toimintaa. Voi tulla uusia oppilaita sitä kautta."

– koordinaattori

5.2 Tanssi-valokuvaprojekti Raaseporin alueella

Tanssi-valokuvaprojekti oli Hurja Piruetti – Länsi-Uudenmaan Tanssiopisto ry:n hakema ja toteuttama taiteen perusopetuksen saatavuuden parantamisen hanke Raaseporin alueella. Tanssi-valokuvaprojekti oli monitaiteinen; siinä yhdistyi eri tanssityylejä, valokuvaamista, hahmotyöskentelyä ja puvustusta. Tanssiopiston tanssinopettajien lisäksi hankkeessa työskenteli ammattikuvaaja. Hankkeessa oli mukana kolme koulua. Alakoululaisille oli kaksi harrastetuntiryhmää ja yläkoululaisille yksi ruotsinkielinen ryhmä.

Tanssiopiston väki teki pohjatyöt tiimityönä huolellisesti etukäteen. Julkisen liikenteen asettamat reunaehdot sekä opettajien että oppilaiden kulkemiseen selvitettiin ja tuntien rakenteet suunniteltiin etukäteen. Lisäksi hankkeessa päätettiin tehdä arviointikyselyt ryhmänvetäjille ja osallistujille toiminnan kehittämistä silmällä pitäen. Toimintaa markkinoitiin koulujen välittämällä Wilma-viestillä. Nostetta ja näkyvyyttä saatiin myös ammattilaisen suunnittelemalla facebook-bannerilla, jota jaettiin eri sosiaalisen median kanavissa. Kaikki ryhmät suunnittelivat ja toteuttivat projektin lopuksi oman valokuvanäyttelynsä, joiden avajaisissa oli mehutarjoilu, oppilaiden esityksiä ja lehdistöä paikalla.

"Miks ylipäätään haluttiin lähteä tähän, on se että taiteen perusopetus ei saavuta meidän alueella kaikkia ja meillä on erityinen haaste tää kieli. Täällä on vahvasti painottunut ruotsin kieli, suomen kieli ja lapsilla on eri harrastukset riippuen siitä kielestä ja sillä on pitkät, pitkät perinteet."

- tanssiopiston rehtori Katja Köngäs

"Tässä oli ajatus, että nimenomaan tanssi ja kuva. Että tuodaan siihen taiteen perusopetukseen joku muu taiteen elementti, jolla ikään kuin myöskin vähän madalletaisi sitä kynnystä. Tanssi saattaa olla terminä sellainen, joka assosioi voimakkaasti et pitääkö olla taitoja, ennen kuin sä voit tulla mukaan. Että pitääkö siis toisin sanoen osata jotain. Sitten myös ehkä sellaiselle, joka saattaa olla toiminnassa jossain jo mukana, niin se valokuva saattaa tuoda siihen uuden nyanssin. Oikeestaan, mistä se ajatus siihen valokuvaan lähti, on et nuoret käyttää sitä valokuvaamista niin paljon. --- Mitäpä, jos se olisikin opetusväline?"

- tanssiopiston rehtori Katja Köngäs

Toiminta haluttiin tarjota ilman osallistumismaksuja. Ilmainen harrastusmahdollisuus ja projektin monitaiteisuus saikin liikkeelle myös sellaisia lapsia, jotka muuten eivät harrastaisi.

"Nimenomaan tämä osallistujalista oli sellainen, että ne oppilaat, joiden nimet siinä näin... minä olin hyvin tyytyväinen siihen, koska osallistujina oli tietysti monia oppilaita --- mutta suuri joukko oli mukana niitä lapsia, jotka eivät ole näitten kerhojen suurkuluttajia. --- Ehkä sellaisiakin lapsia saattoi joku mukana olla. Mutta nimenomaan oli niitä, jotka jostakin syystä nimenomaan tämän takia, tämän avulla lähtivät mukaan."

- Kiilan koulun rehtori Antti Jyrkkänen

Harrastetuntien alkaminen pian koulun jälkeen johti kuitenkin myös ennakoimattomiin hankaluuksiin, kun koulupäivän aikaiset ristiriidat jatkuivatkin harrastetunneilla, mutta ryhmänvetäjät muuttivat toimintaa niin, osallistujat saatiin johdateltua tavoitteellisen toiminnan pariin.

"Joskus siellä joutui vähän ottamaan aikaa selvittääkseen ne koulupäivän aikaiset jutut, ennen kuin päästiin siirtymään itse aiheeseen. Se huomattiin heti siinä projektin alkuvaiheessa, et tää on semmonen, mitä me ei oltu siinä suunnitteluvaiheessa otettu huomioon, että meidän pitää antaa siitä tunnilta ensin aikaa siihen, että me jollain lempeällä tavalla leikin kautta ohjataan ne ajatukset --- et pääsee irtautumaan vähän siitä koulupäivästä ja pääsee niinku siihen uuden aiheen äärelle."

– tanssinopettaja Ulla Koho

Myös osallistujien sitoutuminen harrastetoimintaan osoittautui haasteeksi varsinkin yläkoululaisten kohdalla. Harrasteryhmään on saatettu tulla vain kokeilemaan, olisiko se oma juttu. Yläkoululaisten kanssa toimimisessa oli haasteena myös ryhmäpaine, epävarmuus omasta kehosta ja arkuus kokeilla uutta. Toisaalta ratkaisujakin löytyi vastuun antamisen kautta. Yläkoululaiset innostuivat hyödyntämään valokuvien käsittelyssä tekniikkaa muokaten kuvia popliteen tyyliin.

"Suurin haaste oli saada ne mukaan tanssimaan ja kokeilemaan uusia juttuja, koska se oli niin iso kynnyks, jopa niille, jotka on tanssinut jo muutenkin. --- Se kokeilu oli vaikeeta."

– tanssinopettaja Reettaleena Rauhala

(Mikä toimi hyvin nuorten kanssa?) "Kun antoi sitten vastuuta myöskin siinä, nimenomaan niitten niistä omista kuvista, et kun heillä oli se vastuu ja kontrolli siitä, et mitä niille tapahtuu ja mitkä kuvat valitaan kaikille näytettäväks ja millä tavalla."

– tanssinopettaja Reettaleena Rauhala

Useat asiat vaikuttivat harrastetuntien onnistumiseen. Pohjana oli hankehakijan hyvä idea yhdistää eri taidemuotoja, huolella tiimityönä tehty ennakkosuunnittelu, ryhmänvetäjien kieli- ja ammattitaito ja halu tarjota harrastetoimintaa koululaisille. Lapset orientoituvat harrastetuntitoimintaan paremmin, kun toiminnalla on selkeä maali, jota kohti edetään; jokaisella tunnilla oli tavoite. Lisäksi lapset saivat vaikuttaa paljon projektin lopussa olleisiin valokuvanäytöksiin.

"Jos tekijöillä on idea, jonka takana he seisovat ja haluavat sen sydämestään toimittaa, kuten nyt --- Tässä oli niin hyvä se juttu ja varsinkin se mitenkä he opettajat sen asian esittivät. Tottakai onnistuakseen se vaatii yhteistyötä, yhteistyötaitoja. Se vaatii hyvät tilat. --- Sun pitää tehdä "lapsi ensin", pitää olla hyvät ideat ja ne pitää tulla sydämestä. Halu tehdä."

– Kiilan koulun rehtori Antti Jyrkkänen

Koulujen vastaanottavuus ja kulttuurimyönteisyys olivat puolestaan keskeiset tekijät yhteistyön sujuvuuden kannalta, mm. tilojen käytöstä ja aikataulusta sopimisessa.

"Saatiin hyvin sovittua (tilojen käytöstä). Tilanne on muuttunut siinä suhteessa, että tää tämmöinen koulujen niin sanottu iltakäyttö, niin sehän on liikuntatoimen alla. Että vaikka tässä koulua pidetään, niin salin vuokrauksesta päättää liikuntatoimi. Mutta minä ilmoitin sinne liikuntatoimelle, että meillä on tulossa nyt tämmöstä toimintaa ja tämä on koulun omaa toimintaa ja tuohon ei voi muita vuoroja laittaa. Se ymmärrettiin heti."

– Kiilan koulun rehtori Antti Jyrkkänen

Harrastetoiminnalla oli selkeä ja ehkä kauaskantoinenkin positiivinen vaikutus osallistujien kokemukseen omasta elämästään. Toiminta opetti ihmisten keskinäistä yhdenvertaisuutta ja itsetuntemusta teemojen ja luovan toiminnan kautta. Oppilaat näyttivät myös muodostavan sosiaalista tukea tarjoavia ryhmiä.

"Se lisäsi käsitystä yhdenvertaisuudesta. Nimenomaan tämmöinen oikein hyvä teema tänä päivänä on tämmöinen yhdenvertaisuus. --- Tää oli malliesimerkki siitä, että sinun ei tarvitse olla huippu eturivin tanssija, jos tällaista sanontaa vois käyttää, ja sinä voit nauttia ja tuottaa aivan huikean tasoista tanssi- ja kuvataidetta ja nauttia tekemisestäsi ja kehittyä ihmisenä."

– Kiilan koulun rehtori Antti Jyrkkänen

"Mikä tahansa taidemuoto, tässä nyt sitten tanssi ja valokuva ja omat proggikset ja kaikki... Mä nään siinä pedagogina hirveen arvokkaana sen sisällön, mitä se voi tuoda lapselle itselle. Ihan lähtien siitä oman itsen tuntemisesta ja siitä tullaan myös sellasiin itsetunnollisiin kysymyksiin asti. Et sitä kautta, että he on ehkä saaneet sellaisen pienen luovan hetken omaan päiväänsä, voi olla aika isojakin sisältöjä, jos ajattelee pidemmällä mittakaavalla. Se on semmonen, mitä itse aina pidän omassa työssä taustalla."

– tanssinopettaja Ulla Koho

Kyselyvastauksissa vastaajat kertoivat mm., että projektissa kivointa on ollut "kavereitten kanssa oleminen", "oppia uusia tanssityylejä", "kaikki", "att det är en bra grupp och en bra lärare kiva med olika teman".

Kaksikielisellä alueella ryhmänvetäjien kielitaito on arvossaan ja mahdollistaisi myös kaksikielisten ryhmien vetämisen. Toimintaa onkin tarkoitus jatkossa laajentaa syrjäkylille, missä harrastustoiminnalle on tarve ja julkinen liikenne heikkoa. Suomen- ja ruotsinkielisille kouluille voisi pitää yhteisiä ryhmiä, jos vain kaikilta kouluilta olisi vastattu koululaiskyselyyn.

"Kaikki opetetaan kahdella kielellä ja jopa kolmella, koska meillä on myös englanninkielistä opetusta."

– tanssiopiston rehtori Katja Köngäs

5.3 KYLILLE! Monitaiteista harrastetuntitoimintaa koulujen arkeen

KYLILLE! Monitaiteista harrastetuntitoimintaa koulujen arkeen oli Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastun hakema ja toteuttama lastenkulttuurin saataavuuden parantamisen hanke. Hankkeessa mahdollistettiin lasten harrastamista etenkin maaseutu- ja haja-asutusalueilla Pohjois-Savossa. Harrastetunteja järjestettiin Lapinlahdella, Vieremällä, Juankoskella, Rautavaaralla ja Siilinjärvellä. Monimuotoista ja monitaiteista harrastetuntitoimintaa räätälöitiin 29 ryhmää 20 kouluun ja se tavoitti yli 700 lasta. Hanke toteutettiin yhteistyöhankkeena Itäisen tanssin aluekeskuksen ITAKin, VB-valokuvakeskuksen, Sanataidekoulu Aapelin ja Lastenkulttuurikeskus Lastun kesken. Koordinointityötä tehtiin sekä Lastussa että ITAKissa.

"Meille on myös luontevaa tehdä tätä yhteistyötä. Meillä on ollu aikasemminkin hankkeita, erilaisia, tanssin aluekeskuksen, valokuvakeskuksen, elokuvakeskuksen kanssa ja näin. Sillä lailla myö saahaan tätä laajemmin eri taiteenalat matkaan, että tämä on ehdottomasti tämmönen yhteistyöhanke. --- Selkeetä oli että Lastu on se hakija tässä, koska tää oli niin selkeesti lastenkulttuuria mutta he on semmosia kiinteitä yhteistyökumppaneita ja myös osatoteuttajia tässä hankkeessa."

– toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

Lastenkulttuurikeskus Lastussa työ alkoi kartoittamalla mahdollisia yhteistyö- ja kuntakumppaneita lähiseuduilta. Lasten kiinnostuksen kohteita kartoitettiin sekä OKM:n lasten kyselystä että koulujen yhteyshenkilöiltä. Harrastetuntitoimintaa haluttiin viedä nimenomaan haja-asutusalueille ja kyläkouluille, missä harrastusmahdollisuuksien tarve on suurinta. Harrastetuntien sisältöä täsmennettiin lopulliseen muotoon yhteistyössä koulujen yhteyshenkilöjen kanssa, jotka pienissä kouluissa tunsivat oppilaat ja näiden toiveet hyvin. Koulut jakoivat Lastun infokirjettä kerhoista joko monisteena tai Wilma-järjestelmän kautta.

"Myö oltiin tutkittu ne kyselyt, mitä oli lapsilla, ja sit oli myö koulujen rehtorit tai johtajaopettajat tai se yhteyshenkilö, vielä sitä tiivistettiin ja kartotettiin, että mikä se olis se kaikkein mieluisin, mitä ne sinne haluaa. Oikeestaan se oli sitä kautta valmiiks petrattu, että siihen on ne osallistujat. --- Sit jos tuntu et se olis semmonen useamman taiteenalan, niin sit siitä tehtiin vähän semmonen että se läpileikkasi niitä sisältöjä."

– toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

"Minun mielestä yksi kätevä käytäntö on tämä tämmönen että mejän pittää oikeesti välillä tiivimminkin nähä nokakkain näitten toimijoitten kanssa, että olla niitä yhteisiä suunnittelupalavereja, tarvitaan tavata. Sillä puhelimella ja

sähköpostilla asiat ei hoidu. On se toisaalta todettu ennenkin, mutta nyt myös. Että koottava aina sen yhteisen asian ääreen ihmisiä, että kaikki on selvillä, mikä on kenenkin palikka hoidettavaksi tässä asiassa.”

– toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

Haasteina hankkeen organisoinnin kannalta olivat alun käynnistysvaikeudet, sekä koulujen ja ryhmänvetäjien aikataulujen yhteensovittaminen. Myös omaraahoitusosuus oli isossa hankkeessa melko suuri.

”Se semmonen käynnistämisen haaste siinä alussa, kuitenkin. Se on aikamoinen palapeli se, että mihin kohtaan se sijoittuu siinä koulussa ja kuka ohjaaja pystyy lähtemään sinne ja nämä tämmöset näinikkään. Siinä on niin monta, että ne palaset loksahda yhteen. Se vie aikaa. Semmosella koordinaatiotyöllä, sille on varattava aikaa. Se on yksi semmonen haaste. Että saa järkevästi. Oikeesti siinä on niin monta asiaa huomioitavana. --- Mä sanon että se on niinku semmonen monimutkainen palapeli oikeesti.”

– toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

”Tilathan ei oo ollut ongelma. Kouluthan on... ilman muuta on ne ollut käytössä. Just tämä aikataulutus, esimerkiksi kyläkouluilla, että näihin kyyteihin tai että niinku tässä Vieremän koululla on semmosiakin ollut että vanhemmat on sitten hakenu että ne on sitoutuneet siihen hakemiasiaan. Että se aikataulutus että mihin kohtaan se saadaan että se toimii että kaikki halukkaat pääsee osallistumaan ja sitten taas että se sattuu ohjaajan aikatauluun. Se on ollut se suurin haaste, näitten aikataulujen yhteensaattaminen. --- Se on sitä raakaa työtä ja se on haarukoitava.”

– toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

”Pienenä yhdistystoimijana meillä on aina se haaste, mistä se löytyy, vaikka se ei ois iso palakaan, se rahapala, mikä pittää olla sitä ommaa rahhaa. Se on aina se haaste. --- Siinähan vois olla joku pieni kerhomaksu mutta meillä on täällä semmonen periaate että se viimeinen käyttäjä, että se lapsi ei maksa ja se perhe ei maksa, jostain muualta pittää löytyä se maksaja siihen. Raha-asia, se on varmaan semmonen ikuinen haaste.”

– toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

Vetäjien työssä haasteeksi nousivat hankaluudet heterogeenisten ryhmien vetämisessä. Jotkut lapset olivat vähemmän sitoutuneita toimintaan, toiset taas halusivat keskittyä harrastamiseen tunnin alusta saakka, mikä aiheutti ryhmänhallinnan ongelmia.

”Meiän yks ohjaaja sano näin, että ”En minä sitä ettenkö minä ossais kuria pittää mut ku minusta tuntuu et ku tuo on nyt semmosta harrastustoimintaa, ihan hirveetä olla hirvee jöönpitäjä siellä.” Jos jollakin on vähän semmonen että äiti pakotti sinne kerhoon että ei oo niin kova kiinnostus ja toisilla taas olis kova kiinnostus oikeesti tehdä sitä asiaa niin sillen sä oot vähän semmosessa haasteellisessa tilanteessa, et mun pitäis pittää jöötä nuille ja nää oliskin innostuneita imemään tästä taidetekemisestä. Miten minä taiteilen tässä välillä.”

– toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

KYLILLE! -hankkeessa harrastetuntien sisältöjä muokattiin monitaiteisiksi, jotta kyläkouluilla mahdollisimman monen oppilaan toiveeseen pystyttiin vastaamaan. Myös monitaiteisia ryhmänvetäjiä löydettiin ja heille oli mahdollista räätälöidä laajempi työnkuva, jossa oli harrastetuntitoiminnan lisäksi muuta lastenkulttuurikeskuksen työtä. Ryhmänvetäjille oli hakuvaiheessa resursoitu riittävästi harrastetuntien valmistelu-aikaa ja myös matkakuluihin ja kilometrikorvauksiin oli varauduttu hyvin.

"Minun mielestä se on semmonen hyvä käytäntö, että sää saisit semmoisia ohjaajia, että heille pystyis räätälöimään semmosen isomman työnkuvan, koska ne on kaikkein ongelmallisimpia, ne semmoset että sä käyt sen puolentoista kerhotunnin vetämässä semmosena pistona siellä. Jos pystyt sille tunti-laiselle vaikka useamman kerhon peräkkäin sille samalle reissulle järjestämään, se on hyvä jo, sillon on mielekkäämpää lähteä sen tunti-laisen sinne. Tai sitten että ne on vaikka kahessa naapurikunnassa, niinku meilläkin, että saat sinne samalle koululle tai vaikka naapurikuntiin tai naapurikouluihin, tällöisiä yhistelemiä. --- Tää on se ihanteellis, että pysyt rakentamaan sille sen osakuukausipalkan. Jos se ei oo kokonaan niitä kerhoja niin sit se on vaikka jotakin muuta työtä. Se on heti sille tekijälle järkevampi ja mielekkäämpi kokonaisuus."
– toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

Ryhmänvetäjien työhyvinvoinnista pidettiin huolta ja järjestettiin mentorointitapaamisia käytännön tarpeesta nousevien asioiden pohjalta.

"Tämä Kylille! -hanke liittyi semmoseenkin, jos ajatellaan että meillä tehdään tuolla rimpsin-rampsin, niinku taiteilijan työnkuva on semmonen hajanainen, se koostuu monesta palasesta, että ollaan pyritty vahvistamaan työhyvinvointiasiaa ja yhteistyötä että on niinku se työyhteisö, vaikka se kerho-ohjaaja tekee yksin siellä."
– toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

"Mutta semmonen meillä näiden KYLILLE! -kerhojen tiimoilta virisi tavallaan jatkoksi, että nyt kun me jokainen taholla tehdään, me pyritään vielä lisää mentoroimaan toisiamme, just tällöisissä asioissa, kun ryhmässä on vaikka erityislapsia tai sit esimerkiksi dokumentointiasioissa, että me koulutetaan toisiamme, semmoisia käytäntöjä, se ei ehkä nyt ihan suoraan tähän KYLILLE! -hankkeeseen, mutta vähän sen tiimoilta virisi, että tällöiseen on tarve. Ollaan nyt sitten kokoonnuttu. Sanataidekoulu Aapelilla on kuukausittain tapaamiset, jossa mentoroidaan."
– sanataideohjaaja Anne Karjula

Koulujen osalta myönteinen suhtautuminen koulun ulkopuolisiin toimijoihin oli tärkeä tekijä hankkeen onnistumisessa.

"Kuitenkin tuntu että se koululla oli ihan vahvasti esillä, että oli semmoinen kulttuurimyönteinen koulu, näkyi myöskin siinä, että sai mennä varastoon, se ei välttämättä ole ihan mikään itsestäänselvyys. --- Se on tosi tärkeä viesti minun mielestä kouluille, että mitä helpompi sinne on jonkun ulkopuolisen toimijan tulla, ja mitä paremmin se yhteistyö sujuu, sitä paremmin se palvelee lapsia ja perheitä."
– sanataideohjaaja Anne Karjula

Hankkeen koetaan vaikuttaneen positiivisesti niin kouluihin, lapsiin, perheisiin kuin ryhmänvetäjiinkin. Koulut saivat kokemusta siitä, miten kulttuuriharrastuksia voidaan yhteistyössä taidetoimijan kanssa viedä syrjäseuduille, lapset saivat kiinnostustaan vastaavia harrastuksia helposti omalla koululla ja perheiden arki helpottui harrastuskuljetusten vähentyessä. Vetäjät saivat arvokasta työkokemusta.

"No kyllä tosiaankin, ei tarvihe lähteä erikseen sitten viemään ja taas hakemaan. Varsinkin kun on nämä pitkät matkat tässä. (Minne asti pitäis ajaa muuten?)--- Meijät on määrätty tuonne pohjoiselle koululle, jonne on 12 kilometriä matkaa. Jos se harrastus on siellä, niin sitten on niin pitkä matka. Vieremän kylälle ois lyhyempi. Nämä meidän lapset on tämmösiä, että ne on mieluummin tutussa porukassa, ja sen takia just se oma luokka on harrastuksen kannalta mukavempi yhteisö."

– harrastekerholaisen äiti Vieremältä

"Luulen että kouluille tuli tietoisuutta siitä, että periaatteessa pystytään järjestämään mitä vaan taidetoimintaa, se ei oo nyt kyse enää siitä, et se ois jossain syrjässä, et mitä te haluatte, nii Lastu järjestää. Se on mahdollista, se on se juttu. Ja Pöljän koululla ne tytöt havahtu siihen, et oikeesti me voidaan tätä tehdä ja tää on ihan mahdollista ja tätä pystyy harrastamaan, tätä asiaa, mistä he on kiinnostuneita. --- Itseni kannalta, oli tosi hyvä tämä OKM:n ajama linjaus, tällaiset monipuolistaa taiteilijoiden työkenttää, tää on tosi tärkeä asia sen vuoksikin, että mä pystyn kehittää tässä mun omaa työkenttäni ja omia menetelmiäni, ja saan uudenlaisia ideoita ja tapoja omaan taiteelliseen työhön. Tää on tosi tärkeä. Varsinkin se on tärkeä täällä Pohjois-Savossa."

– Mediakerhon vetäjä Aki Lintumäki

Tiivistettynä KYLILLE! -hankkeen onnistumista auttoivat hankkeen hyvä suunnittelu ja resursointi, koordinoitavastuun jakaminen ja järjestäjien motivaatio räätälöidä toimintaa eri ympäristöihin sopivaksi (esim. lasten toiveet huomioivat monitaiteiset sisällöt harrastetunteihin) ja kyky huolehtia samalla ryhmänvetäjien työn järkevästä organisoinnista ja työhyvinvoinnista. Tärkeitä olivat myös erilaiset, hankkeelle entuudestaan tutut yhteistyöverkostot ja yhteistyön sujuvuus, koulujen innostus lähteä toimintaan mukaan sekä vetäjien ammattitaito ja motivaatio.

"Keskeistä on se, että meillä on tämä yhteistyö, elikkä Lastu ei oo yksikseen, meillä on tämä ITAK ja VB, nämä taiteenalakumppanit, ja sitten me on saatu näitä innostuneita ohjaajia, pitää olla tietynlainen asenne että sä lähet oikeesti tänne maakuntaan ajamaan. Sä koet tärkeäksi sen, ymmärrät sen työn tärkeyden, että vaikka se onkin vaivalloista, että sulla ei oo siinä yhdessä toimipaikassa se sinun työtehtäväs vaan se on vähän rimpsinrampsin täällä kylillä, tiiät tämmösen taidekasvatuksen tärkeyden.--- Että meillä on tämmösiä ihmisiä löytynyt ja myös että löytyy kouluilta sitä innostusta. Koska kyllä heilläkin on se oma osansa siinä viestittelyssä ynnä muissa, että löytyy myös sieltä ne kumppanit, joitten kanssa tätä tehhään. Että löytyy se monitasoinen kumppanuus erilaisten kanssa."

- toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

KYLILLE! -hankkeessa suunniteltiin myös ratkaisuja esille tulleisiin haasteisiin; esimerkiksi heterogeenisten ryhmien hallintaan suunniteltiin ratkaisuksi työparitoimintaa tai yhteistyötä koulujen iltapäiväkerhojen kanssa.

"Mulla ainakin vahvistu edelleenkin se ajatus siitä, et sitä työparityöskentelyä pitäisi saada enemmän. Eli se kentällä toimiva ip-ohjaaja, opettaja tai kouluvuostaja tai koulunkäynninohjaaja, niin hänellä on myös se ammattitaito ja ymmärrys siitä omasta kentästään ja sitten on se taiteilija, kun näitä saataisiin yhdistettyä, niin onnistuttais vielä paremmin. Saataisiin ihan oikeesti tosi syvää ja hyvää ja vaikuttavampaa ja kestävämpää ja korkealaatuisempaa toimintaa lapsille."

- mediakerhon vetäjä Aki Lintumäki

Siilinjärvi-malli. Siilinjärven kunnassa hankkeeseen lähdettiin mukaan muutama päivän varoajalla ja se päätettiin toteuttaa eri tavalla. Toimintaa haluttiin tarjota kaikille kunnan alakouluille tasapuolisesti. Siilinjärvi-mallissa kussakin osallistuvassa koulussa järjestettiin KYLILLE! -hankkeessa yksi päivä, jossa esiteltiin Lastun järjestämää lastenkulttuuritoimintaa. Kouluille ideoitin koulupäivään niveltävä lastenkulttuurin maistiaispäivä, joka koulujen olisi helppo vastaanottaa. Idean kehittänyt Siilinjärven kunnan kulttuurikoordinaattori Hanna Kauhanen kävi markkinoimassa maistiaispäivämahdollisuutta kunnan rehtorikokouksessa, joka pidetään kuukausittain. Lastun koordinaattori hoiti aikatauluista sopimisen ja muut käytännön järjestelyt suoraan koulujen ja ryhmänvetäjien kanssa.

"Täällä näistä työpajoista muotoiltiin tällaisia maistiaisia. Järjestettiin maistiaistyöpajoja, joista oli 4 tai 5 vaihtoehtoa, mistä koulut sai valita. --- Oli tanssia, valokuvausta, draamaa... Niistä koulut sai valita 2 tai 3 ehkä, ja sitten sen valinnan jälkeen suoraan Lastu neuvotteli sen aikataulun, mutta se nivellettiin osaksi koulupäivää, sillä ajatuksella, että toivottavasti sitä kautta työpajat tavoittaisi semmosia lapsia, jotka ei ehkä vapaa-aikanaan muuten hakeutuisi tällaisiin kerhoihin. Meillä oli sellainen ajatus, että jos saataisiin semmonen kiinnostuksen kipinä syttymään tällaisessa koulupäivän aikana olevassa työpajassa. --- Jos sitä kautta vaikka joku innostuis teatterista ja hakeutuis vaikka kansalaisopiston ryhmään, niin kuitenkin tämmöistä harrastusmahdollisuutta kunnassa on."

- Siilinjärven kulttuurikoordinaattori Hanna Kauhanen

"Se oli meistä tosi kuningasajatus, että se onkin siellä koulupäivän sisällä. --- Kiitossoittoja tuli tänne kulttuuritoimeen, rehtorit soitteli, että miten valtavan innostunutta porukkaa siellä oli ikään ja sukupuoleen ja vapaa-ajan harrastukseen katsomatta. Draamapajassa saattoi olla jalkapalloilevat pojat ihan innoissaan. Toivottiinkin, että syntyy semmosia innostumisen hetkiä lapsille."

- Siilinjärven kulttuurikoordinaattori Hanna Kauhanen

KYLILLE! –hanke onnistui vastaamaan pinta-alaltaan suuren maaseutuhankkeen haasteisiin hyvin käyttämällä mahdollisia keinoja. Toivottavasti jatkossakin löytyy rahoitusta tällaisille hankkeille.

"Minusta saa aina parhaan palkinnon silloin kun ite on ohjaamassa, että kun ne tähtisilmät loistaa siellä, että hei, he on saanut tämmösen. Ihania kommentteja aina tuoneet nämä (ohjaajat). "Minä ootan sitä jo edellisenä päivänä että millon se on se kerho", joku kertoo vaikka ohjaajalle tämmösen, ne on semmosia että ei oo taas tehty turhaa työtä, ku ollaan näitä järjestetty,--- ei voi tuntia laskee kun näitä järjestellään ja mietitään ja pähkäillään ja etitään palasia kohalleen, se työ kyllä tosissaan kannattaa. On myös vanhemmilta tullut (palautetta) että arvokasta työtä että saa sinne lapsen lähelle (harrastuksia). Puhutaan, että pitäisi kaikkien lasten ja nuorten, heillä pitäisi olla tasa-arvoisesti saavutettavassa taide- ja kulttuuriasiat, mutta kyllä meillä on vielä paljon siinä työtä ennen kuin meidän kaikki lapset ja nuoret on tasa-arvoisessa mahdollisuudessa. Meillä on täällä maantiede ja vaikka mitkä esteenä sille tasa-arvolle vielä. ---Jollakin tavalla jonkun jatkorahoituksen ja tuen soisi kyllä löytyvän jostakin, mutta mistä. Mikä on kärkihankkeen jatkorahoitus ja miten se vois tulla jonkunlaiseks vakituiseks lisärahoitukseks tänne kentälle, että tämäntyyppistä kerhotoimintaa sais järjestää."

- toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

5.4 ARKKITEHTUURIA! Arkkitehtuurin taiteen perusopetus tutuksi koulujen kerhoissa

ARKKITEHTUURIA! oli Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastun hakema ja toteuttama taiteen perusopetuksen saatavuuden parantamisen hanke. Hankkeessa tehtiin arkkitehtuurin taiteen perusopetusta tutuksi kuopiolaisilla alakouluilla. Lisäksi se oli kehityshanke, jossa selvitettiin mahdollisuuksia laajentaa Lastun arkkitehtuurin taiteen perusopetusta Kuopioon. Harrastetunteja järjestettiin kahdella alakoululla, Pirtin ja Martti Ahtisaaren kouluilla, kummasakin oli yksi ryhmä. Harrastetunneilla harjoiteltiin ilmaisua, luovuutta ja käden-taitoja arkkitehtuurin eri osa-alueilla. Osallistujat rakensivat pienoismalleja ja pienoiskaupunkeja kierrätysmateriaaleista.

"Aikanaan meidän yhdistys on perustettu edistämään arkkitehtuurikasvatusta, sit me aina mietitään niitä mahdollisuuksia, että miten se vois olla laajemmalle joukolle. Meillä se arkkitehtuurin taiteen perusopetus on vaan täällä Lapinlahdella. Sit jos miettii että nää on tämmösiä pieniä saarekkeita meidän Suomenmaassa, Jyväskylässä on kuvataidekoulun yhteydessä, Helsingissä on tietysti arkkitehtuurikoulu Arkki ja ne sitten siellä ympäryskunnissa tekkee sitä opetusta. Että saatais oikeesti laajenemaan ja miettiä näitä ratkaisuja. Meillä on semmonen vähän niinku missio ja toisekseen myös aina takaraivos- sa semmonen velvollisuus, oikeesti sitä varten meitä on perustettu, että me edistettäis myös sen taiteenalan harrastamismahdollisuuksia kaiken kaikkiaan että mitä ne vois olla ne ratkaisut."

- toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

Hakuvaiheessa toimintaan oli resursoitu vetäjän työmatkat (Lapinlahden ja Kuopion väli, 60 kilometriä), sekä materiaali-, koordinointi- ja koulutus- ja verkostoitumismenot. Toimintaa oli lähdetty tarjoamaan kouluille koululaiskyselyn tulosten

---

suuntaamana ja ryhmät saatiin järjestettyä suunnitellusti. Koska kyseessä oli pieni ja rajattu kokeilu, käytännön asioista sopiminen ei ollut hankalaa. Yhteistyö Lastun ja koulujen välillä sujui hyvin, samoin koulun tilojen hyödyntäminen.

"Se (yhteistyö) sujui oikein hienosti. Sieltä sanottiin hyvin selkeät ohjeet mitä he haluais ja mitä he tarviis ja meillä oli antaa hyvät tilat, meillä oli teknisen työn tilat silloin tyhjillään ja vähän pystyttiin jopa materiaalia antamaan heille. Heillä oli kyllä kaikki tavarat ja materiaalit itellään, ei ollut mitään ongelmaa. Tiedotuksen he hoitivat myös, se oli hyvin helppoa, annettiin vain tilat käyttöön ja siinäpä se."

– Pirtin koulun rehtori Timo Kempainen

Kehittämishankkeena osalta haasteena arkkitehtuurin taiteen perusopetuksen vakiinnuttamisessa Kuopioon oli löytää sopiva yhteistyökuvio (rahoitus, tilat ja opetusjärjestelyt), sekä saada toiminta kannattavaksi, jotta taiteen perusopetus voi olla vuosittain etenevää.

"Se on haasteellista ponkasta ihan tyhjästä pystyyn sitä taiteen perusopetusta. Sitä on mietitty, oisko se kuitenkin jonkun kainaloisena --- Kuopiosakinhan on käsityön taiteen perusopetusta ja muuta, pystyiskö olemaan joku yhteistyökuvio jonkun Kuopion toimijan kanssa esimerkiks. Että sä saat sen kannattavaks sen taiteen perusopetuksen, meillä itellämmekinhän se on taloudellisesti kannattamatonta täällä --- Katotaan mikskä ne nyt taas tässä opetus suunnitelmauudistuksessa muuttuu ja tuleeko jotain yhteistyökuvoita."

- toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

Kokonaisuudessaan hanke lisäsi oppilaiden tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa. Lisäksi lasten kouluviihtyvyys parani.

"Joo, huomasin että siellä oli paljon sellaisia lapsia, jotka ei oo missään järjestetyssä toiminnassa, melkein puolet oli sellaisia. Oli varmaan heille ihan hieno ja tärkeä juttu."

– Pirtin koulun rehtori Timo Kempainen

"-Lapset oli hyvin tyytyväisiä, samoin näitten lasten luokanopettajat, että juuri näille lapsille oli järjestetty tämmöstä, olivat ylpeitä niistä tuotoksista, se oli lapsille tärkeätä että oli koulun nähtävillä loppusyksyn ja loppukevään, ne oli näkyvällä paikalla ja herätti aika paljon huomiota siellä.--- Semmoisia pienoiskaupunkeja, joissa oli paljon erilaisia rakennelmia ja maastokohteita. --- Se oli vielä hyvä että ne keskeneräiset työt, mitä siellä oli, ne sai olla rauhassa aina siellä käsityöluokan ylähyllyllä, ei ollut mitään ilkivaltaa tai tämmöstä. Säilyttäminen on aina hankalaa koulussa kun tulee tämmösiä ulkopuolisia toimijoita, löytää heille tilat ja paikat. Yhteiskäytössä oleva luokka oli oikeen hyvä tossa tilanteessa."

– Pirtin koulun rehtori Timo Kempainen

Harrastetuntien toiminnan onnistumisesta kertoo muun positiivisen palautteen lisäksi se, että osallistujat olivat toivoneet harrastetuntiajan pidentämistä.

”Se on ainakin ilahduttanut se oppilaitten kiinnostus siihen, ne on tosi innostuneita ollu. Molemmille meidän ohjaajille on tullut tosi paljon palautetta. Sitä jopa pohdittiin viime keväänä, että oisko toinen kerho muutettu pidemmäks, --- se ei onnistunut, se semmonen pidentäminen, ne niinku toivo kovasti, että ne vois olla pikkusen pidemmän aikaa siinä kerhossa, että se ei ois vaan se puoltoistatuntia, että ois vaikka kaks tuntia. --- Se kertoo ihan oikeesti semmosesta suuresta kiinnostuksesta sitä omaa kerhosisältöä kohtaan minun mielestä. Kysyntää arkkitehtuurikerholle kyllä näkyy olevan.”

- toiminnanjohtaja Mervi Eskelinen, Lastu

ARKKITEHTUURIA! –hankkeen onnistumiseen vaikutti keskeisesti hankehakijan (Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu) kokemus hankkeiden suunnittelussa, resursoinnissa ja toteutuksessa. Keskeistä oli myös se, että ryhmänvetäjät olivat ammattitaitoisia, sekä koulujen yhteistyöhalukkuus ja myönteinen asenne koulun ulkopuolisia toimijoita kohtaan. Lisäksi Lastun halu laajentaa arkkitehtuurin taiteen perusopetusta oli hankkeen onnistumista tukeva tekijä.

Rehtori Timo Kemppinen summaa hyvin kerhotoiminnan vaiheita eri vuosikymmeninä sekä harrastetuntitoiminnan onnistumisen edellytyksiä:

”Ite ollut kouluhommissa vuodesta -80 ja nähnyt semmosen ajan, kun kouluissa oli paljon kerhotoimintaa, kaupungilla oli silloin paljon rahaa, korvamerkittyä valtiolta tullutta rahaa. Kerhoja oli paljon enemmän, opettajat järjesti kerhoja hirveen paljon, sitten varmaan 90-luvun alussa tapahtui silleen, kun tuli lama, niin nämä kerhot lähti ekana pois, ne ei oo elpynyt ollenkaan. Opettajat ei enää välttämättä jaksa tai halua niitä pitää. Hirveen hyvä, jos tulee ulkopuolelta vetäjiä, on valtavasti ammattitaitoo. Usein se kaatuu kuitenkin siihen, että esimerkiksi tulee joku innokas ulkopuolinen vetäjä ja jos hän ei oo hirveen paljon ollut koulumaailmassa tekemisissä eikä lasten kanssa, niin tulee tämmösiä järjestysongelmia sun muita. Ne joskus kaatuu sitten siihen. Ainakin meidän tapauksessa, ne on olleet hirveen motivoituneita ja ammattitaitoisia ja myös tätä pedagogista puolta. Siinäpä ne, jos sais rahoitusta vaan järjestymään.”

- Pirtin koulun rehtori Timo Kemppinen

5.5 Valokuvausharrastetunnit

Valokuvausharrastetunnit oli Kulosaaren taidekoulu Oy:n hakema ja toteuttama lastenkulttuurin saatavuuden parantamisen hanke. Hankkeen tarkoituksena oli tutustuttaa lapset visuaaliseen ilmaisuun ja valokuvauksen perusteisiin käytännön harjoitusten avulla. Kuvataideopettaja Kata Ruohtula veti kolmea valokuvausharrasteryhmää Helsingin Kulosaaren alakouluilla. Yläkouluunkin suunniteltiin ryhmää, mutta se ei toteutunut.

Hankkeen toiminta suunniteltiin hyvin etukäteen. Ruohtula ja Kulosaaren alakoulun rehtori Maria Isohanni neuvottelivat tiloista jo hakemusvaiheessa; vaikka koulu on uusi, käytettävistä tiloista oli pulaa. Yhteistyössä saatiin sovittua

---

niin tiloista, kerhoajoista kuin kohderyhmästäkin. Ruohtula oli jo aiemminkin järjestänyt taidekoulun toimintaa koulun tiloissa ja yhteistyö on Ruohtulan ja Isohannin mukaan vuosi vuodelta helpompaa ja yhteinen nuotti löytyi helposti. Valokuvausharrastetuntiryhmät alakouluissa osoittautuivat suosituiksi ja ryhmät tulivat nopeasti täyteen.

”Me laitettiin Wilma-tiedotteita, Wilman välityksellä. Osasta oli flyereita. Kerhoja on mainostettu myös syksyn vanhempainilloissa. Eli useampaa kanavaa käyttäen. Saman tien tuli kerhot täyteen. Kysyntää on kyllä.”

– rehtori Maria Isohanni

Valokuvausharrastetunteja järjestettiin tarpeen mukaan sekä ulkona että sisätiloissa. Esimerkiksi syksyllä valokuvattiin ulkona kännyköillä, mutta luokkatilojakin tarvittiin erilaisten projektien toteuttamisessa. Harrastetunneilla oli aina selkeä teema. Esimerkiksi keväällä historiallinen lähestymistapa tarjosi lapsille isoja elämyksiä, kun he pääsivät kuvaamaan neulanreikäkameroilla ja luokasta rakennettiin camera obscura. Lapsilla oli ihmettelemistä, kun historiallisissa kojeissa ei ollutkaan sitä nappia, josta kuvat saa siirrettyä galleriaan. Tarvikkeiden kuljettaminen vaati ryhmänvetäjältä viitseliäisyyttä, koska kouluilla ei ole aina riittävästi säilytystiloja tarvikkeille. Valmisteluihin ja siivoamiseen meni myös oma aikansa – eikä aina ollut selvää, mikä luokkahuone olisi harrastetuntiryhmän käytössä.

”Tässä pitää nyt myös miettiä se, että kun luokilla on kotiluokkia ja siellä on paljon sellaista materiaalia levällään, ja ei oo minusta tarkoituksenmukaista, että opettaja joka päivä siivoaa luokkansa niin et siel ei näy mitään oppilaiden vaikka yksityisyyden suojaan liittyviä asioita. Kerhotoimintaan on pääsääntöisesti annettu yhteisopetuskäytössä olevia tiloja, kuten käsityöluokat, kuvataideluokka, musiikkiluokka ja koulun kirjasto. Ja sitten sellaisia opetustiloja, missä ei oo iltapäivisin enää opetusta ja näin me voidaan taata myös opettajille, jotka suunnittelee opetustaan, niin se työrauha.”

- rehtori Maria Isohanni

Haasteellista hankkeessa oli säilytyksen lisäksi lisäksi Ruohtulan mukaan yläkoululaisten saaminen harrastetoimintaan mukaan ja tiedonkulun ongelmat. Toiminnan suunnittelussa ja käytännön työssä auttaisi, jos tietäisi jo alussa esimerkiksi keskittymisen ja hahmottamisen vaikeuksista lapsilla.

”Sinne ei toteutunut Kulosaaren yhteiskoululle yhtään ryhmää, tarjosin kerhoa viime syksynä, mutta sinne ei tullut ketään. Ja niin rehtori sanoi, että vaikka kyselyssä kysytään, että mitä te haluaisitte, niin ei ne yläkoululaiset enää tule mihinkään, lähtevät kotiin heti kun vain pääsee. Mut mä en uskonu ja tarjosin sinne ryhmää. ---(Mitä pitäisi tehdä, että saisi yläkoululaiset tulemaan?) Hirvittävä markkinointi, ja sit pitäis päästä pitämään niitä näytetunteja, jotta ne näkee et mikä tyyppi se on, ei se nimi siinä mainospaperissa sano mitään.”

– kuvataideopettaja Kata Ruohtula

"Se on se informointi tietenkin, että koulut tai vanhemmat muistaisivat ilmoittaa retkistä tai muista poikkeavista ohjelmista --- Tuollakin oli viime talvena yhtenä kertana Jokerit vierailmassa, sit mä olin valmistellut tunnit ja kauheet tavararöykkiöt silloinkin vein sinne ja laitoin luokkaa kakskyt minuuttia etukäteen valmiiks, sit sinne ei tule ketään. Ei ainuttakaan oppilasta näy missään. Semmonen kerhotunti."

- kuvataideopettaja Kata Ruohtula

"Mä aina toivon harrasteryhmän ilmoittautumisohjeissa että ilmoittaisivat, onko allergioita, diagnooseja, jotain yliherkkyyksiä tai ongelmia, että ilmoittais opettajalle, jotta minä osaan ottaa huomioon opetuksessani. Mutta harva vanhempi kertoo oppimis- ja keskittymishäiriöistä etukäteen. Sitten ne adhd:t ja muut diagnoosit tulee vaikeuksien kautta esille. --- Mielelläni annan vaikka jollekin enemmän aikaani, jos tiedän etukäteen suunnitella --- on helpompaa sitten ohjata ne itsenäisemmät oppilaat toimimaan ja sitten auttaa enemmän tukea tarvitsevia. Oikeesti mä varmistun sit vaikka kuukauden jälkeen syksyllä että oppilaan työskentelyssä on ongelmia."

- kuvataideopettaja Kata Ruohtula

Valokuvausharrastetunnit Kulosaassa oli kuitenkin kokonaisuudessaan varsin hyvä hanke sekä osallistuneiden lasten että kuvataideopettajan näkökulmasta. Lastenkulttuurin saatavuus voisi parantua vielä enemmän, jos ryhmiä ja toiminnan tarjoajia olisi useampia.

"Hanke on tuonut mulle lisää tunteja. Mä saan käytettyä taidekoulun toiminnan pyörittämiseen niin paljon aikaa kuin vuorokaudessa on tunteja, mutta mulla on myös energiaa opettaa lisää, tää on ihan kätevä, kun hanke oli tässä samalla saarella, tämmönen win-win -juttu, lapset saa lisää taideharrastusmahdollisuuksia ja minä saan lisää tunteja."

- kuvataideopettaja Kata Ruohtula

"Ei oo tullut muita tarjoajia, että me ollaan tässä mukana ja haluttas käyttää teidän tiloja ja tarjota tätä teidän oppilaille. Toivotaan, että jatkossa tulee. Mut sen mä huomaan, että opettajan työ sen verran kuormittavaa nykyään, et harvemmalla on paukkuja enää opetustuntien jälkeen lähtee kerhoa pitämään, et se on niin kun aika tiivis se päivä, harvempi jaksaa."

- rehtori Maria Isohanni

Hankkeen onnistumisesta kertoo paljon se, Brändö lågstadieskolassa lapset innostuivat valokuvauksesta niin paljon, että järjestelmäkameroita ostettiin ja kerhoryhmiä lisättiin vanhempainyhdistyksen tuella. Ruohtulan mukaan suurin osa osallistuneista lapsista halusi jatkaa valokuvausharrastekerhossa seuraavana syksynä. Muutenkin Kulosaassa suhtauduttiin harrastetuntitoiminnan lisäämiseen myönteisesti. Kahdella kielellä toimiminen mahdollistaa ryhmien pitämisen saaren kaikissa kouluissa.

"Mut tietenkin Brändö lågstadieskolassa taas, kun siellä on aktiivinen vanhempainyhdistys, niin heidän kanssaan teimme jonkin verran (yhteistyötä) sitten keväällä --- Vanhempainyhdistys osti 1500 eurolla kameroita, eli kolme järjestelmäkameraa laukkuineen jalustoineen ja mä sain ne valita, että mitkä

--- Samalla tottakai ne tulee tietysti koulun käyttöön myös, mut se triggeri oli lähinnä just se, että kun oli innokkaita oppilaita valokuvauskerhossa. --- Ja nyt he innostuivat itse asiassa sillä tavalla, että vanhempainyhdistys maksaa myös toisen kerhotunnin sinne koululle, omalla rahallaan, nuoremmille lapsille.”

– kuvataideopettaja Kata Ruohtula

Hankkeen onnistumisen keskeisiä tekijöitä olivat hyvä ennakkosuunnittelu, lasten ja perheiden aikataulujen huomioiminen ja se, että tilankäyttö oli mietitty koulun ja harrastetuntien samanaikaiselle toiminnalle. Erittäin tärkeää oli myös vetäjän ammattitaito, kokemus ja kielitaito, sekä yhteistyön sujuvuus koulujen kanssa. Kulosaaren koulut ja rehtorit olivat Ruohtulalle ennestään tuttuja. Lisäksi säännöllisyys harrastetuntitoiminnassa loi lapsille turvalliset puitteet luovaan toimintaan ja Ruohtulan kannustavassa ja vuorovaikutuksellisessa ohjauksessa lapsilla oli positiivinen kokeilumieli ja heille syntyi aitoa innostusta valokuvaukseen.

”Kyl tää nyt on verrattain myönteistä, et lisää vaan. Sitten mietitään miten saadaan aikataulutukset toimimaan. Suomalaisen lapsen koulupäivä on niin lyhyt, että on kiva et siihen saadaan tämmöistä vapaamuotoisempaa taidetoimintaa.”

– rehtori Maria Isohanni

”Enemmän ryhmiä. Pienempi oman rahoituksen osuus, kymmeneen prosenttiin se, niin on helpompi järjestää. Sitten se saatavuus paranee suit sait!”

– kuvataideopettaja Kata Ruohtula

5.6 Johtopäätöksiä onnistuneiden hankkeiden toiminnasta

Edellä kuvatuista hankkeista voidaan löytää useita yhteisiä tai vain joitain hankkeita koskevia tekijöitä, jotka vaikuttivat hankkeiden onnistumiseen. Alla esitellään keskeisimmät tekijät hankehakijan, harrasteryhmän vetäjän, koulun ja kunnan näkökulmista.

Hankehakija. Hankehakijan kokemus hankkeiden suunnittelusta ja toteutuksesta on eduksi – kokenut hankehakija osaa suunnitella hyvin toimivan hankkeen ja resursoida riittävästi koordinointiin ja yhteistyöpalaveriin sekä vetäjien palkkioihin ja matkakuluihin ja harrastetunneilla tarvittaviin tarvikkeisiin. Kokemus harrastustoiminnan järjestämisestä on avuksi monin tavoin – koulujen, harrastetoiminnan vetäjien ja yhteistyöverkostojen kanssa on sitä helpompi toimia, mitä enemmän yhteistyötä on takana. Tapaamiset kasvokkain olivat tärkeitä yhteisymmärryksen ja vastuun jakamisesta ja työnjaosta sopimisen kannalta, olivatpa verkostot sitten tuoreita tai vanhempia.

Kaikilla haastatelluilla hankkeilla oli yhteisenä ominaisuutena motivaatio ja halu viedä harrastetuntitoimintaa koululle. Harrastetuntien sisältöjä suunniteltiin ja räätälöitiin joustavasti kullekin koululle sopiviksi. Monitaiteiset sisällöt edellyt-

tivät harrastetuntien vetäjiltä huolellista suunnittelua ja laajaa ammattitaitoa. Kaksikielisillä alueilla myös vetäjien kielitaito oli perusedellytys harrastetuntitoiminnan onnistumiselle.

Jos hankehakijana oli lastenkulttuurikeskus tai taideoppilaitos, se on voinut tarjota harrastetuntien vetäjille työyhteisön, vertaistukea ja koulutusta. Osaaamista on voitu jakaa vetäjien kesken. Vetäjillä on voinut olla laajempi työnkuva organisaatiossa ja harrastetuntien vetäminen on saatu sopimaan osaksi sitä. Joka tapauksessa on ollut hyvä, jos hankehakija on voinut järjestää vetäjien työt mahdollisimman järkevästi – useampi kuin yksi harrastetunti samana päivänä, lähemmäs sijaitsevilla kouluilla. Tällainen edellytti paljon suunnittelua ja vetäjien ja koulujen aikataulujen yhteen sovittamista. Jos harrastetuntien vetäjä teki töitä myös muille työnantajille, kyseessä oli jo aika hankala palapeli.

Hankkeen toteuttajien työhön kuului paljon viestintää – yhteydenpitoa kouluihin, vetäjiin, kuntaan ja yhteistyötahoihin. Osallistujien saaminen uudelleen toimintaan edellytti viestintää ja markkinointia; esim. kokeilumahdollisuus toimiva markkintointikeino. Usein koulut välittivät hankehakijan laatimaa Wilma-viestiä, flyereita tai infokirjeitä. Aina tämäkään ei riittänyt, vaan olisi tarvittu näytetunteja avaamaan harrastetuntien sisältöjä enemmän. Yksi tapa tavoittaa oppilaiden vanhempia on, että vetäjä käy vanhempainillassa esittelemässä toimintaa. Facebook-mainontaa ja nettisivuja hyödynnettiin hankkeissa myös. PopUpSipoon hankkeessa viestintäkuormaa helpotettiin hoitamalla viestintää ja ryhmiin ilmoittautumisia oppilastietojärjestelmä Wilman kautta perustamalla hankkeelle sinne oma koulu.

Ryhmänvetäjät. Ryhmänvetäjät olivat ammattitaitoisia. Sipoossa, Kulosaarissa ja Raaseporissa tarvittiin kielitaitoisia vetäjiä, sillä siellä oli sekä suomen- että ruotsinkielisiä harrastetuntiryhmiä. KYLILLE! -hankkeessa löydettiin ryhmänvetäjiä, jotka pystyivät pitämään monitaiteisia harrastetunteja. Kokemus harrastetoiminnan suunnittelemisesta ja toteuttamisesta, lasten ja nuorten kanssa työskentelystä sekä koulujen toimintakulttuurista oli avuksi. Erityispedagogisesta osaamisesta ja ryhmänhallintataidoista oli apua haasteellisissa tilanteissa. Jos hankkeessa oli useita vetäjiä samassa työyhteisössä, heillä oli mahdollisuus jakaa osaamista ja kokemuksia toisilleen ja saada vertaistukea.

Harrastetuntien pitäminen kouluilla edellytti yhteistyöhalukkuutta sekä myönteistä asennetta ja motivaatiota harrastetoimintaa kohtaan. Joustavuutta tarvittiin monissa tilanteissa ja suunnitelmia piti joskus muuttaa kesken harrastetunnin.

Harrastetuntien sisältöjä muutettiin toiminnan aikana ja painotettiin vastaamaan lasten mielenkiintoa. Vetäjien innostus omasta alasta, lapsia kannustava ohjaustapa ja vuorovaikutuksen sujuvuus loi harrasteryhmiin hyvää henkeä. Selkeä tavoite tai päämäärä harrastetuntitoiminnassa motivoi oppilaita – näyttelyitä ja näytöksiä valmisteltiin yhdessä ja omalle osaamiselle ja koko harrastetuntitoiminnalle saatiin näkyvyyttä ainakin oman koulun sisällä.

Koulu. Koulujen ensimmäinen tehtävä oli reagoida koululaiskyselyyn ja antaa oppilaiden vastata siihen. Kulttuurimyönteinen asenne ja halu ottaa vastaan koulun ulkopuolisia toimijoita harrastetoimintaa pitämään edesauttoivat yhteistyötä hankehakijoiden ja harrastetuntien vetäjien kanssa. Sen jälkeen koulun tärkeimpiä tehtäviä oli antaa sopivia tiloja ja aikoja harrastetoiminnan käyttöön ja huolehtia tarvittavat avaimiin ja hälytyksiin liittyvät asiat. Joissakin kouluissa annettiin myös välineitä ja tarvikkeita harrasteryhmien käyttöön ja säilytystiloja harrasteryhmien tuotoksille ja tavaroille. Sopivien harrastetuntiaikojen haarakoiminen oli vaikeaa, koska lukujärjestykset oli tehty valmiiksi jo keväällä. Koulut ovat voineet ilmoittaa hankehakijalle, mitkä ajat olivat vielä vapaana tai hankehakija on antanut kouluille ehdotuksia vetäjille sopivista ajoista.

Koulut välittivät harrastetunneista tietoa lapsille ja perheille Wilma-viesteillä ja jakamalla hankehakijan laatimia infokirjeitä tai flyereita. Joskus harrastetunneille osallistuvat oppilaat pääsivät koulutunneilta eri aikaan ja he saivat odottaa harrastetunnin alkua koululla.

Kunta. Pienissä hankkeissa kuntien vaikutus oli vähäinen. Suuremmissa hankkeissa kuntien myönteinen asenne harrastetuntitoiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen sen sijaan oli merkittävää. Sipoossa kunta oli sekä hankkeen käynnistäjänä, hakijana että kehittäjänä. KYLILLE! -hankkeessa mukana ollut Siilinjärven kunta taas päätti tarjota harrastetuntitoimintaa kaikille kunnan kouluille ja markkinoi toimintaa kunnan rehtorikokouksessa. Kuntien myönteinen suhtautuminen taide- ja kulttuuriharrastusten mahdollistamiseen tasapuolisesti kaikille, myös syrjäkylien lapsille, myötävaikutti hankkeiden onnistumiseen suuresti.

Onnistuneet hankkeet:

Hankehakija

- panostus yhteistyöhön ja organisointiin toiminnan alussa
- motivaatio ja halu viedä harrastetuntitoimintaa kouluille
- toiminnan tarkka suunnittelu
- monimuotoinen viestintä kouluille ja vanhemmille

Ryhmänvetäjä

- pedagoginen ammattitaito ja ryhmänhallintataidot
- työyhteisön tuki
- yhteistyötaidot
- oma innostus

Koulu

- oppilaiden toiveiden huomiointi
- kulttuurimyönteinen asenne
- tilojen ja välineiden organisointi hanketoimintaan
- tiedotus oppilaille

Kunta

- merkittävä tuki suuremmissa hankkeissa
- myönteinen suhtautuminen taide- ja kulttuuriharrastusten saavutettavuuden lisäämiseen

---

6. Johtopäätökset ja suositukset

Tässä viimeisessä luvussa vedämme yhteen raportin keskeiset tulokset: miten kärkihankkeen tavoitteet on saavutettu toteutetuissa taiteen ja kulttuurin harrastotoiminnan hankkeissa ja mitkä ovat keskeisiä onnistumiseen vaikuttaneita tekijöitä. Nostamme myös esille tekijöitä, joita tulisi ottaa huomioon tulevissa hankkeissa sekä muissa lastenkulttuurin tai taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantamiseen kohdentuvissa toimenpiteissä.

6.1 Kärkihankkeen tavoitteiden toteutuminen

Kärkihankkeen tavoitteena on tuoda kulttuuri osaksi lasten arkea, vahvistaa lasten ja nuorten luovuutta sekä lisätä taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Tutkimme tämän tavoitteen toteutumista hankkeiden toteuttamistavan, hankkeiden toteutuksen onnistumisen, hankkeiden tuottaman taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden lisäämisen ja yksittäisten onnistuneiden hankkeiden kautta.

Hankkeiden toteutus. Kärkihanke toteutui jo ensimmäisenä toimintavuotenaan hyvin laajasti. Kärkihankkeeseen osallistui karkeasti arvioituna yli 14 000 lasta, yli 500 koulua tai päiväkotia, yli 500 harrastotoiminnan vetäjää sekä paljon erityistä tukea tarvitsevia ja maahanmuuttajataustaisia lapsia. Harrastotoiminta tapahtui suurimmaksi osaksi kouluissa. Lasten kiinnostuksen kohteet olivat hankkeiden valintaa ohjaava kriteeri. Hankkeisiin osallistuneet lapset olivat pääasiassa alakoululaisia, mutta myös yläkoululaisia ja vähemmässä määrin varhaiskasvatuskäisiä osallistui toimintaan. Hankkeiden toiminta toteutui pääasiassa vähintään 30 tuntia vuodessa kestävinä harrastekokonaisuuksina, mutta hankkeet sisälsivät myös pienempiä kokonaisuuksia ja esittelytunteja. Taiteen ja kulttuurin harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen näin monille lapsille – mukaan lukien erityisryhmät - vastasi hyvin kärkihankkeen tavoitteeseen lisästä taiteen ja kulttuurin saatavuutta ja tuoda niitä osaksi arkea.

Hankkeiden onnistuminen. Hankkeet onnistuivat pääasiassa suunnitelmien mukaisesti. Harrasteryhmiä järjestettiin lähes suunniteltu määrä ja suurin osa hanketoiminnasta alkoi suunnitellussa aikataulussa. Suuri osa toimintaan osallistuneista lapsista sai itselleen uuden taide- tai kulttuuriharrastuksen ja moni osallistuja ensimmäisen varsinaisen harrastuksensa hankkeen kautta, mikä kuvaa hankkeiden onnistumista kulttuurin ja taiteen tuomisessa lasten arkeen. Hanketoiminta oli myös hanketyöntekijöille positiivinen kokemus: lähes kaikki kokivat hanketoiminnan onnistuneen hyvin.

Hankkeiden toteuttamisessa oli myös haasteita. Keskeinen ongelma oli löytää keinoja hanketoiminnan vakiinnuttamiseen. Juuri kukaan hankkeiden työntekijöistä ei nähnyt mahdollisena jatkaa toimintaa täsmälleen samanlaisena. Käytännössä hanketoimintaa on vaikea jatkaa ilman lisärahoitusta. Lisäksi osa hankkeista aloitti toimintansa suunniteltua myöhemmin ja osassa hankkeista ei ollut tarpeeksi materiaaleja tai välineitä toteuttaa toimintaa. Ensimmäinen johtune osittain rahoituspäätösten viivästyisestä; jälkimmäinen liittyy todennäköisesti suunnitteluun ja yhteistyöhön.

Kysyimme hankkeiden työntekijöiltä, mitkä heidän mielestään olivat harrastetoimintaa tukevia tekijöitä, ja mitkä tekijät taas tekivät toiminnasta haasteellista. Onnistumista tukivat yhteistyö (erityisesti koulun ja opettajien kanssa), organisoinnin onnistuminen, harrastetoiminnan vetäjien ammattitaito ja motivaatio, harrastetoiminnan saavutettavuus (erityisesti koulun tilojen soveltuminen hanketoimintaan), motivoituneet osallistujat, riittävät resurssit ja lasten toiveiden huomiointi. Hanketyöhön haastetta toivat organisoinnin ongelmat (erityisesti puutteet resursoinnissa, koordinoinnissa ja tiedottamisessa), hanketoiminnan järjestämispaikkaan liittyvät tekijät (erityisesti koulujen tilojen käyttö), vaikeudet sitouttaa lapsia ja nuoria harrasteryhmän toimintaan sekä se, että monessa hankkeessa harrastetuntien vetäjien vastuulla oli paljon organisointiin liittyviä tehtäviä tuntien suunnittelun ja ohjaamisen lisäksi. Nämä kaksi luetteloa ovat monessa mielessä toistensa vastapuolia: jos yhteistyö onnistuu ja organisaatio toimii, haastavia tilanteita ei välttämättä pääse syntymään.

Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden paraneminen hanketoiminnan seurauksena. Useat hankkeissa onnistuneet tekijät tukivat selkeästi taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Lasten ja nuorten toiveiden huomiointi onnistui paitsi suunnittelussa, myös toteutuksessa: kaikkia koululaiskyselyssä toivottuja taiteen ja kulttuurinaloja sisältäviä hankkeita rahoitettiin. Hankkeet ja niiden saama rahoitus jakautuivat melko tasaisesti koko maahan. Hankkeet synnyttivät tavoitteen mukaisesti uusia yhteistyömuotoja kunnan ja koulujen toimijoiden sekä paikallisten taide- ja kulttuuritoimijoiden välille. Lisäksi hankkeiden kouluihin tuomat harrasteryhmät sisälsivät suurelta osin uudenlaisia harrastusmahdollisuuksia. Hankkeiden osallistujien – lasten ja nuorten – kokemukset tukivat myös kärkihankkeen tavoitteisiin vastaamista: mahdollisuudet taiteen ja kulttuurin tasavertaiseen harrastamiseen paranivat; luovat taidot, kulttuurikompetenssi ja kouluun kiinnittyminen vahvistui; ja yksinäisyys, turvattomuus ja tekemisen puute vähenivät iltapäivistä.

Hanketyöntekijät tekivät myös ehdotuksia siitä, miten taiteen ja kulttuurin saatavuutta voitaisiin lisätä. Kärkihankkeen kannalta hyvä asia on, että sekä

---

harrastustoiminnan vetäjät että hanketoiminnan koordinaattorit olivat sitä mieltä, että heidän toteuttamansa kaltainen harrastetoiminta on hyvä tapa lisätä saatavuutta. Toinen vähintään yhtä keskeinen tekijä on valtion tai kunnan jatkuva tuki tai rahoitus. Hanketoiminnan idean lisäksi korostettiin erityisesti toiminnan viemistä kouluympäristöön. Vastauksissa nousivat esille myös taide-toimijoiden yhteistyö koulujen ja kuntien kanssa sekä oikein ja tehokkaasti kohdistettu tiedotus ja markkinointi. Lisäksi huoli jatkuvuudesta tuli jo aiemmin esille – selvästikin erityisrahoitusta ei pidetä riittävänä saatavuuden takaajana vaan valtion tai kunnan pitäisi, kenties lainsäädännön kautta, taata matalan kynnyksen taide- ja kulttuuriharrastuksen mahdollisuudet.

Onnistuneet hankkeet. Lopuksi muutimme tarkastelun fokusta yleisestä yksityiseen ja kerroimme viiden onnistuneen hankkeen kokemuksista. Onnistuneiden hankkeiden perustana näyttäisi olevan panostus yhteistyöhön ja organisointiin toiminnan alussa, motivaatio ja halu viedä harrastetuntitoimintaa kouluille, toiminnan tarkka suunnittelu ja monimuotoinen viestintä kouluille ja vanhemmille.

Onnistuneiden hankkeiden harrasteryhmien vetäjillä oli hyvä pedagoginen ammattitaito ja ryhmänhallintataidot, työ- ja kouluyhteisön tuki toiminnalle, hyvät yhteistyötaidot sekä luonnollisesti oma innostus tehdä taide- tai kulttuurityötä lasten kanssa. Näiden hankkeiden kouluissa oli huomioitu oppilaiden toiveet; koulussa vallitsi kulttuurimyönteinen asenne; koulun tiloja ja välineitä pystyi käyttämään hanketoimintaan; ja tiedotus harrasteryhmistä oppilaille oli tehokasta. Kunta oli merkittävä tuki suuremmissa hankkeissa; keskeistä kunnissa oli myönteinen suhtautuminen taide- ja kulttuuriharrastusten saavutettavuuden lisäämiseen. Nämä onnistuneiden hankkeiden kuvaukset sopivat hyvin yhteen koko aineiston analyysin tulosten kanssa.

Lopputuloksena voimme todeta, että kärkihanketoiminta selkeästi onnistui tuomaan kulttuuria osaksi lasten arkea ja lisäämään taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Luultavasti toiminta myös vahvisti lasten ja nuorten luovuutta. Kärkihankkeen ensimmäinen vuosi oli onnistunut ja näiden tuloksien pohjalta on hyvä suunnitella tulevaa.

6.2 Suositukset

Lopuksi nostamme esille tekijöitä, joita tulisi huomioida lastenkulttuurin tai taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantamiseen kohdentuvissa toimenpiteissä. Esitämme tekijät suositusten muodossa, jaoteltuina sen mukaan, kenelle ne ovat suunnattuja. Suositukset perustuvat hanketyöntekijöiden haastatteluihin sekä OKM:n ja NMI:n kyselyaineistoihin.

Päätäjät/valtakunnan taso. Valtakunnan tasolla hanketyöntekijät esittävät huomioitaviksi kolmen tyyppisiä tekijöitä: Vaihtoehtoisia toteutustapoja, selkeämpää hankerahoitusta ja tehokkaampaa viestintää ja informointia.

1. Vaihtoehtoisia toteutustapoja

- Hankkeissa voisi olla enemmän vapautta päättää asioista paikallisesti
  - Esim. koululaiskyselyn käyttö edellytyksenä koulujen toimintaan osallistumiseen rajaa paljon lapsia toiminnan ulkopuolelle.
- Harrastetunneille asetettu tuntimäärä 30 tuntia/lukukausi on voinut olla vaikea toteuttaa, jos harrasteryhmät on saatu aloitettua vasta syys-lokakuussa.

2. Selkeä hankerahoitus

- Hankkeiden olisi hyvä saada rahoituspäätös keväällä, esim. jo maaliskuussa.
  - Jos keväällä olisi varmuus rahoituksesta, olisi helpompi palkata ryhmänvetäjiä ja saada koulujen ja vetäjien aikataulut sopimaan yhteen.
  - Harrasteryhmiin voisi saada paremmin osallistujia, kun harrastetunnit ovat ajoissa tiedossa (vrt. että alkavat kesken lukukauden).
  - Koulujen tiloja ja aikoja saa helpommin harrastetuntien käyttöön, jos harrastetuntitoiminnasta on tietoa jo syksyn lukujärjestyksiä tehdessä.
- Omarahoitusosuuden pienentäminen voisi helpottaa pienempiä toimijoita.
- Rahoituspäätöksen myöntäminen useammaksi kuin yhdeksi vuodeksi kerrallaan sujuvoittaisi harrastetuntitoimintaa.

3. Viestintä ja tiedottaminen tehokkaammaksi

- Valtakunnan tasolla tapahtuva hyvien toimintatapojen ja mallien levittäminen ja tuki viestintään ja markkinointiin
- Taide- ja kulttuuriharrastusten myönteisistä vaikutuksista tiedottaminen voisi lisätä myönteistä asennetta harrastetuntien järjestämisestä ja niihin osallistumista kohtaan kunnissa, kouluissa ja perheissä.
- Koululaiskyselyssä voisi avata harrastusvaihtoehtoja esim. videoklippien avulla, jotta lapset tietäisivät paremmin, mitä on valittavissa ja minkälaista toimintaa on tarjolla.

-
- Olisi hyvä järjestää demotunteja ja muita kokeilumahdollisuuksia. Joissakin hankkeissa lapset kävivät vain kokeilemassa, ja jos harrastetunnit eivät tuntuneet omalta jutulta, oli matala kynnyks lopettaa, jos toiminta oli maksutonta.

Kunnat. Kuntien tasolla nostettiin esille seuraavat tekijät, joita voitaisiin jatkossa huomioida: osallistuminen toiminnan kehittämiseen ja kuntahallinnon rajat ylittävä yhteistyö.

1. Osallistuminen toiminnan kehittämiseen

- Kunnan rooli on ratkaiseva pysyvien käytänteiden luomisessa ja pysymisessä.
  - Esim. Siilinjärvellä järjestetään säännöllisesti, kerran kuussa, rehtorikokouksia, joissa kunnan kulttuurikoordinaattori markkinoi harrastetuntitoimintaa. Tämän jälkeen koulujen oli helpompi ottaa vastaan koulun ulkopuoliset toimijoita, varsinkin kun toiminta oli valmiiksi mietitty sellaiseksi, että se oli helppo sisällyttää koulujen toimintaan.
- Kunnan rooli on tärkeä myös harrastamisen esteiden poistamisessa.
  - Esim. joustavuus koulukuljetusten suunnittelussa, jotta koulu-kydyt eivät estä lasten osallistumista harrastetuntitoimintaan.

2. Sujuva yhteistyö kunnan eri toimijoiden välillä

- Hallinnon rajat ylittävä yhteistyö on lasten etu (esim. sosiaalityö, kulttuuri- ja opetustoimet, sivistystoimi, vapaa-aikatoimi).

Hankehakijat ja koordinaattorit. Hankkeiden hakemiseen, suunnitteluun ja koordinointiin ehdotettiin useita huomioitavia seikkoja, jotka voisi tiivistää seuraavasti: hyvä suunnittelu ja resursointi, harrasteryhmien vetäjien tarpeiden huomioiminen ja toiminnan markkinoinnista ja tiedotuksesta huolehtiminen.

1. Hyvä suunnittelu ja resursointi.

- Jos valmiita verkostoja ja toimintamalleja ei ole, niiden luomiseen on varattava aikaa.
- Koordinointi vie aikaa: vastuuta voi jakaa, esimerkiksi jos hanketta toteuttaa useampi organisaatio. Kaikille on kuitenkin oltava selvää, mikä on kunkin organisaation tehtävä.

- Kasvokkain tapaaminen koulujen edustajien, yhteistyötahojen ja vetäjien kanssa on tärkeää, jotta saadaan sovittua työnjaosta.
- Taidetoimijoiden kanssa on hyvä löytää yhteisymmärrys etukäteen, jolloin ei synny väärinkäsityksiä esim. kilpailutilanteesta.
- Toiminta mukautetaan eri koulujen ja kuntien erilaisiin oloihin sopivaksi.
  - Toiminta kannattaa paikalliset olot huomioiden miettiä sellaiseksi, että koulujen on helppo lisätä se toimintakulttuuriinsa.
  - Uudenlainen toiminta vaatii yhteistyötä ja koulujen toimintakulttuurin tuntemista.
  - Eri taiteenalojen yhdistäminen harrastetuntisisällöissä, koulujen ja oppilaiden toiveiden mukaan.
- Uuden opintosuunnitelman tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen: monialaiset kokonaisuudet, teemapäiviä, työpajoja – toimintaa esim. koko ikäryhmälle koulupäivään integroituna.
- Riittävä resursointi (vetäjien palkkiot ja matkakulut, yhteistyöpalaverit, tarvikkeet).

2. Harrasteryhmien vetäjien tarpeiden huomioiminen

- Ryhmänvetäjien työnkuvasta ja riittävästä palkkioista (palkkaus, työaika, matkakulut) huolehtiminen.
- Mentorointi ja osaamisen jakaminen vetäjien kesken, jos vetäjiä on useita.
- Ryhmänvetäjien aikataulujen ja koulujen aikataulujen yhteensovittaminen.
  - Ihannetilanne on, että vedettäviä kerhoja olisi useampia samana päivänä samassa koulussa tai lähekkäin olevissa kouluissa. Yksittäisten kerhojen pitäminen eri päivinä on turhauttavaa ja voi olla vaikea saada aikataulut sopimaan, jos vetäjä tekee töitä myös muille työnantajille.

3. Toiminnan markkinoinnista ja tiedotuksesta huolehtiminen

- Wilman käyttö - koska toiminnan kohderyhmänä ovat koulujen oppilaat, viestintää perheille ja ryhmiin ilmoittautumisia voi hoitaa oppilastietojärjestelmä Wilman kautta. Hankkeelle voi perustaa Wilmaan oman koulun, kuten Sipoossa tehtiin. Koordinaattori tai hankehakija tarvitsee käyttöoikeuden Wilmaan, jotta hän voi lähettää perheille viestejä sitä kautta.
- Flyerit tai infokirjeet koululaisille valmiiksi tehtynä, jotta koulut voivat helposti jakaa niitä.
- Vanhempainilloissa pääsee esittelemään harrastetunteja esitteitä tarkemmin lasten vanhemmille.

-
- Internet-sivujen tai facebook-sivun perustaminen isoissa hankkeissa. Sivuille esim.
    - tietoa eri harrastetunneista
    - muut tiedotusasiat
    - aikataulut
    - yhteystiedot
    - harrastetoiminnan tuotosten esittely
  - Harrastetuntitoiminnasta voi olla tarpeen viestiä perheille myös sähköpostitse, jolloin tarvitaan yhteystiedot.
  - Näytetuntien pidosta sopiminen koulujen kanssa. Oppilaille on hyvä antaa kokeilumahdollisuus erilaisiin harrastuksiin. Näin on helpompi saada ryhmät täyteen aiheesta innostuneita lapsia.

Koulut. Kouluille ehdotetaan ennen kaikkea erilaisia yhteistyötapoja: työparitoimintaa, tiedotukseen osallistumista sekä ajan ja tilojen järjestämistä.

1. Työparitoiminta

- Työparitoiminta tai yhteistyö koulun iltapäivätoiminnan tai koulunkäynninohjaajien kanssa.
  - Esim. jos iltapäiväkerhosta siirtyy paljon lapsia harrastetunnille, myös yksi ohjaaja voisi siirtyä mukana. Joissakin ryhmissä osa oppilaista on ollut kiinnostuneita tavoitteellisesta tekemisestä, osa taas mukavasta ajanvietosta ikätoverien seurassa. Tällaisissa ja muissakin haasteellisissa tilanteissa työparitoiminnasta olisi paljon apua.

2. Tiedotuksen mahdollistaminen ja sujuvoittaminen

- Tiedotukseen ja markkinointiin osallistuminen.
  - Oppilastietojärjestelmä Wilman kautta saadaan viestittyä kaikille perheille.
  - Flyereiden, infokirjeiden yms. materiaalin jakaminen ja harrastetunneista kertominen.
  - Demotuntiaikojen antaminen vetäjille.
- Vetäjälle tieto aikataulujen muutoksista tai sellaisista koulun tapahtumista, jotka estävät oppilaita osallistumasta harrastetunneille
- Opettajien ja harrasteryhmien vetäjien välisen oppilaita koskevan tiedonkulun mahdollistaminen.
  - Esim. jos oppilas hyötyy kuvista sanallisten ohjeiden tukena; tai tarvitsee aikuisen lähiohjausta vapaammassa tekemisessä.

- Sisäistä tiedotusta harrastetuntitoiminnasta koulun henkilökunnalle – lisää positiivista asennoitumista, vähentää muutosvastarintaa, lisää halua ottaa vastaan koulun ulkopuolisia toimijoita ja antaa tiloja heidän käyttöönsä.

3. Ajan ja tilojen järjestäminen

- Harrastetuntien tarvitsemien tilan ja ajan huomioiminen jo lukujärjestyksiä tehdessä.
  - Mahdollisimman pysyvän ratkaisun löytäminen. Vaihtelua aiheuttavat jaksojen vaihtumiset, koulun omat tapahtumat, syys- ja kevätlukukausi, eri luokkien eri aikaan päättyvät tunnit – miten löytää pysyvät harrastetuntiajat ja -tilat, jotka sopivat mahdollisimman monelle? Tarvitaan joustoa ja tahtoa etsiä uusia ratkaisuja.
- Odotustuntiaika – tila, jossa lapset voivat odottaa harrastetunnin alkua, jos koulu loppuu osalta aikaisemmin.
  - Mahdollisuus välipalan syöntiin/ostamiseen – lapset saattavat tarvita iltapäivällä välipalaa, jotta jaksavat harrastaa.

Harrasteryhmien vetäjät. Harrastetuntien vetäjien toivotaan huomioivan seuraavat tekijät: harrastetunneista tiedottamiseen osallistuminen ja oman osaamisen jakamisen ja vertaistuen antamisen toisille vetäjille.

1. Harrastetunneista tiedottamiseen osallistuminen.

- Esim. demotuntien pitäminen kouluilla tai harrastetuntitoiminnasta kertominen vanhempainilloissa.

2. Oman osaamisen jakaminen ja vertaistuen antaminen toisille vetäjille.

- Vetäjät voivat jakaa hyviä ideoita ja käytänteitä.
- Sopivissa tapauksissa muiden vetäjien kouluttaminen omalle alalle, mikä mahdollistaa monitaiteisuuden lisäämisen harrastetuntisisältöihin.

Lapset ja perheet. Lapsille ja perheille on vain kaksi selkeää suositusta: sitoutuminen toimintaan ja välitön viestintä harrasteryhmän vetäjälle.

- Sitoutuminen toimintaan; eli säännöllinen osallistuminen harrasteryhmiin
- Viestintä harrasteryhmänvetäjälle jos lapsi ei voi osallistua harrastetunneille, jos lapsella on diagnoosi, joka pitää huomioida ryhmässä

Johtopäätökset:

- Kärkihanketoiminta toi kulttuuria osaksi lasten arkea ja lisäsi taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta
- Lasten toiveet huomioitu sekä valtakunnallisesti toimintaa suunniteltaessa että hankkeiden toiminnan aikana
- Osallistujat – sekä työntekijät että lapset – pitivät hanketoimintaa pääosin onnistuneena
- Hanke tavoitti useita uusia harrastajia
- Yhteistyö taiteen toimijoiden ja kunnan sekä koulujen välillä parantunut
- Toiminnan jatkaminen ja kehittäminen ilman resursseja koettiin ongelmaksi

Lasten mietteitä:

"Kerhossa on jopa mukavampaa kuin välitunnilla. Sitä paitsi, välitunnille pääsee joka päivä, kerhoon vain kerran viikossa."

"Kerho ollut tosi kiva, ohjaaja paras mahdollinen!"

"Ensi vuonna olen yläasteella mutta totta kai haluaisin osallistua tähän lisää!"

Lähteet

Metsäpelto, R-L. & Pulkkinen, L. (2012). Socioemotional behaviour and school achievement in relation to extracurricular activity participation in middle childhood. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 56, 167–182.

Metsäpelto, R., & Pulkkinen, L. (2014). The benefits of extracurricular activities for socioemotional behavior and school achievement in middle childhood: An overview of the research. *Journal for Educational Research Online / Journal Für Bildungsforschung Online*, 6(3), 10-33.

Metsäpelto, R.-L., Pulkkinen, L. & Tolvanen, A. (2010). A school-based intervention program as a context for promoting socioemotional development in children. *European Journal of Psychology of Education*, 25, 381-398.

